
LUOMUVALVONNAN PALVELUN KEHITTÄMINEN ETELÄ-SAVOSSA

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Hamk Visamäki 4.12.2017

Pia Laukkanen

Pia Laukkanen

VISAMÄKI

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Tekijä	Pia Laukkanen	Vuosi 2017
Työn nimi	Luomuvälvonnän palvelun kehittämisen Etelä-Savossa	
Työn ohjaaja	Antti Peltola	

TIIVISTELMÄ

Etelä-Savon Ely-keskus suorittaa luomuvälvontaa kaikille sen toimialueella sijaitseville luonnonmukaisessa tuotannossa mukana oleville tiloille, joita on tällä hetkellä noin 270 kpl. Vaikka Etelä-Savon Ely-keskus palvelee luomuasioissa kaikkia alueensa luomutiloja, varsinaisia suoria kontakteja luomutiloihin sillä on vähän ja ne ovat yleensä tarkastuksiin liittyviä viranomaisvelvoitteita. Etelä-Savon Ely-keskus oli mukana luomun palvelumuotoiluhankkeessa, jossa oli tarkoitus parantaa nykyistä luomuvälvontaa ja muokata sitä enemmän asiakkaita palvelevammaksi. Tämä opinnäytetyö oli luomun palvelumuotoiluhankkeen itsenäinen osa ja kuului Etelä-Savon alueella tehtäviin selvitys- ja kehitystöihin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten luomuvälvonnän palveluja tulisi kehittää Etelä-Savossa. Opinnäytetutkimus toteutettiin kvantitatiivisella menetelmällä. Kaikille 156 Etelä-Savon luonnonmukaisessa tuotannossa olevalle viljelijälle, joiden sähköpostiosoite on Ely-keskuksella tiedossa, lähetettiin kyselylomake. Vastauksia saatiin 77 kpl.

Tutkimuksessa saatiin selville, että Etelä-Savon luomuviljelijät olivat pääosin tyytyväisiä nykyiseen luomuvälvontaan, melko tyytyväisiä tiloille tehtyihin luomutarkastuksiin ja kokivat luomutarkastukset positiivisena palveluna. Suurin osa viljelijäistä sai myös riittävästi tukea luomuvälvonta-asioissa Ely-keskukselta ja ottaisi ongelmatilanteissa ensimmäisenä yhteyttä Ely-keskukseen. Ely-keskukselta toivottiin kuitenkin enemmän sähköisiä palveluita ja asiakaslähtöisempää otetta. Sähköisiä palveluita toivottiin erityisesti sellaisiksi, että ne helpottaisivat tulevaisuudessa luomutarkastuksia ja nopeuttaisivat myös luomuvälvontaa. Sähköisten palvelujen toivottiin olevan käyttäjäystävällisiä, täysin verkossa toimivia ja löytyvän yhden kirjautumisen takaa. Luomutarkastuksia toivottiin tehtäväksi tiloille harvemmin ja tarkastusten toivottiin olevan enemmän pistokoeluontoisia.

Avainsanat luonnonmukaisuus, luonnonmukainen tuotanto, välvonta, palvelut, kehittämisen, palvelumuotoilu

Sivut 116 s. + liitteet 5 s.

VISAMÄKI

Degree programme in Rural Development

Author	Pia Laukkanen	Year 2017
Subject of Master's thesis	Luomuvalvonnan palvelun kehittäminen Etelä-Savossa	
Supervisor	Antti Peltola	

ABSTRACT

The Centre for Economic Development, Transport and the Environment of South Savo is carrying out the authority control of organic farming to almost 270 organic farms in its area. Although it's doing services to all the organic farms in the area, any direct contacts are scarce and they are usually linked with the official obligation to carry out organic inspections. The Centre for Economic Development, Transport and the Environment of South Savo was partaking the organic service design project which was meant to improve the existing authority control and do it more customer-friendly. This thesis was an independent part of the organic service design project and included the study and development work in the South Savo region.

The purpose of this thesis was to find out how they should develop services in the authority control of organic farming in South Savo. The research of this thesis was carried out by using a quantitative method. A questionnaire was sent to all the 156 organic farmers in South Savo, whose email was known by the authorities. 77 farmers answered the questionnaire.

The study found out that the farmers in South Savo were mostly satisfied with the current control of organic farming, were quite pleased with the inspections and considered it as a positive service. Most farmers felt that they had enough support from the Centre for Economic Development, Transport and the Environment of South Savo and would be the first to contact it if they had problems with organic farming. However, most of the farmers would like to see more electronic services and more customer-friendly approach from the authorities. Farmers hoped that e-services would help the inspections in the future and speed them up. They hoped that e-services would be customer-friendly, operate fully in the internet and would be available for single sign-in. Farmers also hoped that the inspections would be carried out less often and be more random.

Keywords Organic production, supervision, services, development, service design
Pages 116 p. + appendices 5 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TAVOITTEET.....	3
3	LUOMUTUOTANTO.....	4
3.1	Mitä on luomu ja luomutuotanto?.....	4
3.2	Luomutuotannon ensivaiheet maailmalla.....	6
3.2.1	Biodynaaminen viljely.....	7
3.2.2	Orgaanis-biologinen viljely.....	9
3.2.3	Orgaaninen viljely.....	11
4	LUOMUTUOTANNON HISTORIA JA KEHITYS SUOMESSA.....	12
4.1	Luomutuotannon ensivaiheet Suomessa ja A. I. Virtanen.....	12
4.2	Luomutuotannon kehitys nykyaikaan Suomessa.....	15
4.3	Luomutuotannossa mukana olevan peltopinta-alan kehitys Suomessa.....	19
4.4	Luomutuotannon historia ja kehitys Etelä-Savossa.....	22
4.5	Luomutuotannossa mukana olevan peltopinta-alan kehitys Etelä-Savossa.....	24
5	LUOMUTUKI.....	28
5.1	Luomutuen historia - siirtymävaiheen tuki ja ympäristötuen erityistuki.....	28
5.2	Erillinen luomutuki.....	30
6	LUOMUVALVONTA	33
6.1	Luomutuotannon valvonta Suomessa.....	33
6.1.1	Evira.....	36
6.1.2	Ely-keskukset.....	37
6.2	Etelä-Savon luomuvalvonta.....	38
6.2.1	Etelä-Savon Ely-keskus.....	38
6.2.2	Valvonta Etelä-Savossa ja valvonnassa havaitut puutteet.....	38
7	PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN.....	40
7.1	Mitä on palvelu?.....	40
7.2	Hyvä palvelu.....	41
7.3	Palveluiden kehittäminen.....	42
7.4	Palvelumuotoilun kuvaus.....	45
7.5	Palvelumuotoilu palveluiden kehittämisessä.....	46
8	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTOT.....	48
8.1	Tutkimusmenetelmän valinta.....	48
8.2	Aineiston hankinta ja käsittely.....	48

9 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU.....	51
9.1 Perustiedot.....	51
9.2 Luomutarkastus.....	61
9.2.1 Luomutarkastuksesta ilmoitus	61
9.2.2 Tarkastuksen kulkuun liittyvät mielipiteet.....	64
9.2.3 Tilan tarkastuksesta saama palaute ja tarkastuksen arviointi.....	66
9.2.4 Tarkastukseen palveluna liittyvät mielipiteet.....	72
9.3 Ely-keskus.....	75
9.3.1 Vastaajien mielipiteet Ely-keskuksen tarkastuksen jälkeen pitämästä yhteydenpidosta.....	75
9.3.2 Vastaajien huomautukset heidän tiloilleen tehdyistä luomutarkastuk- sista.....	76
9.3.3 Vastaajien tyytyväisyys nykyiseen luomuvalvontaan ja mielipiteet nykyisen valvonnan hyvistä puolista.....	78
9.3.4 Vastaajien Ely-keskukselta saama tuki ja mielipiteet sen paranta- miseksi.....	82
9.3.5 Elyn sähköinen asiointi ja poikkeusluvut.....	86
9.3.6 Osallistuminen Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin ja yhteydenotto ongelmatilanteissa	92
9.4 Muut luomuvalvontaan liittyvät asiat.....	97
10 KEHITYSEHDOTUKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET.....	100
10.1 Tutkimuksessa esiin nousseet kehitysehdotukset.....	100
10.2 Jatkotutkimusaiheet.....	102
11 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	103
11.1 Tutkimuksen pohdinta ja johtopäätökset.....	103
11.2 Tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus.....	106
11.3 Yleistä opinnäytetyön pohdintaa.....	107
LÄHTEET.....	108
LIITTEET	
Liite 1	Kyselylomakkeen saateteksti
Liite 2	Kyselylomake

1 JOHDANTO

Luonnonmukaisen tuotannon ideologian syntymisen aikoina maataloudessa oli tapana tuottaa raaka-aineita joskus voimakkaillakin väkilannoitteilla ja tämä aiheutti joissakin ihmisryhmissä pelkoa siitä, että väkilannoitteet köyhdyttäisivät maaperää ja siten vaikuttaisivat negatiivisesti ihmisten terveyteen. Ihmiset kaipasivat vaihtoehtoisia viljelytapoja ja tähän tarpeeseen kehitettiin ensimmäiset luonnonmukaisen tuotannon viljelymenetelmät. Luonnonmukainen tuotanto syntyi siis alun perin vastaamaan ihmisten tarpeeseen tuottaa puhtaita raaka-aineita ja edistää siten ihmisten terveyttä. Tämä tarve on myöhemmin kasvanut edelleen ja luonnonmukainen tuotanto on lisännyt voimakkaasti suosiotaan maailmalla jo useamman vuosikymmenen ajan. Näin on tapahtunut myös Suomessa. Varsinkin kahden viimeisen vuosikymmenen aikana luonnonmukainen tuotanto on lisääntynyt Suomessa nopeasti ja luonnonmukaisesti viljellyn pellon pinta-ala on yli kolminkertaistunut. Suosion odotetaan kasvavan tulevaisuudessa yhä edelleen ja joidenkin ennusteiden mukaan vuonna 2020 luomumarkkinoiden arvo Suomessa nousee yli 410 miljardiin euroon. (pro luomu n.d.)

Luomutuotanto on aina valvottua tuotantoa tuotantoketjun alusta loppuun asti. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkia luomutuottajia ja yrityksiä, jotka markkinoivat tuotteitaan luomutuotteina, valvontaan Suomessa Eviran, tullin, Valviran ja Ely-keskusten toimesta. Ahvenanmaalla valvonnan hoitaa Ahvenanmaan maakuntahallitus. Halutessaan markkinoida tuotteitaan luomuna, toimijan täytyy ensin hakeutua luomuvälvontajärjestelmään ja noudattaa luomulainsäädäntöä. Samalla toimija hyväksyy myös sen, että hänen yrityksessään suoritetaan valvontaa vuosittain. Valvonta suoritetaan Eviran määräyksellä ja Ely-keskusten toimeenpanolla joko Ely-keskuksen omien virkamiesten tai yksityisten tarkastajien tekemänä. Ely-keskukset valvovat kaikki sen omalla toimialueella olevat luomutoimijat joka vuosi. Etelä-Savon Ely-keskuksen alueella oli vuonna 2016 valvottavia luomuyrityksiä yhteensä 279 kpl ja näistä maatiloja oli 267 kpl. (Evira n.d.)

Nykyisessä palveluyhteiskunnassamme hyvä palvelu on erittäin tavoiteltu asia ja oleellinen osa toiminnan tuottamaa lisäarvoa. Palvelun hyvyyttä tai huonoutta on kuitenkin vaikea arvioida, koska palvelun taso on aina riippuvainen siitä, miten asiakas kokee palvelutapahtuman. Jokainen toimintaansa kannattavasti pyörittävä yritys kuitenkin yrittää parhaansa mukaan tuottaa asiakkailleen mahdollisimman hyvää palvelua, jotta asiakassuhde säilyisi ja asiakas käyttäisi yrityksen palveluja myös myöhemminkin. Julkishallinto pyrkii myös nykyään korostamaan asiakaspalvelua ja palvelutoimintaa vallankäytös sijaan. Myös Ely-keskuksissa asiakaspalvelua on pyritty lisäämään ja ottamaan palvelutoiminta mukaan keskusten toimintakulttuureihin. Jotkut julkishallinnon toimijat – kuten kirjastot ja poliisi – ovat onnistuneet hyvin asetetuissa tavoitteissa ja näissä on palvelunäkökulma saatu pysyvästi mukaan virkamiesten

toimitapoihin. Kaikissa julkishallinnonvirastoissa ja laitoksissa tässä ei kuitenkaan ole onnistuttu. Vaikeaksi asian tekee se, että julkishallinnon toimijoiden palveluihin liittyy usein jokin pakko tai muu rangaistus, jolloin asiakkaan on hyvin vaikea mieltää saamaansa palvelua palvelukokonaisuutena. (Rissanen 2005, 15-25.)

Palveluiden kehittäminen on noussut yhä tärkeämpään asemaan samalla kun yhteiskunta on muuttunut yhä enemmän palveluyhteiskunnaksi. Kiristynyt kilpailu ja asiakkaiden kasvaneet vaatimukset ovat vaikuttaneet siihen, että yritysten palvelutason paikallaan pysyminen koetaan nykyään eräänlaisena taantumana ja sen koetaan jopa heikentävän yrityksen kilpailukykyä. (Ranta 2005, 9-13.) Yhteiskunnan muutospaineet näkyvät myös julkishallinnon palveluissa. Virastoissa ja laitoksissa on jouduttu mukautumaan yhä suurempiin ja nopeampiin muutoksiin, jotta asiakkaiden tarpeisiin on pystytty vastaamaan. Julkishallinnon toimijoissa palveluiden kehitys on useimmiten tapahtunut niiden asiakkaiden kysynnän perusteella ja erityisesti jatkuvasti kasvavan informaatiokulttuurin kysynnän tarpeisiin. (Ranta 2005, 9-13 ja Puttonen 1993, 11-12.)

Vaativa asiakas on hyvä palveluiden kehittäjä, koska asiakkaalla on aina tiedossa omat tarpeensa. Jos yrityksellä on tarkoitus pysyä kilpailukykyisenä, palveluiden tuottaja joutuu tällöin kehittämään palveluitaan ja laadunhallintaansa niin, että ne kohtaavat asiakkaiden toiveet. (Korpela & Mäkitalo 2008, 129-131.) Parhaiten palveluja pystytään kehittämään, kun kehittämisestä tehdään oma hankeensa tai projektinsa ja kehittämisryhmään otetaan mukaan yrityksen johdon ja henkilöstön lisäksi myös muutamia asiakkaita (Hakonen 2015, 5-9). Näin taataan se, että palveluiden kehittämisessä otetaan huomioon yrityksen kilpailukyyn lisäksi myös palvelujen lisäarvon tuominen asiakkaalle (Rissanen 2005, 213-219). Myös Ely-keskuksissa isommat kehitysprojektit toteutetaan niin, että projektissa on mukana keskuksen asiakkaita. Luomuvalvontaan liittyvissä kehitysprojekteissa asiakkaiden rooleissa on ollut luonnonmukaisessa tuotannossa mukana olevia viljelijöitä, jotka kuuluvat luomuvalvontajärjestelmään ja joita valvontaan Ely-keskusten toimesta vuosittain.

2 TAVOITTEET

Tämä opinnäytetyö on osa Ely-keskusten, Mavin ja Eviran yhdessä luomaa Luomuvalvonnan palvelumuotoilu-hanketta, jossa pyritään parantamaan luomuvalvontaa. Luomuvalvontaa pyritään kehittämään hankkeen kautta enemmän palvelevampaan suuntaan ja vähentämään erilaista byrokratiaa. Hankkeen kautta pyritään saamaan enemmän erilaisia lomakkeita verkkoon käytettäväksi ja eri sähköiset järjestelmät keskustelemaan paremmin keskenään. Hankkeen tarkoituksena on vähentää erilaisia lomakkeita virkamiesten työpöydiltä, jolloin tietojen käsittely ja päätösten teko nopeutuvat ja näin jää enemmän aikaa varsinaiseen asiakaspalveluun.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada selville Etelä-Savon luomutilojen tyytyväisyys Ely-keskuksen toteuttamalle luomuvalvonnalle ja kehittää Ely-keskuksen luomuvalvonnan palveluja sekä palveluiden laatua. Opinnäytetyössä kuvataan, kuinka tyytyväisiä luomuvalvonnan asiakkaat ovat Ely-keskuksen palveluihin ja kuinka palveluita voisi asiakkaiden mielestä kehittää. Palveluita kehitettäessä enemmän asiakaslähtöisempään suuntaan asiakastietojen kerääminen ja saatujen tulosten hyödyntäminen on hyvin tärkeää. Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia saatujen tulosten perusteella Ely-keskukselle kehittämisohjeita palveluiden ja palveluiden laadun kehittämiseksi.

Opinnäytetyön tutkimusongelma on:

- Miten luomuvalvonnan palveluja tulisi kehittää Etelä-Savossa?

Tätä tutkimusongelmaa selvitetään lisäkysymyksillä:

- Mitä hyvää ja mitä huonoa on nykyisessä luomuvalvonnassa?
- Miten luomuvalvontaa pitäisi viljelijöiden mielestä kehittää tulevaisuudessa?
- Miten Ely-keskus pystyisi palvelemaan viljelijöitä paremmin luomuasioissa?
- Miten Ely-keskuksen runsaammat sähköiset palvelut auttaisivat viljelijöitä?

3 LUOMUTUOTANTO

3.1 Mitä on luomu ja luomutuotanto?

Luomulla tarkoitetaan luonnonmukaista. Sana ”luomu” liitetään yleisemmin luonnonmukaisesti tuotettuihin elintarvikkeisiin, mutta sanaa käytetään myös muualla arkikielessä. Virallisessa käytössä luomulla tarkoitetaan valvottua ja sovituihin tuotantomenetelmiin sitoutunutta kasvinviljelyä, kotieläintuotantoa, elintarvikkeiden jalostusta ja elintarvikkeiden markkinointia. (luomuruoka n.d.) Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia merkintöjä ovat: luonnonmukainen, ekologinen, biologinen sekä näiden muunnokset kuten luomu, eko ja bio. Joskus voidaan käyttää myös sanoja biodynaaminen, orgaaninen ja orgaanis-biologinen. (Evira 2017, 6-9.)

Luonnonmukainen tuotanto - eli luomutuotanto- on viljelymenetelmä, joka on kehitetty tavanomaisen tuotannon rinnalle ja joka korostaa kestävästä kehitystä maataloustuotannossa. Luonnonmukaisen tuotannon tavoitteena on maataloustuotteiden tuottaminen sellaisin valmistusmenetelmin ja – tavoin, jotka eivät aiheuta haittaa eläinten, ihmisten tai kasvien terveydelle tai ympäristön hyvinvoinnille. Luonnonmukaisella tuotannolla edistetään myös luonnon monimuotoisuutta sekä luonnonvarojen suojelua. Luonnonmukaisessa viljelyssä pellon ravinnetase ja kasvinsuojelu turvataan mm. monivuotista viljelykiertoa käyttämällä sekä lisäämällä peltoon eloperäistä lannoitetta. Luomukotieläintuotannossa otetaan myös huomioon luonnonmukaisen rehuntuotannon lisäksi eläinten hyvinvointi ja eri eläinlajien lajikohtaiset käyttäytymistarpeet. (MTK n.d.) Luomutuotannossa sitoudutaan noudattamaan tiukkoja standardeja.

Koko luomuelintarvikkeiden tuotantoketju perustuu luonnonmukaisiin ja ympäristöä säästäviin valintoihin. Luonnonmukainen tuotantotapa ulottuu pellolta aina valmiisiin elintarvikkeisiin asti. Luomuna tuotetaan nykyään useampia maataloustuotteita, kuten viljaa, kasviksia, marjoja, lihaa ja kananmunia. Näistä raaka-aineista jatkojalostetaan sitten luomuelintarvikkeita. (luomuruoka n.d.) Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus 834/2007 ja komission asetus 889/2008 määrittelevät vähimmäisvaatimukset Euroopan unionin alueella luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille (Evira 2017, 6-9). Luomuelintarvikkeita valmistaa, tuo maahan ja varastoi Suomessa tällä hetkellä lähes 700 yritystä (Evira n.d.).

Luomutuotanto on valvottua tuotantoa ja siinä on tarkkaan määritellyt tuotantosäännöt. Luomutuottaja sitoutuu noudattamaan näitä säädöksiä ja hyväksyy samalla viranomaisen tekemät tarkastuskäynnit. Kuluttaja tunnistaa luomutuotteet EU:n luomumerkistä (wikipedia n.d.). EU:n luomumerkin perusmalli on valkoinen lehti vihreällä taustalla. Tätä mallia käytetään aina kun mahdollista, mutta sallittua on myös käyttää mustavalkoisia ja yksivärisiä versioita (kuva 1). EU:n luomumerkki on pakollinen valmiiksi pakatuissa, luonnonmukaisesti tuotetuissa elintarvikkeissa. (Evira 2017, 24-26.) Merkki tarkoittaa si-

tä, että vähintään 95% tuotteen ainesosista on tuotettu luonnonmukaisesti ja että tuote on virallisten tarkastusjärjestelmän sääntöjen mukainen. Lisäksi luomumerkki takaa sen, että suljetun pakkauksen tuote on aina lähtöisin suoraan tuottajalta tai valmistajalta, ja että tuotteessa on tuottajan, valmistajan tai myyjän nimi sekä tarkastuselimen nimi tai kooditunnus. (wikipedia n.d.)

Luomutuotteissa voi olla myös muita luomumerkkejä, mutta ne ovat vapaaehtoisia. Tällaisia vapaaehtoisia merkkejä ovat mm. Luomu -valvottua tuotantoa-merkki, eli aurinkomerkki (kuva 2) ja luomuliiton leppäkerttu-merkki (kuva 3). Aurinkomerkkin käyttöoikeutta on haettava Evirasta. (Evira 2017, 24-26.) ja leppäkerttumerkkin käyttöoikeutta haetaan Luomuliitosta (luomu n.d.). Biodynaamisella maataloustuotannolla on lisäksi myös oma vapaaehtoinen tuotemerkki -demeter-merkki, jonka käyttöoikeuden saa Suomen biodynaamiselta yhdistykseltä solmimalla yhdistyksen kanssa tuotemerkkisopimuksen (kuva 4) (Suokas 2012).

Kaikkia luomutuotteita tuottavia tai valmistavia maatiloja ja yrityksiä valvotaan viranomaisten voimin. Toimijat tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Valvontatulokset osoittavat, että markkinoilla olevat luomutuotteet on tuotettu ja valmistettu vaatimusten mukaisesti. Suomessa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira ohjaa ja suunnittelee valvontaa luomutiloille sekä valvoo itse luomuelintarvikkeiden ja -rehujen valmistajia. Luomutila taas kuuluvat paikallisten Ely-keskusten valvonnan piiriin. Kaikkia Suomeen tuotavia luomutuotteita valvoo Tullilaitos, kun taas Ahvenanmaalla luomutuotannon valvonta on Ahvenanmaan maakuntahallituksen alaisuudessa. Luomuvalvonta on siihen kuuluville toimijoilla aina maksullista. (Evira n.d.)

Kuva 1 Eu:n luomumerkki (luomu n.d.).

Kuva 2 Eviran myöntämä Luomu- valvottua tuotantoa-merkki, eli auringomerkki (luomu n.d.).

Kuva 3 Luomuliiton myöntämä leppäkerttu-merkki (luomu n.d.).

Kuva 4 Suomen biodynaamisen yhdistyksen myöntämä Demeter-merkki (luomu n.d.).

3.2 Luomutuotannon ensivaiheet maailmalla

1800-luvun lopulta lähtien maataloudessa alkoi näkyä orastavia pyrkimyksiä kohti luonnonmukaisempaa maataloustuotantoa ja vaihtoehtoisia viljelymenetelmiä alkoi kehittymään tavanomaisen viljelyn rinnalle (Rajala 2010) samal-

la, kun ihmisten tietoisuus kasviraivinteista lisääntyi. Maaperän ravinnevarantoa köyhydyttävälle ryöstöviljelylle syntyi vaihtoehtona sadon mukana pellosto pois otettujen ravinteiden korvaaminen ensin lähinnä väkilannoitteilla ja myöhemmin systemaattisilla viljelykierroilla, kompostilla, karjan lannalla sekä ihmisperäisillä ulosteilla (Peltola 2017).

Maaperään alettiin kiinnittämään enemmän huomiota kuin aikaisemmin, sillä alkoi ilmetä mielipiteitä siitä, että vain terve maa on terveystarvinnon perusta ja että sairas maa kasvattaa sairaita eläimiä, ihmisiä sekä kasveja. Vaihtoehtoisen viljelymenetelmän kannattajat olivat sitä mieltä, että maaperälle oli annettava takaisin ne kivennäisaineet, jotka siltä otettiin pois sadon mukana. Heidän mukaansa maaperä oli rakennettava uudelleen ja sen kivennäisainepitoisuudesta tuli pitää parempaa huolta kuin antamalla pelkkiä väkilannoitteita. Vaihtoehtoisen viljelytavan kannattajien keskuudessa oltiin sitä mieltä, että mitä monipuolisempia kivennäisaineita maaperälle annettiin, sitä terveemmäksi maaperä tuli. (Lehtonen 1984, 31-33.)

Vaihtoehtoisia viljelymenetelmiä -eli luonnonmukaisia viljelymenetelmiä- alkoi Pohjois-Euroopassa kehittymään useita erilaisia. Englannissa enemmistönä oli orgaaninen viljely, Saksassa biologis-dynaaminen viljely ja Sveitsissä orgaanis-biologinen viljely. (Luonnonmukainen tuotanto n.d.) Luonnonmukainen viljely – eli biologinen viljely-ei siis tarkoita vain yhtä ainoaa viljelymenetelmää, vaan se pitää sisällään useita eri suuntia, joiden välillä voi olla suuriakin eroja (Hovi 1985, 10-16). Kaikille näille on kuitenkin yhteistä luonnon ja maatalouden tasapainon suhde. (Luonnonmukainen tuotanto n.d.)

3.2.1 Biodynaaminen viljely

Biodynaaminen – eli biologis-dynaaminen- viljely on vanhin luonnonmukainen viljelymenetelmä (Biodynaaminen yhdistys n.d.). Biodynaamisen viljelyn perustaja on itävaltalainen luonnontutkija ja tiedemies Rudolf Steiner (Lehtonen 1984, 34-35). 1900-luvun alun viljelijät kääntyivät Steinerin puoleen, koska viljelijöiden käyttämien siemenviljojen laatu oli heikentynyt (Biodynaaminen yhdistys n.d.) ja he olivat huomanneet karjan terveydessä huonontumista sekä kasvien elinvoimaisuuden rappeutumista. Viljelijät epäilivät kaiken tämän johtuvan siitä, että tiloilla oli alettu käyttää erilaisia apulannoitteita. (Hovi 1985, 19-20.)

Steiner piti heille Saksassa vuonna 1924 kahdeksan esitelmän pituisen kurssin maanviljelyn uudistamisesta (Hovi 1985, 19-20). Kurssi tunnetaan nykyään Maatalouskurssin nimellä (Biodynaaminen yhdistys n.d.). Kurssilla käytiin läpi maatalaekologiaa, hivenainelannoitusta, kosmista säteilyä, alkuaineiden transmutaatioita, katalysaattorivaikutuksia ja yrttien käyttöä (Hovi 1985, 19-20). Kurssilla Steiner antoi ohjeita siitä, miten maanviljelyä voisi kehittää

enemmän luonnon kanssa yhteistyössä toimivaksi ja miten luonnon omia mahdollisuuksia pystyisi hyödyntämään kasvien laadussa ja terveyden parantamisessa (Lehtonen 1984, 34-35). Tänä päivänä kurssin pidetään olleen ainakin viisikymmentä vuotta aikaansa edellä, sillä kurssilla yhdistyi ennennäkemättömällä tavalla eri alojen tieteet ja opit.

Steiner itse ei halunnut kutsua kehittämäänsä viljelytapaa menetelmäksi, koska hänen mukaansa se oli tarkoitettu perinteisen maanviljelyn lisänä toimivaksi. Vasta Steinerin seuraajat nimesivät viljelyuudistuksen biologisidynaamisiksi viljelymenetelmäksi. (Hovi 1985, 19-20)

Biodynaaminen viljely – eli luontaisvoima viljely- perustuu siis luonnonvarojen kestäväan käyttöön. Geenimanipuloituja kylvösiemeniä ja rehuja ei hyväksytä, eikä kemiallisia lannoitteita tai torjunta-aineita käytetä. Biodynaamisessa viljelyssä korostetaan sitä, että luonnon aistiminen ja viljelijän omat havainnot antavat tärkeää tietoa yhtä lailla kuin uusimmat viljelytekniikat tai maanviljelyksen ekologia. Henkilökohtaista yhteyttä tilaan ja sitä ympäröivään luontoon korostetaan. Maan hedelmällisyyttä pidetään yllä kompostoinnin, viherlannoituksen, vuoroviljelyn ja erilaisten biodynaamisten ruiskutteen, eli preparaattien, avulla. (Biodynaaminen yhdistys n.d.) Preparaatit ovat kasvi- ja eläinmateriaalista valmistettuja biodynaamisia ruiskutteita, joiden uskotaan vahvistavan kasvien kasvua, edistävän lannan kompostoitumista ja tukevan viljelymaan hoitoa (Suokas 2012).

Biodynaamisessa viljelyssä noudatetaan planeettojen ja kuun liikkeitä, vuoden aikojen vaihteluun ja vuorokausirytmiiin perustuvaa ajoitusta ja tehdään kasveille toimenpiteitä tämän aikataulun mukaisesti. Biodynaaminen viljely perustuu astrologiaan. Eläinradan eri merkkien uskotaan olevan yhteydessä neljään eri elementtiin - maahan, veteen, ilmaan ja tuleen.

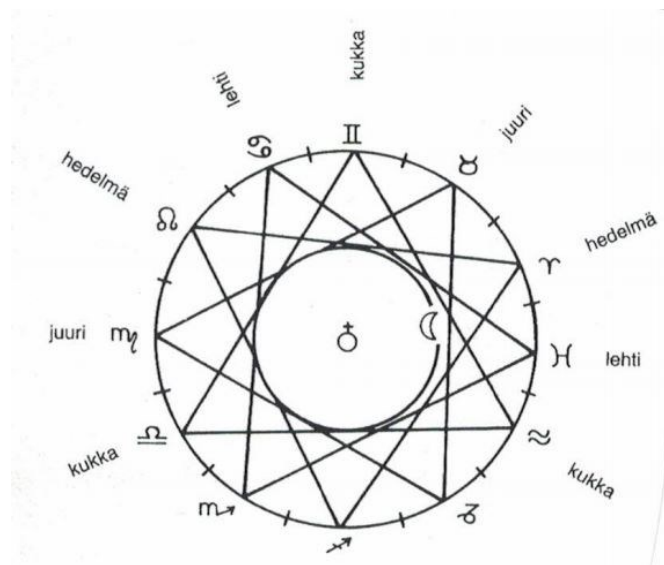
Biodynaamisen viljelytavan kannattajien mukaan kyseessä on kokonaisvaltainen ekologinen ajattelutapa, jolla hyödynnetään tietoa, jota tiede ei ole vielä tunnista ja että biodynaamisesti viljeltyt kasvit sitovat itseensä ympäröivää elinvoimaa. (Biodynaaminen yhdistys n.d.) Biodynaamisessa viljelyssä käytetään apuna kylvökalenteria, joka perustuu pääasiassa kuun kierron liikkeisiin (kuva 5) (Hovi 1985, 22). Kalenteri kertoo, mikä ajankohta on millekin viljelytoimenpiteille luonnon kannalta otollisin (wineserver n.d.).

Pääsääntönä on, että biodynaamisella maatilalla tulee olla karjaa. Jos karjaa ei ole, voi biodynaamiset karjattomat tilat toimia yhteistyössä kotieläintilojen kanssa. Biodynaamisessa viljelyssä kotieläimiä pidetään sielullisina olentoina ja ihmisen vastuuta eläimistä pidetään tämän takia erityisen suurena. Biodynaamisessa viljelyssä painotetaan kotieläinten, erityisesti märehtijöiden, merkitystä toimivassa luonnonmukaisessa maataloudessa. (Suokas 2012.)

Biodynaaminen viljely ei ole valmis menetelmä vaan sitä kehitetään edelleen. Erilaisia tutkimuksia suoritetaan biodynaamisella viljelymenetelmällä ja vuosittain Euroopan yliopistoista ja korkeakouluista valmistuu biodynaamisesta

viljelystä koskevia väitöskirjoja. (Hovi 1985, 19-20.) Biodynaaminen viljely luetaan Euroopassa luonnonmukaiseen viljelyyn ja tuetaan Eu:n varoin.

Suomessa on toiminut Suomen biodynaaminen yhdistys vuodesta 1946. Yhdistyksellä on oma Demeter- tuotemerkki, joka on kansainvälisesti yhtenäiset laatunormit täyttävä tarkastusmerkki (kuva 4). Merkki kertoo sen, että tuotannolle asetettuja tuotantoehtojen noudattamista valvotaan tarkastuksilla. Merkin käyttöoikeuden saa solmimalla tuotemerkkisopimuksen Biodynaamisen yhdistyksen kanssa ja sitoutumalla tuotantoehtoihin, jotka täydentävät Eviran ylläpitämän luomutuotannon valvonnan vähimmäisvaatimuksia. Tuotemerkkisopimuksen toteuttamista seuraa erityinen tuotemerkkitoimikunta, jossa on mukana kuluttajia, viljelijöitä sekä kaupan ja jatkojalostajien edustajia. (Suokas 2012.)

Kuva 5 Biodynaamisen viljelyn kuunkiertoon pohjautuva kylvökalenteri (Hovi 1985, 22).

3.2.2 Orgaanis-biologinen viljely

1930-1940 luvulla sveitsiläinen Hans Mueller kehitti orgaanis-biologisen viljelytavan (Rajala 2010) yhdessä vaimonsa Maria Mullerin ja saksalaisen lääkärin Hans-Peter Ruschin kanssa (wikipedia n.d.). Orgaanis-biologista viljelytapaa harjoitetaan nykyään lähinnä Euroopan saksankielisillä alueilla, Sveitsissä ja Ruotsissa. Orgaanis-biologinen viljelymenetelmä perustuu luonnon-tieteelliseen näkemykseen maan eloperäisestä aineesta, humuksen syntymisestä ja maaperän pieneliöstön toiminnasta. (Lehtonen 1984, 36-37.)

Ruschin teorian mukaan pienet elävän aineen hiukkaset tai osat kiertävät muuttumattomina luonnon kiertokulussa. Teorian mukaan nämä pienet elävän aineen hiukkaset joutuvat maahan kasvien kuollessa ja muut kasvit ottavat ne maasta muuttumattomina. Ruschin teorian mukaan siis muutos kasvin perimässä siirtyy muuttumattomana kasvista toiseen. (Källander 1993, 519-521.) Rusch kehitti myös testin, jolla mitataan maan biologista viljavuutta. Testi perustuu bakteerien määrän laskentaan käsittelemättömästä ja sokeriliuoksella käsitellystä maasta. (Lehtonen 1984, 36-39.)

Orgaanis-biologisessa viljelytavassa kasvit saavat ravinteensa pieneliöiden avulla. Tämän takia kaikki viljelytoimet perustuvat pieneliöiden suosimiseen ja sadot ovat myös täysin riippuvaisia pieneliöstön toiminnasta. Orgaanis-biologisen viljelymenetelmän mukaan maa on elävä ja siksi viljelytoimet, kuten väkilannoitteet tai torjunta-aineet, häiritsevät maan terveyttä. Kun viljelymaata muokataan, se tehdään mahdollisimman varovasti ja pintaan, jotta maan luonnollista kerroksellisuutta ei muuteta. Muokkaustapana kyntö on vähemmän käytetty, koska biologis-orgaanisen viljelymenetelmän mukaan mulloksella oleva maa on luonnotonta. (Källander 1993, 519-521.)

Orgaanis-biologisessa viljelytavassa maaperä pidetään aina eloperäisellä aineksella peitettynä (Lehtonen 1984, 36-39). Tämän takia viherlannoitusta käytetään paljon, sillä se lisää maan viljavuutta ja pieneliötoimintaa. Lisäksi kasvillisuus suojaa maata auringolta, pakkaselta ja kosteuden vaihteluilta. Samalla viherlannoitus vähentää myös ravinteiden hävikkiä, estää huuhtoutumisia ja vaikeuttaa tehokkaasti rikkaruohojen kasvua. Karjanlanta levitetään peltoon tuoreena, pienissä erissä ja yleensä suoraan kasvustoon. Pintakompostoinnin kautta maan pieneliöt saavat mahdollisimman paljon hiilipitoista energiaa ravinnokseen. Jos lantaa ei voida levittää sulan maan aikaan, se varastoidaan hitaasti palavaan aumaan ja levitetään pellon pintaan keväällä puoliksi palaneena. Orgaanis-biologisessa viljelyssä suositaan viljelykiertoa ja useamman kasvin sekakasvustot ovat tärkeitä ekologisen tasapainon kannalta. (Källander 1993, 519-521.) Joskus orgaanis-biologisessa viljelyssä käytetään eloperäisten lannoitteiden ja viherlannoituksen lisänä kivijauhoa, joka sisältää runsaasti kivennäisaineita (Lehtonen 1984, 36-39).

Peltoviljelyssä orgaanis-biologista viljelymenetelmää on paljon vaikeampi noudattaa kuin puutarhatuotannossa. Erilaisten ruohosilppujen ja olkien käyttö on puutarhatuotannossa helpompaa ja sekaviljely onnistuu paremmin. Peltoviljelyssä käytössä on virhekesannoitus sekä viherlannoitus ja muokkaustapana on useimmiten kultivaattori tai jyrsin. Suorakylvöä käytetään myös paljon, jolloin maan pinta voi olla kasvipeitteinen ja maan kerroksellisuutta ei tarvitse häiritä.

Orgaanis-biologisesta viljelymenetelmästä tehdään erilaisia tutkimuksia maailmalla sekä myös Suomessa. Erityisesti aurattomasta viljelystä on paljon tutkimustuloksia, kuten myös laji- ja lajikeseoksista. Pohjoisen ilmastoin lyhyt kasvukausi vaikeuttaa orgaanis-biologista viljelytapaa Pohjoismaissa, mutta silti Ruotsissa kyseinen viljelymenetelmä on hyvin suosittua. Suomessakin on

aurattomasta viljelytavasta hyviä kokemuksia, vaikka joskus juuririkkaruohojen torjunta voikin olla hankalaa. (Källander 1993, 519-521.)

3.2.3 Orgaaninen viljely

Orgaanisen viljelymenetelmän perustaja on englantilainen kasvitieteilijä Sir Albert Howard, joka teki 1920-1930-luvulla erilaisia kompostointitutkimuksia Intiassa (Lehtonen 1984, 34-36). Howard oli alun perin matkustanut Intiaan opettaakseen intialaisille länsimaista maanviljelyä, mutta huomasi pian, että terveen maaperän, hyvinvoivan väestön, terveen karjan ja terveen sadon välillä oli selvä yhteys. Howard alkoi selvittämään yhteyttä enemmän ja teki erilaisia kompostitutkimuksia, jotka hän dokumentoi ja joiden perusteella hän teki useampia julkaisuja. Howard painotti julkaisuissaan eloperäisen aineksen ylläpitämistä maaperässä, maan kosteudesta huolehtimista ja sienijuuriston tärkeyttä. Howardin mukaan terve maaperä ja terveet kasvit pystyvät taistelemaan erilaisia kasvitauteja vastaan. Julkaisujen pohjalta Howard kehitti orgaanisen viljelymenetelmän yhdessä lady Eve Balfourin kanssa. Sir Albert Howardia pidetään tänä päivänä yhtenä nykyaikaisen luonnonmukaisen maanviljelyn avaintekijänä. (wikipedia n.d.)

Orgaaninen viljely korostaa kaikkien eloperäisten jätteiden käyttöä lannoitteena ja palauttamista maahan. Lannoitteena voidaan käyttää niin eloperäistä lannoitusta, kompostia kuin asumisjätettäkin. Lady Eve Balfour toi oman lisänsä viljelymenetelmään, sillä hän tutki maan orgaanisen aineen merkitystä, maan ja kasvien riippuvuutta maan pieneliöstöstä sekä juurisienien vaikutusta kasvien kehittymiseen. Orgaaninen viljelyssä keskeisessä asemassa ovat pallokasvit, kompostointi ja sienijuurien käyttö. Orgaanista viljelyä harjoitetaan lähinnä Englantia puhuvissa maissa. (Lehtonen 1984, 34-36.)

4 LUOMUTUOTANNON HISTORIA JA KEHITYS SUOMESSA

4.1 Luomutuotannon ensivaiheet Suomessa ja A. I. Virtanen

Suomessa luonnonmukainen viljely alkoi kehittymään 1900-luvun alusta alkaen. Tuohon aikaan luonnonmukainen viljely tarkoitti viljelyä ilman karjaa, sillä se oli lähinnä kasvinsyönnin ja luonnonparannusliikkeiden seurauksena tullut ilmiö ja vain harvojen tiedossa. (Stigell ym. n.d.) 1930-luvulla lähtien luonnonmukainen viljely alkoi pikku hiljaa tulla tunnetummaksi, kun A.I. Virtanen rupesi kehittämään typpikotovaraista viljelyä. Typpikotovarainen viljely tarkoittaa typpeä sitovien palkokasvien tehokasta käyttöä maanviljelyssä ja se on yhä edelleen suomalaisen luonnonmukaisen viljelyn perusta. (Källander 1989, 519-521.)

Suomen vanhin luonnonmukainen viljelymenetelmä on biodynaaminen viljely (Lehtonen 1984, 39-41). Suomeen perustettiin vuonna 1946 Suomen Biodynaaminen Yhdistys, joka toiminnallaan edisti luomutuotannon kehitystä (Stigell ym. n.d.). Luonnonmukainen tuotanto herätti myös tutkijoissa kiinnostusta ja professori Toivo Rautavaara teki omia viljelymenetelmien vertailututkimuksia vihanneksilla vuosina 1963-1965 ja esitelmöi 1960-70 luvuilla luomutuotannosta eri puolella Suomea (Rajala 2010). Varsinainen herääminen suomalaisessa luonnonmukaisessa viljelyssä tapahtui kuitenkin vasta 1970-luvulla, kun kuluttajien ja tuottajien kiinnostus luonnonmukaiseen viljelyyn alkoi kasvamaan ja luonnonmukaista tuotantoa alettiin kehittämään (Rajala 1995, 14-15). Tuolloin alkoi nykymääritelmän mukainen luonnonmukainen maataloustuotanto Suomessa (Koikkalainen ym.1998).

Suomalainen luonnonmukainen tuotanto ei noudata yksiselitteisesti minkään maailmalla suosiossa olevan valtasuuntauksien oppeja, vaan yhdistelee näistä suuntauksia vapaasti Suomen ilmastoon ja kasvuolosuhteisiin sopivia ominaisuuksia (Källander 1993, 519). Suomalaiseen luonnonmukaiseen tuotantoon on vaikuttanut eniten suomalainen kemisti ja professori Artturi Ilmari Virtanen, joka 1930-luvulta alkaen kehitti typpikotovaraista viljelyä (Koskimies 2005).

Artturi Ilmari Virtanen syntyi Helsingissä 1895. Hänellä oli kuusi veljeä, mutta neljä veljistä kuoli alle vuoden vanhana. Virtanen opiskeli Viipurin kansallisessa lyseossa ja innostui opiskeluaikanaan luonnosta keräten mm. yli 700 kasvin herbaarion. 1913 Virtanen aloitti kemian opiskelut yliopistossa Helsingissä ja väitteli siellä myöhemmin tohtoriksi vuonna 1919.

Pian tohtoriksi valmistumisen jälkeen Virtanen pääsi töihin Valion laboratorioon kemistiksi vuonna 1919. (wikipedia n.d.) Vaikka Valion laboratorio oli ollut tuolloin toiminnassa vasta kolme vuotta, siellä oli hyvä tutkimus- ja kehitysyksikkö ja koko toiminta oli hyvin innovatiivista. Valiolle siirtyessään Virtanen pääsi heti alussa useamman kuukauden pituiselle opintomatkalta ul-

komaille opiskelemaan kolmea hänelle entuudestaan vierasta tieteenalaa: maatalouskemiaa, mikrobiologiaa ja biokemiaa, joiden merkitys Virtasen uralle ja koko Valion toiminnalle olivat erittäin merkittävät.

Ulkomailla nähdyt ja opiskellut asiat innoittivat Virtasta ja hän jatkoi näiden aiheiden parissa takaisin Suomeen palattuaan. Hän aloitti Valion laboratoriossa omat tutkimuksensa ja vaikka hänestä tuli vuonna 1921 koko laboratorion johtaja, hän ei luopunut omien tutkimusten tekemisestä vaan jatkoi varsin aktiivisesti niiden parissa. (Perko 2015, 51-69.) Virtasen tutkimukset keskittyivät erityisesti käymisilmiöihin, biologiseen typensidontaan, ravitsemukseen, tuberkuloosiin, vitamiineihin ja happamuuden vaikutuksiin biologisissa ilmiöissä. Näistä happamuuden vaikutustutkimukset nousivat erittäin merkittäviksi Virtasen uralle, sillä hän kehitti happamuuden vaikutustutkimuksiensa perusteella kaksi merkittävää keksintöä –AIV-voisuolan ja AIV-rehun, joista hän sai myös myöhemmin Nobelin palkinnon vuonna 1945.

Virtanen oli myös hyvin kiinnostunut kasvien biologisesta typensidonnasta ja hän aloitti tutkimukset juurinystyräbakteerien typen sitomisesta vuonna 1925. Tutkimusten aloittamiseen oli osaltaan syynä se, että Virtasen mukaan kannattava maitotalous Suomessa ei voinut perustua pelkän kuivaheinäruokinnan varaan, koska heinän kuivauksessa menetettiin 40 % kasvin ravintoarvosta ja useamman sadon tuottaminen oli mahdotonta. Heinäkasvustot myös useimmiten lannoitettiin pelkällä väkilannoitteilla, joka oli hyvin kallista, koska kaikki lannoite oli tuohon aikaan tuontitavaraa. Palkokasvit sen sijaan eivät tarvinneet väkilannoitetta lainkaan ja lisäksi ne olivat kaikista Suomessa käytetyistä rehukasveista eniten valkuaista ja tyypeä sisältäviä kasveja. Apilapitoisesta kasvustosta voitiin myös korjata sato 2-3 kertaa kesällä. Näiden syiden takia Virtanen halusi keskittyä tutkimuksissaan enemmän palkokasveihin.

Virtanen aloitti laboratoriossa kokeensa palkokasvien juurinystyräbakteerien toiminnan selvittämiseksi vuonna 1925 ja totesi varsin pian, että palkokasvien menestymisen tae oli riittävä määrä juurinystyräbakteeria maaperässä. Kokeita tehtiin jonkin verran myös maataloilla ja juurinystyräbakteerien avulla tilojen apilakasvustot olivat runsaat ja rehevät. Joillakin tiloilla juurinystyräbakteerin avulla saatiin apilakasvustoista sadonlisäystä jopa 50 %. Näiden kokeiden ja laboratoriotutkimusten perusteella Virtanen hahmotteli myöhemmin suuntaviivat omavaraiseen typpitalouteen, joka perustui täysin biologiseen typensidontaan ja palkokasvien käyttöön. Tämä Virtasen kehittämä toimintatapa on vielä tänäkin päivänä koko suomalaisen luonnonmukaisen tuotannon perusta.

Juurinystyräbakteerien kokeita suorittaessaan, Virtanen tajusi myös, että olisi kehitettävä menetelmä, joka takaisi tuoreen ja paljon valkuaissaineita sisältävän rehun säilönnän pitkien talvikuukausien ajaksi. Maataloilla suoritetuissa kokeissa oli apilakasvuston säilöntämenetelmänä käytetty kuivaamista ja hieman tuoresäilöntää, mutta kumpikaan menetelmä ei ollut tuonut riittävän hyviä tuloksia. Kuivaamisessa menetettiin suurin osa palkokasvien ravintoaineista ja tuoresäilöntä ei ollut onnistunut, sillä se ei säilönyt rehua riittävän

hyvin ja teki maitoon pahan sivumaun. Jos apilakasvuston säilöminen talvi-kuukausien ylitse pystyttäisiin tekemään kunnolla, toisi säilöntämenetelmä kaikki palkokasvien edut suomalaisen maitotalouden käyttöön.

Kun Virtanen tajusi, että suomalaisille maataloille olisi tärkeää kehittää sellainen säilöntämenetelmä, joka olisi kaikkien käytettävissä ja riittävän edullinen, ja joka varmuudella säilöisi rehumassan niin, ettei rehu pääsisi pilaantumaan tai tulemaan sivumakuja, hän aloitti tutkimukset säilöntämenetelmän kehittämiseksi. Virtanen suoritti Valion laboratoriossa yhdessä kollegansa Henning Karlströmin kanssa paljon erilaisia kokeita, mutta läpimurto tapahtui, kun vuonna 1928 kokeissa huomattiin, että apilarehumassan lämpötila ei kohonnut säilönnän aikana lainkaan, jos rehun pH oli hieman alle 4. Haitalliset käymiset, proteiinin hajoaminen ja soluhengitys pystyttiin estämään hapon avulla, jota lisäämällä saatiin rehumassan pH nopeasti laskemaan alle 4:n. Laboratoriossa tehdyissä kokeissa rehumassan pH alennettiin alun perin suolahapolla, ja koska sitä oli laboratoriossa hyvin saatavilla ja hapon käyttöä jatkettiin, koska se oli halvinta käyttää. Muurahaishappoon siirryttiin vasta 1960-luvulta, kun sen hinta oli tullut niin paljon alhaisemmaksi, että sitä pystyttiin hankkimaan myös maataloille.

Virtasen kehittämällä uudella happosäilöntämenetelmällä säilötty rehu nimettiin Valion ehdotuksesta AIV-rehuksi. Menetelmä otettiin nopeasti käyttöön maataloilla Suomessa ja syksyllä 1929 AIV-rehua tuotettiin 3000 maatilalla jo yhteensä 40 milj. kg. Valion laboratoriossa valmistettiin AIV-liuosta ensin Helsingissä, mutta tuotanto siirrettiin myöhemmin Lappeenrannan tehtaalle. AIV-liuos lähetettiin tiloille käytettäväksi niin, että se laimennettiin vasta käyttöpaikalla. AIV-happoliuos toimitettiin tiloille lasipulloissa ja laimennettiin maataloilla yleensä ammeessa. Käyttövalmista liuosta levitettiin rehumassaan 7-8 litraa sataa kiloa kohden. Laimennettu liuos kaadettiin rehun päälle kastelukannuilla ja ruiskuilla ja rehu poljettiin tiukaksi säiliössä. Reunat poljettiin tiukaksi erityisen huolellisesti. Menetelmä toimi tiloilla hyvin ja happosäilötyn rehun käyttö lehmien ruokinnassa yleistyi nopeasti. AIV-rehu patentoitiin vuonna 1933 ja sille hankittiin patentti kaikkiaan 15 eri maassa. AIV-rehu toi Virtaselle Nobelin palkinnon vuonna 1945 ja säilöntämenetelmä on yhä tänä päivänä käytössä ympäri maailman. (Perko 2015, 77-93.)

Virtasen ura jatkui hänen suurimpien keksintöjensä jälkeen vielä eteenpäin. Hänen vaikutuksestaan perustettiin vuonna 1929 Kemiantutkimus-Säätiö, jonka oma laboratoriorakennus nimettiin Biokemialliskeksi tutkimuslaitokseksi. Virtanen siirtyi tutkimuslaitoksen johtoon heti sen valmistuttua ja työskenteli siellä uransa loppuun asti. (Perko 2015, 94-126.) Virtanen oli uransa aikana ja sen jälkeen yksi näkyvimmistä ja merkittävimmistä suomalaisista tiedemiehistä kautta aikojen. Yhä tänä päivänä Virtanen on ainoa suomalainen, joka on saanut tieteestä Nobelin palkinnon. (wikipedia n.d.)

4.2 Luomutuotannon kehitys nykyajaan Suomessa

Tavanomainen viljelymenetelmä –eli kemiallis-tekninen viljelymenetelmä, jossa tuotantotekniikalle tyypillistä on erilaisten teollisesti valmistettujen väkilannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttö, on ollut maailmassa vallitsevin tuotantomenetelmä 1850-luvulta lähtien, mutta Suomessa 1900-luvun alkupuolella viljelyssä käytettiin kuitenkin vielä lähinnä erilaisia orgaanisia lannoitteita ja vain vähän väkilannoitteita (Rajala 1995, 14-16). 1930-luvulla A.I. Virtanen rupesi kehittämään tyyppikotovaraista viljelyä ja luonnonmukainen viljely alkoi pikku hiljaa tulla tunnetummaksi (Källander 1989, 519-521), mutta samaan aikaan myös Suomessa väkilannoitteiden käyttö yleistyi ja todellinen läpimurto väkilannoitteiden käyttämiselle tapahtui Suomessa 1950-luvulla (Rajala 1995, 14-16).

1970-luvulla luonnonmukaista tuotantoa harjoitti Suomessa vain parikymmentä tilaa (Stigell ym. n.d.). Ekologinen ajatteluapa kuitenkin lisääntyi kulluttajien keskuudessa ja ekologinen herääminen toi kysyntää luonnonmukaisille tuotteille. Luonnonmukaisen tuotannon kannattajat alkoivat järjestäytymään ja vuonna 1975 aloitti toimintansa Vaihtoehtoisen viljelyn opintopiiri, joka rekisteröitiin Elävä maa ry:n nimellä vuonna 1980. (Rajala 2010.) Opintopiirin ja myöhemmin myös yhdistyksen tarkoituksena oli hankkia ja levittää tietoa luonnonmukaisesta viljelymenetelmästä. Myös yksi keskeinen tehtävä oli uusien julkaisujen ja viljelyoppaiden toimittaminen, sillä 1970-1980-luvuilla ei Suomessa juurikaan ollut suomenkielistä, käytännön neuvoja antavaa kirjallisuutta. (Lehtonen 1984, 44-45.)

Vuotta myöhemmin, eli vuonna 1976, aloittivat toimintansa myös Ekoviljelijät ry ja Etelä-Savossa toiminut luomuviljelyn opintopiiri. Molemmilla näillä oli omat luonnonmukaisen tuotannon viljelyohjeet ja Etelä-Savossa toimineella opintopiirillä oli lisäksi myös tarkkailutoimintaa. Vuonna 1978 luonnonmukaisen viljelyn neuvonnan aloitti myös Suomen 4H-liitto ja samana vuonna perustettiin Bios ry luomuviljelyn tarkkailuorganisaatioksi. (Rajala 2010.) Bios ry:n laatimat omat tuotantoehdot olivat IFOAMin (International Federation of Organic Agriculture Movements, joka on maailmanlaajuinen luomualan kattojärjestö) puitesääntöjen pohjalta tehty ja näitä tuotantoehtoja oli sopimusviljelijöiden noudatettava (Ryynänen n.d.).

Luonnonmukaisen tuotannon hiljalleen kasvettua, tarvittiin myös siihen liittyvää koulutusta. Koulutus käynnistyi vuonna 1981, kun Suomussalmella aloitettiin ensimmäinen luonnonmukaisen viljelyn ammattikurssi. (Rajala 2010.) Ensimmäinen luonnonmukaiseen tuotantoon painottunut lehti aloitti toimintansa vuonna 1981 nimellä Omavarainen maatalous. Lehden nimi kuitenkin muuttui Luomulehdeksi vuodesta 1997 lähtien. (Siiskonen 2016.) Vuonna 1983 ensimmäinen päätoiminen luomuneuvoja aloitti työskentelynsä, kun Jukka Rajala aloitti työt Joroisten kunnassa. Rajala teki luonnonmukaisen tuotannon tiloilla tuotantoehtoihin liittyvää neuvontatyötä sekä myös valvontaa. (Luomuliitto n.d.) Vuotta myöhemmin luomuneuvonta siirrettiin Mikkelin

maaseutokeskukselle. Vuonna 1984 käynnistettiin myös ensimmäiset luomutuotantoon liittyvät koekenttätöiminnat ja seuraavana vuonna luonnonmukaisen viljelyn tutkimusta varten aloitti toimintansa Kehittämiskeskus Partala ry Juvalla.

Luonnonmukaisessa tuotannossa otettiin iso askel vuonna 1985, kun Suomen luonnonmukaisen viljelyn yhdistysten liitto ry perustettiin. (Rajala 2010.) Liittoon kuului perustamisvaiheessa kuusi eri yhdistystä ja sen tarkoituksena oli edistää luomutuotantoa Suomessa (Siiskonen 2016). Liitossa oli tuolloin jäseniä 130 kpl, suurin osa kuluttajajäseniä koska koko maassa oli tuolloin luomuviljelijöitä vain alle 50 kpl (Luomuliitto n.d.). Luomuliiton nimi muutettiin myöhemmässä vaiheessa ja nykyisin liitto on nimeltään Luomuliitto ry ja siihen kuuluu 14 paikallista yhdistystä (wikipedia n.d.). Vuonna 1985 tapahtui vielä kaksi merkittävää asiaa. Kyseisenä vuonna varattiin ensimmäisen kerran valtion budjettiin määräraha luonnonmukaisen viljelyn kehittämiseksi ja ensimmäinen yliopistotasoinen luonnonmukaiseen viljelyn perusopetus aloitettiin Joensuun yliopistolla.

Vuonna 1986 Luomuliitolle hyväksyttiin ensimmäiset luonnonmukaisen tuotannon viljelyohjeet ja käynnistettiin myös tarkkailutoiminta. Luomuliiton viljelyohjeet oli tehty eri yhdistysten ohjeista yhdistämällä, koska kaikkien eri yhdistysten ohjeet pohjautuivat kansainvälisen luomuvälvöntäjärjestelmän malliin. Seuraavana vuonna, eli vuonna 1987, aloittivat työnsä maan ensimmäiset valtion palkkalistoilla olevat luomuneuvojat, joita oli yhteensä 6 kpl. (Rajala 2010.) Näiden luomuneuvojen palkkaaminen oli osoitus Maa- ja metsätalousministeriön halukkuudesta tukea luonnonmukaisen tuotannon kehittämistä (Stigell ym. n.d.). Samana vuonna aloittivat myös eri maaseutokeskukset luomuneuvontansa. Vuonna 1987 Luomuliiton toiminta kehittyi edelleen ja Luomuliitossa otettiin myös käyttöön Leppäkerttumerkki, joka kertoi kuluttajalle, että kyseinen tuote oli tuotettu ja valmistettu luonnonmukaisen tuotannon ehtojen mukaisesti.

Vuosina 1988-1989 Luomuliitossa laadittiin ja otettiin käyttöön lisää luonnonmukaisen tuotannon tuotanto-ohjeita. Tuolloin tulivat voimaan ensimmäiset luomukotieläintuotannon ja luomun jatkojalostuksen ohjeet. (Rajala 2010.) Useamman meijerin osakkaat alkoivat tuolloin pohtimaan, olisiko mahdollista tuottaa meijerissä erilaisia luomutuotteita ja Suomen ensimmäinen luomumeijeri aloittikin toimintansa vuonna 1990 Limingalla tuottamalla täysmaitoa, piimää ja viiliä (Stigell ym. n.d.).

Ensimmäinen luonnonmukaisen viljelyn tutkimusohjelma aloitti toimintansa vuonna 1990 (Rajala 2010) ja sama vuonna Luomuliitto sai lopulta läpi viisi vuotta valtiontasolla ajamansa asian, kun luomun siirtymävaiheen tukea alettiin maksaa tuottajille ensimmäisen kerran vuonna 1990. Siirtymävaiheen tuen syntyä vaikutti se, että maailman markkinoilla oli tuolloin ylituotantoa, ja Suomessa luonnonmukainen maatalous päätettiin ottaa osaksi maataloustuotannon tasapainottamissopimuksia. Tämä oli muodollinen peruste luonnonmukaisen tuotannon tukemiseen. Tuen saaminen edellytti, että pellot siirrettiin

luomuviljelyyn, vaikka eläintuotantoa ei ollutkaan välttämätöntä siirtää luomutuotannon piiriin. Luomusiirtymävaihesopimuksen tehneille tiloille myönnettiin kuitenkin vain 40 000 litran vuosittainen maitokiintiö, joka rajasi tuotantoa myös tavanomaisten tuotantoeläinten osalta. (Stigell ym. n.d.)

Vuotta myöhemmin, eli vuonna 1991, alkoi ensimmäinen akateeminen luomualan täydennyskoulutus sekä ensimmäinen pitkä yliopistollinen täydennyskoulutusohjelma Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen yksikössä Mikkeliissä luomuneuvojakoulutuksena. Vuonna 1991 valmistui myös Luonnonmukaisen elintarviketalouden kehittämisen komiteamietintö ja Maaseudun kehittämiskeskus Partalan tutkimustoiminta liitettiin osaksi MTT:n, eli Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintaa. Samana vuonna Luomuliitossa laadittiin myös ensimmäiset luomuelintarvikkeiden jatkojalostusohjeet, jotka otettiin käyttöön välittömästi.

Vuonna 1992 aloitettiin MTT:llä maan ensimmäinen luomutuotantoon keskittynyt tutkimusohjelma ja se jatkui aina vuoteen 1995 asti. Tutkimusohjelma oli alkutuotantopainotteinen. (Siiskonen 2016.) Tutkimusohjelman aikana perustettiin MTT:lle ensimmäinen 5-vuotinen luomututkimuksen tutkimusprofessori. Suomessa oli luomutuotantoa valvottu jo useampia vuosia luomuneuvojen ja eri yhdistysten toimesta, mutta virallinen luonnonmukaisen viljelyn valvonta aloitettiin vasta vuonna 1994, kun KTTK ja Elintarvikevirasto alkoivat ylläpitää virallista valvontaa. Helsingin yliopistossa käynnistettiin samana vuonna myös säännöllinen luonnonmukaisen viljelyn perusopetus Maatalous- ja metsätieteellisessä tiedekunnassa Kasvinviljelytieteen laitoksella. (Rajala 2010.)

Vuoden 1994 lopulla Suomessa järjestettiin kansanäänestys Euroopan unioniin liittymisestä. Äänestyksen tuloksena Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995 (wikipedia n.d.) ja tällöin luonnonmukaisen viljelyn pinta-alaperusteinen tuki sisällytettiin osaksi kansallista maatalouden ympäristöohjelmaa. Tästä alkoi varsinainen luomutuotannon läpimurto Suomessa, kun luomutuki, luomuviljelyn säännösten standardointi ja kuluttajien yleinen ympäristötietoisuuden lisääntyminen sekä tämän myötä kasvanut luomutuotteiden kysyntä, loivat edellytykset luonnonmukaisen tuotannon nopealle laajenemiselle. (Koikkalainen ym. 1998.) Luomutuotannossa oli tuolloin mukana noin 50 000 hehtaaria (Koikkalainen ym. 2011).

Vuonna 1997 aloitti toimintansa MTT:llä Suomen toinen luomututkimusohjelma, jossa oli tällä kertaa mukana koko elintarvikeketju ja vuotta myöhemmin otettiin käyttöön Maa- ja metsätalousministeriön luomumerkki, joka on Luomu- valvottua tuotantoa- merkki eli aurinkomerkki. Nykyisin merkin käyttöoikeuksia hallinnoi Elintarvikevirasto eli Evira. Vuonna 2001 käynnistettiin Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa Mikkeliissä luonnonmukaisen elintarviketalouden perusopetus ja samana sekä seuraavana vuonna valmistui useita työryhmämietintöjä luonnonmukaisen elintarviketuotannon kehittämiseksi. Kolmas MTT:llä tehty luomututkimus-

ohjelma käynnistettiin myös vuonna 2002. (Rajala 2010.) Suomen peltopinta-alasta luomutuotannon piirissä oli 2000-luvun alussa n. 8 % maan pinta-alasta (Stigell ym. n.d.).

Vuonna 2004 perustettiin Helsingin yliopiston kliinisen eläinlääketieteen laitokselle ensimmäinen eläinten hyvinvoinnin professuuri. Professuurin sijoituspaikka oli Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen yksikkö Mikkeliissä. Seuraavana vuonna kansalliseen tukiohjelmaan otettiin ensimmäisen kerran mukaan oma tuki luomukotieläintuotannolle. Vuonna 2005 juhliittiin myös Luomuliiton 20 vuotisjuhlia. Vuonna 2006 Mikkelin asema luonnonmukaisessa tuotannossa vahvistui, kun MTT:n Partalan Luomututkimusasema yhdistettiin osaksi Karilan tutkimusasemaa Mikkeliissä.

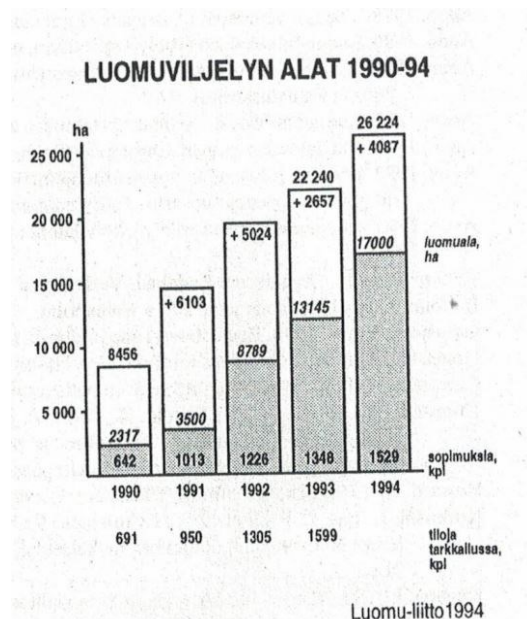
Suomi oli noudattanut yhteisiä EU:n luomusäädöksiä aina Euroopan unioniin liittymisensä jälkeen ja vuonna 2010 säädökset vielä tarkentuivat, kun koko EU alueella otettiin käyttöön yhteinen luomutunnus, joka on EU:n lehtimerkki. Lehtimerkki on pakollinen tunnus kaikissa EU:n alueella valmiiksi pakatuissa luomuelintarvikkeissa ja merkin käyttäminen kertoo sen, että tuotteessa käytetyistä maatalousperäisistä raaka-aineista vähintään 95 % on tuotettu luomuna. (Rajala 2010.)

Luomun edistäminen on ollut kirjattuna Suomen hallitusohjelmaan vuodesta 2011 lähtien. Silloisen hallituksen maatalouspoliittisen strategian tavoitteena oli luomuruoan osuuden kääntäminen vahvaan nousuun. Kehittämishojelman avulla hallitus sitoutui monipuolistamaan luonnonmukaista tuotantoa ja lisäämään sitä kysyntää vastaavaksi sekä kehittämään koko luomuruokaketjua. (MTK n.d.) Hallitusohjelmaan kirjattu luomualan kehittämisohjelma, oli Pro Luomu ry:n tekemä. Pro Luomu ry oli perustettu samana vuonna ja järjestön tavoitteena oli vahvistaa erityisesti luomun ketjuyhteistyötä. Pro Luomu ry toimi hallituksen valtuuttamana koordinoitavana tahona luomualan kehittämisohjelmassa. (Niemi 2011.) Samana vuonna Mikkeliin esitettiin perustettavaksi Luomuinstituuttia, joka koordinoisi kaikkia maassa tehtäviä luomututkimuksia. Luomuinstituutti perustettiin Mikkeliin vuonna 2012. (Rajala 2010.)

Vuonna 2013 hallitus hyväksyi Suomen luomun kehittämisohjelman ja luomuviljelyssä olevan pinta-alan tavoitteeksi laitettiin 20 % kaikesta viljelykäytössä olevasta peltopinta-alasta vuoteen 2020 mennessä (Niemi 2011). Kehittämisohjelmalla luomuruoan osuutta julkisista hankinnoista pyrittiin kasvattamaan parantamalla pienten yritysten ja lähiruoan tuottajien osallistumista julkisten hankintojen kilpailutuksissa ja tämä luvattiin toteuttaa edistämällä hankintaosaamista ja laadullisten kriteerien esilletuontia. Yksi luomuhojelman tavoitteista olikin, että valtion julkisissa keittiöissä tarjotusta ruoasta 10 % olisi ollut luomua vuoteen 2015 mennessä ja määrä nousisi 20 % vuoteen 2020 mennessä. Luomun kehittämisohjelma on myös nykyisin yksi hallituksen kärkihankkeista. (Rajala 2013.) Luomun kehittämisohjelma on yksi syy siihen, että Suomen luomuviljelty peltopinta-ala nousi vuonna 2013 206 000 hehtaariin, eli 9 % koko peltopinta-alasta ja määrä on edelleen kasvussa (ympäristö n.d.).

4.3 Luomutuotannossa mukana olevan peltopinta-alan kehitys Suomessa

Luonnonmukaisessa tuotannossa oli mukana 1970-luvulla vain parikymmentä tilaa (Stigell ym. n.d.). Määrä kasvoi tasaisesti, mutta erityisen kasvun aiheutti vuonna 1990 voimaan tullut siirtymävaiheentuki, joka innosti lisää uusia viljelijöitä siirtymään luonnonmukaiseen tuotantoon mukaan. Vuonna 1990 luonnonmukaisessa tuotannossa oli mukana noin 8500 hehtaaria peltoa ja luonnonmukaisen tuotannon valvonnassa oli viljelijöitä mukana kaikkiaan lähes 700 kpl. Määrä kasvoi nopeasti 1990-luvun alussa ja vuonna 1993 peltoa oli mukana luonnonmukaisessa tuotannossa jo lähes 23 000 hehtaaria. Määrä oli tuolloin noin 1,3 % koko Suomen peltopinta-alasta (kuva 6). (Rajala 1995, 41.)

Kuva 6 Luomuviljelyn yleistyminen vuosina 1990-1994 (Rajala 1995, 41).

Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995 luonnonmukaiseen tuotantoon kuului lähes 45 000 hehtaaria eli 2,1 % koko Suomen peltopinta-alasta (kuva 7). Tämä tarkoitti reilua 2700 viljelijää ja keskimääräinen tilakoko heilä oli tuolloin 19,8 hehtaaria (kuva 8). Luomutiloja oli tuolloin 2,8 % kaikista Suomen maataloista. Luonnonmukainen tuotanto yleistyi todella nopeasti Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen ja muutamassa vuodessa peltopinta-ala luomutuotannossa yli kolminkertaistui. Vuonna 2000 luonnonmukaisen tuotannon peltopinta-ala oli jo noin 147 000 hehtaaria, mikä tarkoitti 6,7 % koko maan peltoalasta. Keskimääräisen luomutilan pinta-ala nousi myös viiden vuoden aikana vajaalla yhdeksällä hehtaarilla ja vuonna 2000 se oli 28,2 hehtaaria. Luomutuotannon yleistymiseen vuosina 1995-2000 vaikutti erityisesti

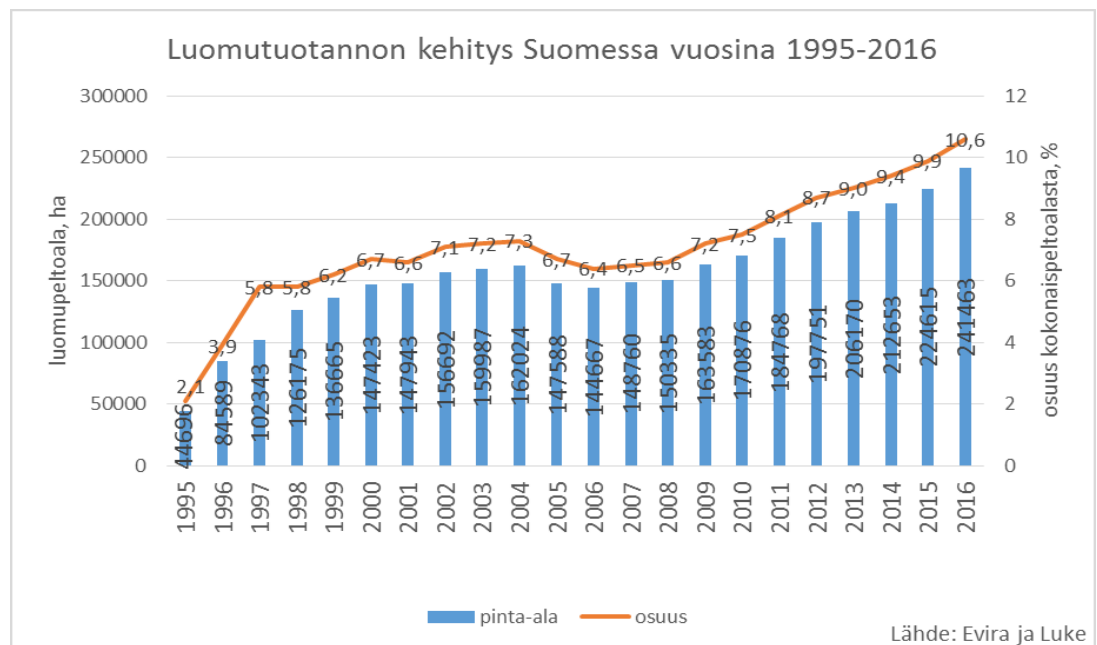
se, että Suomen liittyessä Euroopan Unioniin pinta-alaperusteinen luonnonmukaisen viljelyn tuki tuli osaksi kansallista ympäristötukijärjestelmää ja tilat alkoivat saada siirtymävaiheen tuen lisäksi myös varsinaista luomutukea (Rajala 1995, 298).

2000-luvun alussa luomutuotannon yleistymisen hidastui ja kasvua oli ensimmäisen neljän vuoden aikana peltoalassa enää vajaa 15 000 hehtaaria. Viljelijämäärissä hidastuminen näkyi myös. Huippuvuosina 1999-2000 luomutuotannossa oli mukana noin 5200 viljelijää, mutta vuonna 2004 määrä laski vajaaseen 4900 viljelijää. Luomupellon osuus koko maan peltoalasta oli tuolloin kuitenkin 7,3 % ja maataloista 6,6 % oli mukana luonnonmukaisessa tuotannossa. Luomutoimijoiden määrän laskuun vaikutti vuoden 2000 jälkeen se, että kyseisenä vuonna viisivuotiset luomusitoumukset tulivat ensimmäisen kerran katkolle Suomen EU jäsenyyden aikana, eivätkä kaikki viljelijät uusineet sitoumuksiaan. Myös viljelijöiden saamat tuet pienenevät, sillä siirtymävaiheen tuki jäi monelta tilalta pois, sillä sitä oli mahdollista saada vain kolme ensimmäistä vuotta luomuun siirtymisen jälkeen, jonka jälkeen tila sai vain kiinteää luonnonmukaisen tuotannon tukea (hakuohjeen liite Lnro 215).

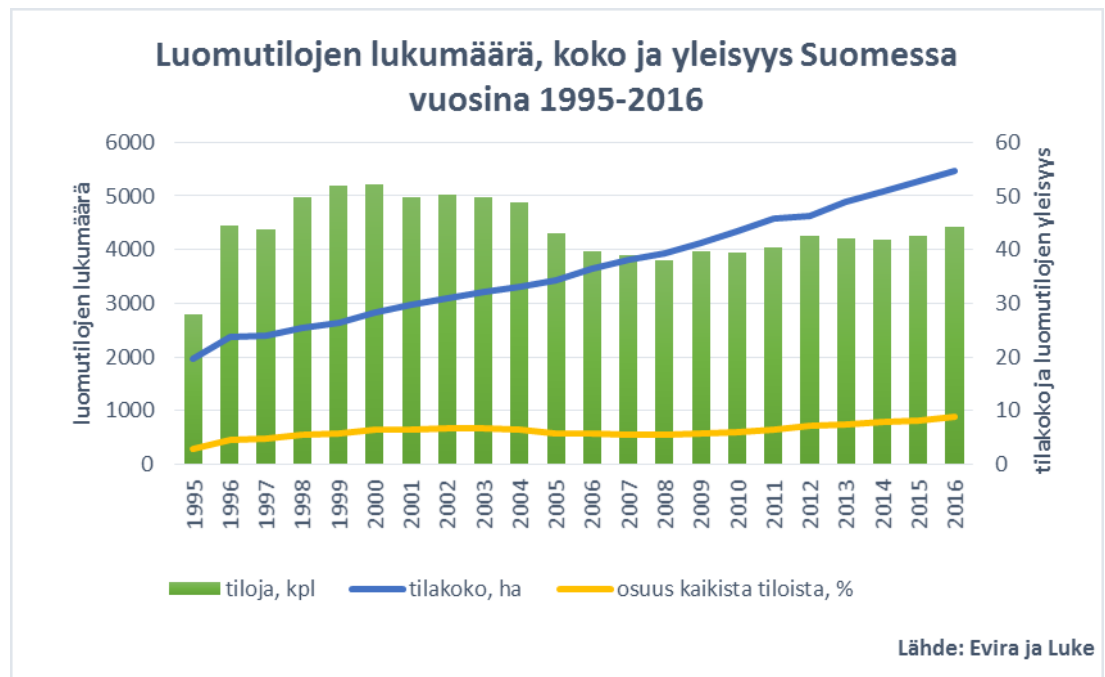
Luomutuotannon yleistymisen hidastuttua seurasi vuosina 2005-2008 lyhyt taantuma. Tällä välillä luonnonmukaisen tuotannon peltopinta-ala pieneni ja osuus koko Suomen peltoalasta laski lähelle 6,5 %. Viljelijämäärien vähentymisestä huolimatta keskimääräinen tilakoko jatkoi kuitenkin kasvuaan ja vuonna 2008 luomutuotannossa olevan tilan keskikoko oli 39,4 hehtaaria. Lyhyen taantuman selittää se, että tuona aikana viisivuotiset luomusitoumukset tulivat jälleen katkolle, eivätkä kaikki viljelijät uusineet enää sitoumuksiaan. Tiloja myös lopetti toimintansa viljelijöiden jäätyä eläkkeelle, jolloin toimintansa lopettaneiden tilojen pellot menivät joko tavanomaisille viljelijöille tai muille luomuviljelijöille lisämaiksi. Luomuviljelijöitä oli vuonna 2008 noin 3800 kpl ja tämä oli 5,5 % Suomen maataloista.

Aivan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa luomupeltoala kääntyi jälleen kasvuun ja vuonna 2010 luonnonmukaisessa tuotannossa oli mukana noin 170 700 hehtaaria, joka oli 7,5 % koko maan peltoalasta. Keskimääräisen luomutilan koko jatkoi kasvuaan ja oli kyseisenä vuonna 43,4 hehtaaria. Viljelijämäärissä pysyttiin kuitenkin alle 4000 kpl ja vasta vuonna 2011 määrä nousi 4036 viljelijään. Tämä oli 6,6 % koko Suomen maataloista. Peltoalassa 200 000 hehtaarin raja rikottiin vuonna 2013, jolloin luonnonmukaisessa tuotannossa oli mukana hieman yli 206 000 hehtaaria. Tämä oli 9 % koko Suomen peltoalasta. Luomutilojen keskikoko kasvoi edelleen ja seuraavana vuonna keskimääräinen luomutila rikkoi 50 hehtaarin kokorajan. Viime vuonna -eli vuonna 2016- luonnonmukaisessa tuotannossa oli mukana noin 4400 viljelijää ja peltoalassa oli mukana yli 241 000 hehtaaria. Tämä vastaa 10,6 % maan peltoalasta ja 8,9 % kaikista Suomen maataloista. Keskimääräinen luomutilan koko oli viime vuonna noin 55 hehtaaria. Viime vuosina tapahtunut luomualojen ja luonnonmukaisessa tuotannossa mukana olevien tilojen lukumäärän kasvu selittyy sillä, että viime aikoina luomutilojen kannattavuus on ollut parempaa kuin tavanomaisessa viljelyssä olevien tilojen. Tavan-

omaisilla tiloilla ovat kustannukset kasvaneet voimakkaasti erityisesti lannoitteiden kallistumisen takia, mutta luonnonmukaisilla tiloilla tämä kustannuserä jää lähes kokonaan pois. Pienemmät kustannukset parantavat luonnonmukaisessa tuotannossa olevien tilojen kannattavuutta ja tämä on saanut monet viljelijät tulemaan luonnonmukaiseen tuotantoon mukaan.

Kuva 7 Luonnonmukaisen peltoalan kehitys Suomessa vuosina 1995-2016 (koostettu Luken Maatilatilastollinen vuosikirja vuodet 1995-2014 ja Eviran luomutilastot 2015-2016)

Kuva 8 Luomutilojen lukumäärä, keskikoko ja osuus kaikista Suomen maataloista vuosina 1995-2016 (koostettu Luken Maatilatilastollinen vuosikirja vuodet 1995–2014 ja Eviran luomutilastot 2015-2016)

Vaikka luomuviljelijöiden määrät ovat 1990-luvun alun määristä laskeneet, suuntaus on ollut sama myös tavanomaisen viljelyn puolella. Tilojen määrät laskevat Suomessa tasaisesti samalla, kun tilojen keskikoot nousevat. Luomutilat ovat kuitenkin selvästi maan keskimääräistä tilakokoa suurempia (luomu n.d.). Sekä luomuviljelyala että luomueläinten määrä on viime vuosina ollut vahvasti noususuuntainen ja määrien odotetaan tulevaisuudessa myös lisääntyvän edelleen. Tällä hetkellä Suomessa on yli 4500 luomutilaa, joista yli 900:lla on myös luomueläimiä. (Evira n.d.) Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena ja yhtenä hallituksen kärkihankkeena on kasvattaa luomualaa tunnustavasti ja saada luomuala 20 % vuoteen 2020 mennessä (ympäristö n.d.).

4.4 Luomutuotannon historia ja kehitys Etelä-Savossa

Luonnonmukaisella tuotannolla ja luonnonmukaisella ajattelutavalla on Etelä-Savossa pitkät perinteet. Ensimmäinen luonnonmukaiseen tuotantoon liittyvä toiminta alueella alkoi jo vuonna 1919, kun Otavaan perustettiin maatalouden tutkimuskeskuksen kasvinviljelyn koeasema. Koeasema toimi Otavassa aina vuoteen 1926, jolloin se siirrettiin Karilaan. (Huokuna ym. 1995.) Kiinnostus luonnonmukaiseen tuotantoon kasvoi alueella hiljalleen, mutta varsinainen tietoisuus aiheesta nousi pinnalle vasta 1970-luvulla, kun kasvaneen kiinnos-

tuksen seurauksena Etelä-Savon alueelle perustettiin luomuviljelyn opintopiiri vuonna 1976 (Rajala 2010).

Ensimmäiset suuren linjan askeleet luonnonmukaisessa tuotannossa otettiin alueella vuonna 1980, kun maaherra Uki Voutilainen nosti esiin ekologista ajattelutapaa ja siitä johdettua ekolääni-idea (Suokas 2012). Ekolääni tarkoitti tuohon aikaan läänii, jota johdettiin luontoystävällisin menetelmin ja tässä ajattelutavassa nähtiin suuria mahdollisuuksia Mikkelin läänin tulevaisuuden kannalta. Mikkelii julistautui ekolääniksi vuonna 1983 ja samana vuonna perustettiin myös ekotoimikunta, joka oli samalla myös valtion komitea. Toimikunta valmisteli mietinnön, jossa oli 200 ehdotusta siitä, miten luonnon ja ympäristön huomioon ottaminen onnistuisi paremmin ihmisten toiminnassa. (Myyryläinen 1998.) Samoihin aikoihin luonnonmukainen tuotanto alkoi herättää yhä enemmän kiinnostusta myös itse viljelijöiden keskuudessa ja kiinnostus johti lopulta siihen, että aikaisemmin perustettu luomuviljelyn opintopiiri muutti nimensä Etelä-Savon Luonnonmukaisen viljelyn yhdistykseksi, joka rekisteröitiin vuonna 1983 (Siiskonen 2016). Yhdistyksellä oli tuohon aikaan jo omat viljelyohjeensa ja sillä oli myös omaa tarkkailutoimintaa (Rajala 2010). Vuosi 1983 oli myös siinä suhteessa merkittävä, että kyseisenä vuonna koko Suomen ensimmäinen luomuneuvoja, Jukka Rajala, aloitti työkentelynsä Joroisten kunnan alueella (Siiskonen 2016).

Kaksi vuotta myöhemmin – eli vuonna 1985- Juvalle perustettiin maaseudun kehittämiskeskus Partala ry. Kehittämiskeskus perustettiin luonnonmukaisen viljelyn tutkimusta varten ja sillä oli myös kenttäkoetointia, joka tosin oli aloitettu jo kehittämiskeskuksen perustamista edeltävänä vuonna. Kolme vuotta myöhemmin, vuonna 1988, Mikkeliin perustettiin Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, jonka nimi muuttui myöhemmin Ruralia-instituutiksi. Vuonna 1990 Juvan kunnalle palkattiin maan ensimmäinen luomukotieläintuotannon neuvoja, Brita Suokas, ja samana vuonna Juvalla aloitettiin luomumeijerimaitohanke (Siiskonen 2016), jonka seurauksena osakkaiden omistama luomumeijeri Juvan Luomu Oy aloitti toimintansa seuraavana vuonna (Myyryläinen 2013). Vuonna 1990 Mikkelin asema luomutuotannon koulutuksessa kasvoi myös edelleen, kun Helsingin Yliopiston agronomien täydennyskoulutus siirrettiin Viikin tiedekunnasta Mikkeliin (Rajala 2010). Samana vuonna aloitettiin myös kehittämiskeskus Partalan yhdistäminen MTT:n kanssa ja seuraavana vuonna Partalasta tuli MTT:n ekologisen tuotannon tutkimusasema (wikipedia n.d.). Vuonna 1991 Mikkeliissä alkoi maan ensimmäinen akateeminen luomualan täydennyskoulutus ja samalla käynnistyi myös ensimmäinen pitkä yliopistollinen täydennyskoulutusohjelma luomuneuvojille Helsingin Yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen Mikkelin yksikössä.

Vuonna 1993 MTT:n tutkimusasemalle Partalaan luotiin ensimmäinen 5-vuotinen luomututkimuksen tutkimusprofessori ja seuraavana vuonna Etelä-Savon luonnonmukaisen viljelyn yhdistys ry laajensi toimialuettaan myös Etelä-Karjalan puolelle ja muutti nimensä Saimaan Luomu ry:ksi. (Siiskonen

2016.) Vuonna 1994 Mikkeliin perustettiin YTI-tutkimuskeskus, jonka tutkimus- ja tuotekehitys liittyy elintarvikkeisiin, tekniikkaan ja ympäristöön (Kaipiainen-Heiskanen 2004). Neljä vuotta myöhemmin, vuonna 1998, Mikkelin ekolääni muutettiin ekomaakunnaksi ja Etelä-Savon ympäristöohjelma aloitti toimintansa. Samana vuonna ehdotettiin ensimmäisen kerran, että alueen yliopistosta tulisi ekoyliopisto. Ehdotus toteutui vuonna 2001, kun Eco Studies ohjelmakokonaisuus alkoi pyörimään Helsingin Yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen Mikkelin yksikössä. (Siiskonen 2016.) Ohjelmakokonaisuuden tavoitteena on tuottaa uutta yliopistollista osaamista ja laajentaa yliopistojen opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia tuottamalla sekä tarjoamalla luonnonmukaista maa- ja elintarviketalouden opintokokonaisuutta. Mikkelin Eco Studies-opintokokonaisuus on ensimmäinen laatuaan Suomessa. (Taskinen 2006.)

Vuonna 2006 MTT:n ekologisen tuotannon tutkimusasema Partalassa lakkautettiin ja siirrettiin Mikkelin Karilaan. Siirto tehtiin Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimipaikkaverkoston uudelleenjärjestelyjen takia. (Tynkkynen, Pulliainen & Cronberg 2005.) Kuusi vuotta myöhemmin, vuonna 2012, Karilassa aloitettiin toimintojen siirto Mikkelin yliopistokampukselle, jossa sijaitsi jo valmiina Helsingin Yliopisto, Aalto yliopisto, Lappeenranta teknillinen yliopisto ja Mikkelin kaupungin toimia. Samana vuonna perustettiin luomuinstituutti, joka on Helsingin yliopiston ja Luonnonvarakeskus Luken yhteinen asiantuntijaverkosto, joka tukee toiminnallaan kotimaista luomutuotantoa koko ruokaketjussa (Mikkelin yliopistokeskus n.d.) ja jonka tarkoituksena on koordinoita luomututkimuksia (Rajala 2010). Luomuinstituutin koordinoituvuussikkö aloitti toimintansa Mikkeliissä perustamisen jälkeisenä vuonna, eli vuonna 2013 (Siiskonen 2016).

4.5 Luomutuotannossa mukana olevan peltopinta-alan kehitys Etelä-Savossa

Suomen EU:hun liittymisen jälkeen luomuala on lisääntynyt koko maassa. Samoin on tapahtunut myös Etelä-Savossa. Heti EU:hun liittymisen jälkeen, eli vuonna 1995, Etelä-Savon luomupeltojen pinta-ala oli noin 2500 hehtaaria. Ensimmäisen viiden vuoden aikana luomupeltoala kuitenkin Etelä-Savossa lisääntyi reilusta ja lähes tuplaantui (kuva 9). Kasvu oli ensimmäiset vuodet yleisesti tasaisen nousevaa ja nousua pinta-aloissa oli vuosittain 500-800 hehtaaria. Poikkeuksen tekee EU:hun liittymisen jälkeisinä viitenä vuotena vuosi 1999. Silloin luomupeltojen pinta-ala Etelä-Savossa hieman laski. Lasku oli kuitenkin vain yhden vuoden mittainen ja kasvu jatkui tasaisesti aina vuoteen 2002 asti.

Vuoden 2002 jälkeen Etelä-Savon luonnonmukaisesti viljellyn pellon pinta-ala pysyi muutaman vuoden hyvin samoissa lukemissa, noin reilun 6000 hehtaarin tuntumassa, mutta vuonna 2005 se laski jälleen useammalla sadalla hehtaarilla. Laskua tuli yhdessä vuodessa noin 700 hehtaaria. Tämän jälkeis-

ten parin seuraavan vuoden aikana luomupeltojen pinta-alat pysyivät varsin samanlaisissa lukemissa, eikä suurempia muutoksia tullut. Vuonna 2009 kasvu kiihtyi kuitenkin uudelleen, kun luomutuotannon piiriin tuli noin 6600 hehtaaria ja seuraavien kolmen vuoden aikana luomupeltojen pinta-aloissa kasvua tuli lisää noin 500 hehtaaria joka vuosi.

Suurin harppaus ylöspäin luomupeltojen pinta-aloissa tapahtui kuitenkin vuonna 2013. Tällöin pinta-aloihin tuli Etelä-Savossa yhtenä vuotena kasvua peräti 1400 hehtaaria. Vuoden 2013 jälkeen pinta-aloihin on tullut kasvua edelleen tasaisesti lisää joka vuosi ja viime vuonna, eli vuonna 2016, peltoalassa päästiin jo lähelle 10 500 hehtaaria. Kasvua Etelä-Savon luomupeltojen pinta-aloissa EU:hun liittymisen jälkeisestä ajasta vuoteen 2016, eli parinkymmenen vuoden aikana, on tullut yli 400%.

Kun tarkastellaan Etelä-Savon luomupeltojen osuutta alueen kokonaispeltoalasta kuvastavaa käyrää, huomataan, että se noudattaa pitkälti luomupeltoalan pylväskuviota aina vuoteen 2013 asti (kuva 9). Vuosi 1997 on kuitenkin poikkeus. Tämän vuoden kohdalla ei ole tulosta kokonaispeltoalan osuutta kuvastavalla käyrällä. Tämä johtuu siitä, että kyseisenä vuoden kohdalle ei ole saatavana minkäänlaista lukua Etelä-Savon alueelle.

Vuonna 1995 luomupeltojen osuus alueen kokonaispeltomäärästä oli 3,3 %. Luomun yleistyttyä, viisi vuotta myöhemmin, luku oli jo tasan puolet suurempi eli 6,6 %. Luomun osuus kokonaispeltomäärästä jatkoi tasaista nousuaan Etelä-Savossa myös vuoden 2000 jälkeen. Viisi vuotta myöhemmin, vuonna 2005, luku oli noussut jo 8,7 %, mutta sen jälkeen luomun kiinnostuksessa tuli muutaman vuoden kestänyt notkahdus, joka laski osuuden alimmillaan 7,9 %. Luomun kiinnostuksen alkaessa taas lisääntyä, luomupeltojen osuus kokonaispeltomäärästä lähti jälleen kasvuun ja vuonna 2009 osuus oli jo suurempi kuin ennen notkahdusta. 2009 vuoden jälkeen osuudet ovat edelleen kasvaneet ja viime vuonna, eli vuonna 2016 luomupeltojen osuus Etelä-Savon peltopinta-alasta oli jo 14,5 %.

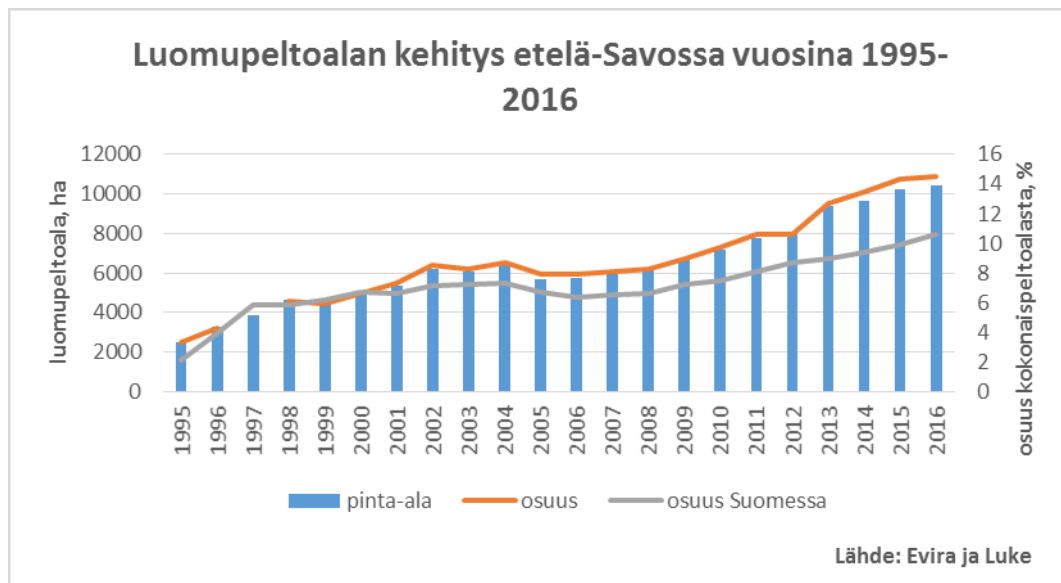
Etelä-Savossa luomupeltojen osuus on kulkenut heti EU:hun liittymisen jälkeen jonkin aikaa samassa tasossa koko Suomen luomupeltopinta-alan osuuden kanssa. Eroa on kuitenkin syntynyt vuodesta 2001 lähtien. Kyseisen vuoden jälkeen Etelä-Savossa kiinnostus luomutuotantoa kohtaan on ollut suurempaa ja isompi osa alueen peltoalasta on kuulunut luomun piiriin kuin koko Suomen tasolla. Alussa ero on ollut pienempi, mutta joka vuonna sitä on tullut hieman lisää. Jos verrataan keskenään vuoden 2016 tuloksia, huomataan, että Etelä-Savossa luomun kiinnostus on huomattavasti muuta maata suurempaa, sillä luomupeltojen osuus alueen kokonaispeltoalasta oli silloin noin 4,5 % korkeampi kuin Suomessa keskimäärin. Luomupeltojen osuudessa näkyykin selvästi se, että Etelä-Savossa luonnonmukaisessa tuotannossa on pitkät perinteet ja että luonnonmukaista tuotantoa on kannatettu pidempään niin viljelijöiden kuin muidenkin alueen asukkaiden keskuudessa.

Luomutuotannossa mukana olevia maatiloja oli vuonna 1995 Etelä-Savossa 210 kpl ja luomutilan keskikoko oli tuolloin tasan 13 hehtaaria (kuva 10). Alueen maataloista 4 % kuului tuolloin luomutuotannon piiriin. Koko Suomessa keskimäärin kyseisenä vuonna luomutilojen keskikoko oli noin 7 hehtaaria enemmän. Viiden seuraavan vuoden aikana tilojen lukumäärä kasvoi nopeasti ja vuonna 2000 luomutiloja alueella oli jo 305, eli lähes 100 kpl enemmän kuin Suomen liittyttyä EU:iin. Luomutilojen keskikoko alueella kasvoi myös ja vuonna 2000 se oli noin 16 hehtaaria, kun Suomessa keskimäärin se oli noin 28 hehtaaria. Luomutuotantoon kuuluvien maatalojen osuus alueella kasvoi myös tasaisesti ja vuonna 2000 7,6 % alueen maataloista oli luomutuotannon piirissä. Vuodelta 1997 luomutuotannon osuutta alueen maataloista kuvastava arvo puuttuu, koska sitä ei ollut saatava mistään lähteestä.

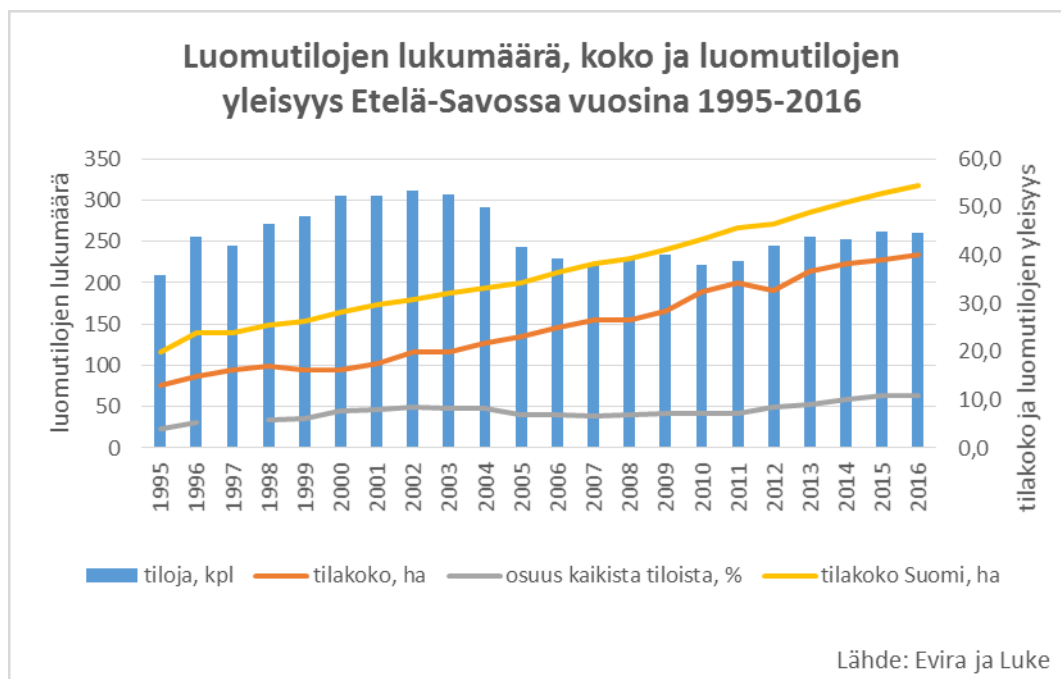
Etelä-Savossa 2002 vuodesta alkanut muutaman vuoden mittainen luomutuotannon tasoittumisvaihe näkyy myös luomutilojen lukumäärässä. Tasoittumisvaiheen aikana luomutilojen lukumäärä alueella laski alimmilleen vuonna 2007, kun tiloja oli 223 kpl. Samana vuonna luomutilojen keskikoko alueella oli kuitenkin noin 26 hehtaaria. Tasoittumisvaiheen aikana Etelä-Savossa luomutilojen keskikoko jatkoi siis koko ajan kasvuaan, vaikka luomutilojen lukumäärä alenikin. Luomutilojen osuus koko alueen maataloista laski myös hieman hiljaisemmän luomutuotantokauden aikana ollen 6,7 % vuonna 2007.

Luomutilojen lukumäärässä tapahtui reilu hyppäys ylöspäin vuonna 2012, kun luomutilojen lukumäärä nousi lähes parilla kymmenellä. Kaikkiaan luomutiloja oli vuonna 2012 Etelä-Savossa 245 kpl. Alueen luomutilojen keskikoko oli samana vuonna jo noin 32 hehtaaria. Koko maan luomutilojen keskikoko oli samaan aikaan kuitenkin noin 14 hehtaaria suurempi. Etelä-Savon maataloista luomutuotannossa oli vuonna 2012 mukana 8,4 %.

Luomutilojen lukumäärä on viime vuosina noussut Etelä-Savossa hiljalleen ja viime vuonna, eli vuonna 2016, tiloja oli luomutuotannossa mukana yhteensä 267 kpl. Luomutiloja kaikista alueen maataloista oli siis 11 %. Keskikoko Etelä-Savon luomutiloilla oli kyseisenä vuonna noin 40 hehtaaria, kun koko maassa keskimäärin luomutilojen koko oli noin 55 hehtaaria. Etelä-Savossa on siis luomutuotannossa mukana keskimääräistä pienempiä luomutiloja, mutta silti alueen pelloista on suurempi osa luomussa mukana kuin koko maassa yleisesti.

Kuva 9 Luonnonmukaisesti viljellyn peltoalan kehitys Etelä-Savossa vuosina 1995-2016 (koostettu Luken Maatilatilastollinen vuosikirja vuodet 1995-2014 ja Eviran luomutilastot 2015-2016)

Kuva 10 Etelä-Savon luomutilojen lukumäärä, koko ja luomutilojen yleisyys kaikista alueen maataloista vuonna 1995-2016 (koostettu Luken Maatilatilastollinen vuosikirja vuodet 1995-2014 ja Eviran luomutilastot 2015-2016)

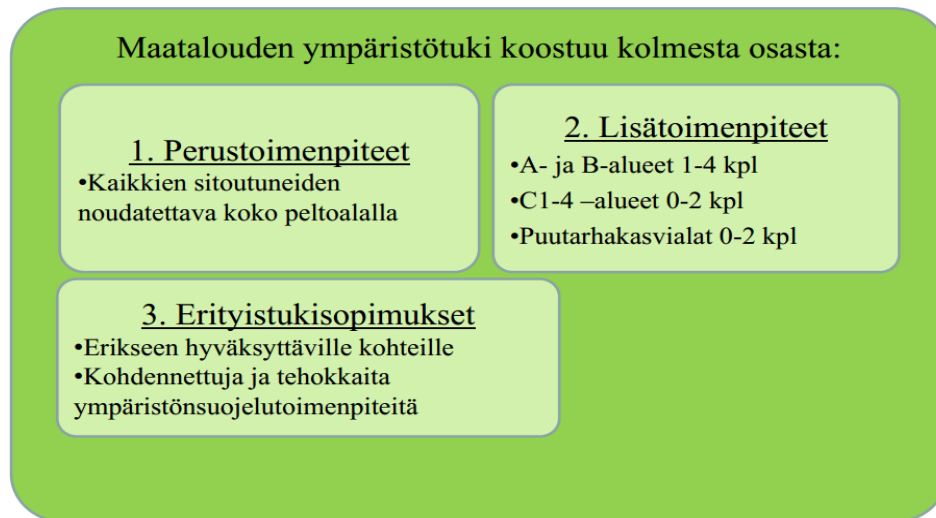
5 LUOMUTUKI

5.1 Luomutuen historiaa - siirtymävaiheen tuki ja ympäristötuen erityistuki

Luonnonmukaiseen tuotantoon siirtyviä on tuettu rahallisesti vuodesta 1990 lähtien. Tällöin tukea nimitettiin luomun siirtymävaiheen tueksi. Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995 luonnonmukaisen viljelyn pinta-alaperusteinen tuki sisällytettiin osaksi kansallista maatalouden ympäristötukijärjestelmää ja luomutilat alkoivat saamaan siirtymävaihetuen lisäksi pysyvää luomutukea. (Rajala 1995, 298.)

Vuonna 1995 viljelijän ja valtion kesken tehtiin joko sopimus luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymisestä tai jo luomussa olevilla tiloilla tehtiin sopimus luonnonmukaisesta tuotannosta. Sopimuskausi oli molemmissa sopimuksissa viisi vuotinen. Sopimuksen tehneillä tiloilla piti lisäksi olla maatalouden ympäristötuen perustuen sitoumus ja heidän täytyi joko kuulua entuudestaan luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään tai heidän täytyi liittyä siihen mukaan. Sopimukset tehtiin pääsääntöisesti koko tilan pelloista ja pinta-alaa oli oltava vähintään kolme hehtaaria. (hakuohjeen liite Lnro 215.)

Luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymistä koskevan sopimuksen mukaan siirtymävaiheen tukea sai tilan jokaista peltolohkoa kohden ensimmäiset kolme vuotta, jonka jälkeen siirtymävaiheen tuki lakkasi ja lohkoille maksettiin kiinteää luonnonmukaisen tuotannon tukea sopimuskauden loppuun asti. Siirtymävaiheen tuen suuruus vaihteli tukialueiden mukaan - tuki oli alhaisin C-alueella ja suurin A-alueella. Siirtymävaiheen tuki A-alueella oli noin 2,5 kertaa suurempi ja C-alueella kaksi kertaa suurempi peltohehtaaria kohden kuin kiinteä luonnonmukaisen tuotannon tuki. Luonnonmukaista tuotantoa koskevan sopimuksen mukaan jo alun perin luomutuotannossa mukana olleille tiloille maksettiin puolestaan koko viisi vuotisen sopimuskauden ajan pelkästään kiinteää luonnonmukaisen tuotannon tukea. Heillä ei siis ollut kolmen vuoden pituista siirtymäaikaa sopimuskauden alussa, eivätkä he saaneet tällöin myöskään siirtymävaiheen tukea. Luonnonmukaisen tuotannon kiinteä tuki oli peltohehtaaria kohden koko maassa samansuuruinen, riippumatta siitä, millä tukialueella tila sijaitsi. (hakuohjeen liite Lnro 215.)

Kuva 11 Kuvaus ympäristötuen rakenteesta (Maatalouden ympäristötuki n.d.)

Siirtymävaiheen tuki poistui käytöstä vuonna 2009 ja jäljelle jäi pysyvä luomutuki, joka kuului ympäristötuen erityistukiin (kuva 11). Maatalouden ympäristötuki oli osittain EU:n rahoittama ja osittain jokaisen jäsenmaan rahoittama tukimuoto, johon jokainen maanviljelijä pystyi sitoutumaan halutessaan. Viljelijän tuli noudattaa täydentäviä ehtoja, viljelijän tuli olla 18-65 vuotias ja viljeltyä pinta-alaa tuli olla yli 3 hehtaaria tai puutarhakasvialaa vähintään 0,5 hehtaaria, jotta sitoumuksen saattoi tehdä. Ympäristötukeen saattoi sitoutua joko kasvinviljelytilana tai kotieläintilana. Jos sitoumuksen tuotantosuuntana oli kotieläintila, piti tilalla olla eläimiä vähintään 0,4 eläinyksikköä tukikelpoista peltohehtaaria kohden tai yhteensä 25 eläinyksikköä. Ympäristötuen viisi vuotinen sitoumus tehtiin aina keväällä, tukihaun yhteydessä ja sitoumuslomake toimitettiin alueen Ely-keskukseen. Ympäristötuen periaatteena oli, että viljelijä ansaitsi tukensa erilaisia ympäristön tilaa parantavia toimenpiteitä tekemällä ja tuen maksamisella kannustettiin viljelijöitä maatalousympäristön säilyttämiseen ja parantamiseen, humuksen määrän lisäämiseen ja maan tuottavuuden säilyttämiseen. Maksettu tuki oli korvaus toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista ja tulonmenetyksistä.

Ympäristötuen toimenpiteet jaettiin kolmeen ryhmään: perustoimenpiteisiin, lisätoimenpiteisiin ja erityistukisopimuksen edellyttämiin toimenpiteisiin. Perustoimenpiteet olivat pakollisia kaikille ja kaikkien sitoutuneiden oli noudatettava niitä koko peltoalallaan. Lisätoimenpiteet olivat puolestaan vapaaehtoisia. Lisätoimenpiteitä oli yhteensä kymmenen kappaletta ja viljelijä pystyi valitsemaan näistä 1-4 kpl riippuen siitä, missä tukialueella tila sijaitsi ja mikä oli tilan tuotantosuunta. Erityistukisopimuksissa edellytettiin viljelijältä tehokkaita ja kohdennettuja ympäristönsuojelullisia hoitotoimenpiteitä. Erityistukisopimukset olivat yleensä myös viisivuotisia, mutta joissakin tapauksissa

sopimuskausi saattoi olla kestoltaan jopa kymmenen vuotta. Tällaisia tapauksia olivat viljelijän tekemä sitoumus alkuperäisrotujen kasvattamiseksi ja tietyt alueeseen sidotut toimenpiteet. Erityistukisopimuksen eri vaihtoehtoja oli yhteensä 13 kpl ja luonnonmukainen tuotanto oli yksi näistä. (maatalouden ympäristötuki n.d.)

Luomutuen saaminen edellytti siis sitoutumista ympäristötukijärjestelmään. Ympäristötukeen sitoumuksen jälkeen, viljelijä joutui hakemaan Ely-keskulta erityistukisopimusta luonnonmukaisen tuotannon tai luonnonmukaisen kotieläintuotannon osalta. Hakemuslomake liitteineen toimitettiin alueen Ely-keskukseen kahtena kappaleena. Luomusopimuksen hakuaika oli muiden erityistukisopimusten tavoin keväällä ja luomusopimuksen sitoumuskausi oli aina viisi vuotinen. Luomusopimuksen ehtoina oli, että tilalla oli vähintään 3 hehtaaria tukikelpoista peltoalaa tai vähintään 0,8 hehtaaria puutarhakasviaalaa, tila kuului luomuvälvöntajärjestelmään ja tilalla noudatettiin Eviran luomutuotannon ehtoja. Ympäristötukisitoumus piti olla myös tilalla voimassa koko luomusopimuksen ajan. Luomusopimusta hakiessa viljelijä saattoi jättää halutessaan sopimuksen piiristä pois lohkoja, jos joillakin peltolohkoilla olisi ollut hankala harjoittaa viljelykiertoa. Sopimuksesta poisjätetyille peltolohkoille ei saanut tällöin luomutukea, mutta niitä oli kuitenkin viljeltävä voimassaolevien luomusääntöjen mukaan. (Pulkkinen 2011.)

Kotieläintuotanto otettiin mukaan kansalliseen tukiohjelmaan vuonna 2004, kun luomukotieläintuotannolle otettiin ensimmäisen kerran mukaan oma tuki (Rajala 2010). Kotieläintuotannon luomutuki oli myös yksi ympäristötuen erityistuksista. Kotieläintilan luomutukea saadakseen tilalla oli oltava vähintään yksi eläinyksikkö eläimiä ympäri vuoden ja vähintään 0,5 eläinyksikköä peltolohkohehtaaria kohden. (Pulkkinen 2011.) Luomukotieläintuotannon tukea maksettiin viljelijän erityistukisopimuksessa määritellylle peltoalalle tilan peltopinta-alan ja eläinmäärän mukaan. Luomukotieläintila sai siis luomutukea pelloilleen saman verran kuin luomukasvinviljelytila ja sen lisäksi heille maksettiin hehtaariohjaista luomukotieläintukea. (mavi n.d.)

5.2 Erillinen luomutuki

Vuonna 2015 ympäristötuen nimi muutettiin ympäristökorvaukseksi, kaikki aikaisemmin tehdyt luomusopimukset päättyivät ja luomutuki irrotettiin omaksi erilliseksi tukijärjestelmäkseen, jossa oli erilliset tukikatot. Luomutuen nimeksi tuli korvaus luonnonmukaisesta tuotannosta. Koska luomutuesta tuli oma tukensa, se tarkoitti sitä, että luomutukea saadakseen tilan ei enää tarvinnut tehdä erillistä ympäristökorvaussitoumusta vaan sen sijaan tilan tuli tehdä luomusitoumus paikallisen Ely-keskuksen kanssa. Luomusitoumusta hakiessaan viljelijän tuli olla aktiiviviljelijä, vähintään 18 vuotias, tilalla tuli olla vähintään viisi peltolohkohehtaaria sitoumusalaa tai vähintään yksi hehtaari

puutarhataloutta ja kotieläintuotannon osalta tilalla tuli lisäksi olla vähintään 0,3 eläinyksikköä sitoumusalaa kohden. Viljelijän tuli lisäksi täyttää koulutusvaatimus, joka oli kasvinviljelyn osalta viisi koulutuspäivää kestävä luonnonmukaisen viljelyn peruskurssi ja kotieläintuotannon osalta vielä eläintuotantoon liittyvät ylimääräiset kaksi koulutuspäivää tai viljelijällä tuli olla muu vastaava luonnonmukaiseen tuotantoon liittyvä koulutus. (Janhunen 2015.)

Luomusitoumuksia oli kahta erilaista -luonnonmukaisen tuotannon sitoumus ja luonnonmukaisen kotieläintuotannon sitoumus. Riippumatta siitä, mitä luomusitoumusta viljelijä hakikaan, hänen tuli sitoutua yhteen tarjotuista kolmesta vaihtoehdoista. Vaihtoehtoja olivat 30 % myyntikasvivaatimus, kirjallinen yhteistyösopimus rehuntuotannosta luomukotieläintilan kanssa tai rehun tuottaminen oman karjan rehuksi. Näistä kolmesta vaihtoehdosta myyntikasvivaatimus tosin koski vain kasvinviljelytiloja. Sitoumuskausi oli molemmissa viisivuotinen ja sitoumusta voitiin jatkaa kauden päätyttyä aina vuosi kerrallaan. Sitoumuskauden jatkuminen tosin edellytti kotieläintuotannon osalta sen, että tila oli tuottanut luonnonmukaisia kotieläintuotteita tai eläviä luomueläimiä myyntiin viimeistään viimeisenä sitoutumisvuotenaan. Sitoutumista oli haettava viimeistään vuoden 2015 toukokuussa ja hakuajan loppuun mennessä sitoutuneen oli myös joko kuuluttava luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään tai hakeuduttava siihen mukaan. (Ely-keskus n.d.) Luomutukea saadakseen tilan oli siis kuuluttava mukaan luomuvalvontajärjestelmään, mutta luomuvalvontajärjestelmään kuuluminen ei edellyttänyt luomusitoumuksen tekemistä (Janhunen 2015).

Luomusitoumuksen saadakseen tilan toiminnassa tuli myös noudattaa täydentäviä ehtoja, kasvinsuojeluruiskut tuli olla testattuja ja ruiskutustutkinto tuli olla voimassa. Lannan käsittelyssä viljelijän täytyi myös noudattaa nitraatti-asetuksen ehtoja ja fosforia sai kasvinviljelypelloilla käyttää enintään 70 kg vuodessa. Puutarhataloudessa fosforin maksimimäärä oli 115 kg pellohehtaa-ria kohden vuosittain. (Mavi n.d.)

Riippumatta siitä, kumman sitoumustavan tila sitten valitsikaan alun perin, valittu sitoumus ei kuitenkaan määrännyt tilan toimintaa koko sitoumuskauden ajan. Jos viisivuotiskaudella tilan eläinmäärässä tuli muutoksia ja eläinyksikkömäärä muuttui joko yli vähimmäisvaatimusten tai laski sen alle, tilan sitoumus voitiin muuttaa kesken kauden, kerran sitoumusvuodessa, kasvinviljelystä luonnonmukaiseen kotieläintuotantoon ja päinvastoin. Jos muutos tapahtui kotieläintuotannosta kasvinviljelytuotantoon eläinmäärän laskiessa alle 0,3 eläinyksikköön, tila menetti siitä eteenpäin ainoastaan luonnonmukaisen kotieläintuotannon korvaukset, eikä siihen mennessä maksettuja kotieläintuotannon tukia tarvinnut maksaa takaisin. Takaisin kotieläintuotannon korvauksen piiriin tila pääsi kuitenkin vasta seuraavana sitoumusvuonna eläinmäärän noustua ja tilan haettua sitoumuksen muuttamista Ely-keskuksesta. Luomusitoumus saattoi myös raueta kokonaan kesken sitoumuskauden, jos tilan pinta-ala laski alle vaaditun vähimmäisrajan. Tällöin ei myöskään tarvinnut maksaa saatuja korvauksia takaisin. (Janhunen 2015.)

Luomusitoumuksen tehneen tilan pinta-aloissa saattoi myös tapahtua muutoksia sitoumuskauden aikana. Tila saattoi saada kesken kauden luomutuen piiriin sellaisia peltoja, jotka olivat sitoutumisvaiheessa jääneet sopimuksen ulkopuolelle tai ottaa korvauksen piiristä pois sellaisia lohkoja, jotka olivat alun perin sitoumuksessa mukana. Lisäpeltoalan lisääminen sitoumuksen piiriin oli mahdollista toisena ja kolmantena sitoutumisvuotena, jos lisäala jäi alle viiden hehtaarin. Jos lisäpeltoalaa tuli tilan viljelykseen kuitenkin enemmän kuin viisi hehtaaria, joutui viljelijä tekemään Ely-keskuksen kanssa uuden viisivuotisen luomusitoumuksen. Sitoumusalan pienentäminen puolestaan oli sallittua, jos peltoalaa siirtyi toiselle viljelijälle, mutta jos peltoala poistui kokonaan maatalouskäytöstä, se johti tukien takaisin perintään. (Mavi n.d.)

Vaikka luomukorvaus ei enää edellyttänyt ympäristökorvauksen piiriin kuulumista, luomusitoumuksen tehnyt tila saattoi halutessaan tehdä myös ympäristökorvaussitoumuksen. Tila ei silloin tosin pystynyt valitsemaan ihan kaikkia ympäristökorvauksen vaihtoehtoja, koska luomusitoumus esti joidenkin ympäristökorvauksen vaihtoehtojen toteuttamisen. Luonnonmukaisen kotieläintuotannonsitoumuksen tehnyt tila ei myöskään voinut valita tiettyjä eläinten hyvinvointikorvauksen vaihtoehtoja, koska niiden valitseminen olisi automaattisesti estänyt luonnonmukaisen kotieläintuotannon sitoumuksen saamisen jo alun alkaen. (Ely-keskus n.d.)

6 LUOMUVALVONTA

6.1 Luomutuotannon valvonta Suomessa

Valvonta kuuluu olennaisena osana luomutuotantoon, sillä luonnonmukainen tuotanto on aina valvottua tuotantoa tuotantoketjun alusta loppuun asti. Luomuvälvönnan tarkoituksena on varmistaa, että luomutuotteet on tuotettu kyseisten tuotteiden tuotantovaatimusten mukaisesti ja näin taata kuluttajalle luomutuotteiden aitous. Valvönnan tarkoituksena on myös mahdollistaa tasa-puolisuus ja rehellinen kilpailun toimijoiden välillä niin Suomessa kuin Euroopassakin. (Eviran 2017, 3.)

EY:n neuvoston ja komission asetus määrittelevät vähimmäisvaatimukset, joiden mukaan Euroopan unionin alueella luonnonmukaisesti tuotettujen maa-taloustuotteiden ja elintarvikkeiden markkinointi hoidetaan. Suomessa neuvoston asetuksessa määrätty luomutuotannon valvontaa koskevan säädökset on toimeenpantu Euroopan yhteisön valvonnasta annetun lain ja Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen nojalla. (Evara 2017, 6.) Suomen luonnonmukaisessa tuotannossa ja sen valvonnassa ylin johto on aina Maa- ja metsätalousministeriöllä, mutta varsinaisesta valvonnasta vastaavat puolestaan viranomaiset. Korkein valvova viranomainen on elintarviketurvallisuusvirasto Evara, joka ohjaa ja valvoo kaikkea muuta luomuvälvontaa Suomessa paitsi luomualkoholituotteiden valvontaa. Alkoholituotteiden valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriön lupa- ja valvontavirasto Valvira. (portaati luomuun n.d.)

Suomessa kaikki maatilat ja yritykset, jotka markkinoivat tuotteitaan luomutuotteina, tulee ilmoittaa toiminnastaan alueen valvovalle viranomaiselle. Suomessa valvovia viranomaisia on yhteensä 18 kpl: Evara, Valvira, tullii, Ahvenanmaan maakuntahallitus ja eri alueiden Ely-keskukset. (Meinander 2016.) Ilmoitus luonnonmukaisten merkintöjen käyttämisestä tuotteissa tehdään hakeutumalla luomuvälvontajärjestelmään.

Luomuvälvontajärjestelmä on jaettu viiteen eri tuotantosuuntaan, joita ovat peltokasvienviljely, kasvihuonetuotanto ja sienten kasvatus, keruutuotanto, eläintuotanto ja alhaisen jalostusasteen elintarvikkeiden valmistus. (Pulkkinen 2011.) Luomuvälvontajärjestelmään liitytään erillisellä hakulomakkeella, joka lähetetään joko alueen Ely-keskukseen tai Evaraan riippuen siitä, minkälaisesta toiminnasta on kyse. Varsinaisen hakulomakkeen lisäksi mukaan laitetään täydennyslomake sen mukaan, mihin valvontajärjestelmään halutaan liittyä sekä luomusuunnitelma. Jos yrittäjä hakee mukaan elintarvikkeiden valvontajärjestelmään, hakemukseen liitetään vielä mukaan kaupparekisteriote, joka ei saa olla yli 3 kuukautta vanhempi. (Evara n.d.)

Hakiessaan luomuvälvontajärjestelmään yrittäjä sitoutuu noudattamaan luomulainsäädäntöä ja hyväksyy samalla tilalle tehdyt tarkastukset, joita luon-

nonmukaisessa tuotannossa mukana oleville tiloille tehdään aina vuosittain. Hakemuksen luomuvälvöntäjärjestelmään voi tehdä milloin tahansa, mutta hakemista suositellaan kuitenkin tehtäväksi hyvissä ajoin keväällä, koska siirtymävaihe alkaa aina aikaisintaan hakijan liittymispäivästä ja liittymispäivä on aina aikaisintaan se päivä, jolloin hakemus saapuu alueen Ely-keskukseen tai Eviraan. (Evira 2017, 9.)

Viranomaiset ottavat hakemuksen liitteineen vastaan ja käyvät ne lävitse. Hakemukset käsitellään aina saapumisjärjestyksessä, mutta puutteellisia hakemuksia ei oteta käsittelyyn ennen kuin kaikki tarvittavat liiteasiakirjat on toimitettu viranomaisille. Papereiden läpikäynnin jälkeen hakijalle tehdään viranomaisten puolesta alkutarkastus, jossa arvioidaan, onko hakijalle mahdollista noudattaa luonnonmukaisen tuotannon vaatimuksia. (Evira n.d.)

Alkutarkastuksessa selvitetään peltöjen käyttöhistoria, muut luomuviljelyn harjoittamisen edellytykset ja luomusuunnitelman toimivuus tilalla (luomu n.d.). Alkutarkastuksen tekee joko Eviran valtuuttama tarkastaja Ely-keskuksen toimeksiannosta tai Ely-keskuksen oma virkamies. Alkutarkastus tehdään jokaiselle tilan tuotantosuunnalle vain kerran ja tavallisesti alkutarkastukseen yhdistetään myös ensimmäinen varsinainen tuotantotarkastus. Tarkastaja laatii tarkastuksesta aina alkutarkastuskertomuksen, jonka hakija allekirjoittaa. (Evira 2017, 11.) Sekä hakemuksen käsittely Ely-keskuksessa tai Evirassa, että tarkastajan tekemä alkutarkastus ovat hakijalle maksullisia. Viranomaiset päättävät hakijan luomuvälvöntäjärjestelmään hyväksymisestä hakemuksen ja tehdyn alkutarkastuksen perusteella. (Evira n.d.) Alkutuotantotarkastukset ja välvonnat koskevat myös keruutuotealueita (luomu n.d.).

Jos hakija täyttää vaaditut ehdot, hänet merkitään luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin ja hakijalle lähetetään päätös välvöntäjärjestelmään hyväksymisestä sekä kopio alkutarkastuskertomuksesta (Evira 2017, 11). Jos hakijan toiminnassa on alkutarkastuksessa kuitenkin havaittu puutteita, viljelijän hakemus hylätään. Hylkäämisen jälkeen viljelijä voi korjata havaitut puutteet ja hakea sen jälkeen alkutarkastusta uudelleen. (Johansson ym. 2015.). Välvöntäjärjestelmään hyväksymisen jälkeen hakijalla alkaa luomutuotteiden markkinointia edeltävä siirtymävaihe. Siirtymävaihe tarkoittaa aikaa, jolloin tuotannossa on noudatettava luonnonmukaisen tuotannon menetelmiä, mutta tuotteita ei vielä saa markkinoida luomutuotteina. Siirtymävaihe on yksivuotisilla lajeilla sekä monivuotisilla nurmikasveilla yleisesti kaksi vuotta ja monivuotisilla kasveilla kolme vuotta. Siirtymäajan pituus määräytyy kuitenkin alkutarkastuksen perusteella. Vaikka siirtymäajat on säädetty, niitä voidaan alkutarkastuksen perusteella joissakin tapauksissa lyhentää tai pidentää. Siirtymäajan lyhennyksessä voidaan alkutarkastuksessa katsoa siirtymävaiheaikaan kuuluvaksi tietyn edellytyksin peltolohkon aikaisempi käyttö ja siirtymäajan pidennys on mahdollista, jos alkutarkastuksessa käy ilmi, että peltolohkolla on käytetty pitkävaikutteisia kasvinsuojeluaineita. Siirtymäajan umpeuduttua tuotetta voidaan markkinoida luomutuotteena. (Evira 2017, 31.)

Luomuvälvontajärjestelmään hyväksymisen jälkeen hakijan toimintaa välvotaan vuosittain. Välvonnasta vastaa Evira sekä paikalliset Ely-keskukset ja tarkastajana toimii Eviran valtuuttama luomutarkastaja tai Ely-keskuksen virkamies. (Evira 2017, 15.) Tarkastuksissa katsotaan, että tilalla on noudatettu luomutuotannon ehtoja. Varsinaisiin maatalouden tukiin liittyviä lakisääteisiä ehtoja tarkastaja ei välvo. Luomutilat tarkastetaan paikan päällä vähintään kerran vuodessa ja luomutarkastuksia tehdään kaikkina vuodenaikoina. Tilan tuotantosuunta voi vaikuttaa tarkastusajankohtaan. (Evira n.d.)

Tarkastukset tehdään riskikartoituksen perusteella ja osa tarkastuksista tehdään aina ennalta ilmoittamatta. Vuosittaisten tarkastusten lisäksi tiloille voidaan tehdä uusintatarkastuksia, jos varsinaisessa tuotantotarkastuksessa on havaittu epäkohtia ja osalle eläinvälvontaan kuuluvista tiloista voidaan tehdä myös toinen tarkistus, joka ajoittuu eläinten sisäruokintakaudelle, jos ensimmäinen tarkastus on tehty kesällä. Tarkastukset voivat siis olla ilmoitettuja tai ennalta ilmoittamattomia tuotantotarkastuksia, joiden lisäksi tehdään uusintatarkastuksia ja ylimääräisiä tarkastuksia. (Evira 2017, 15.)

Tarkastuksista ei voi kieltäytyä, sillä ne ovat osa luomuvälvontajärjestelmää eikä viljelijä myöskään voi valita tilallensa tulevaa tarkastajaa. Tarkastusajankohtaa voidaan siirtää vain painavasta syystä, esimerkiksi sairaustapauksen johdosta, eikä toisella paikkakunnalla työssäkäynti ole peruste ajankohdan muuttamiselle. (Evira n.d.) Tarkastukset ovat tilalle aina maksullisia, paitsi eläinpuolen ylimääräinen tarkastus, joka on maksuton (Pulkkinen 2011). Liian myöhään perutusta tarkastuksesta menee myös maksu (Evira n.d.). Luomuvälvontajärjestelmään liittyvät tuotantotarkastukset eivät ole suorassa yhteydessä varsinaisten maataloustukiin liittyvien tarkastusten kanssa. Näin ollen luomutarkastuksen hyväksyminen ei tarkoita, että kaikkia maataloustukien ehtoja olisi noudatettu. Myöskään, jos tilalle on tehty hyväksytty maataloustukiin liittynyt tarkastus, se ei tarkoita, että kaikkia luomuvälvontajärjestelmän sääntöjä oli välttämättä noudatettu. (Evira 2017, 8.)

Tarkastuksessa tarkastaja täyttää tuotantotarkastuskertomuksen, jonka tilan omistaja allekirjoittaa (Evira 2017, 15). Tarkastaja toimittaa tarkastuskertomuksen Ely-keskukselle, joka tarkistaa kertomuksen ja tekee tuotantotarkastuspäätöksen 60 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarkastuskertomus on saapunut Ely-keskukseen (Pulkkinen 2011). Jos tarkastuksessa ei ole tullut ilmi mitään luomuehtojen vastaista toimintaa eikä tilan toiminnasta ole huomauttamista, Ely-keskus lähettää viljelijälle luomutodistuksen yhdessä tarkastuskertomuksen kopion kanssa. Samalla ne maatilat, jotka ovat tehneet luomusitoumuksen maataloustukijärjestelmään, saavat tiedon siitä, täyttääkö tilan toiminta kuluvan vuoden luomukorvauksen maksamisen edellytykset. (pro luomu n.d.) Luomutodistuksella – eli asiakirjeselvityksellä – viljelijä voi osoittaa täyttävänsä luomutuotannon vaatimukset ja kuuluvansa luomuvälvontaan, kun hän on myymässä omia luomutuotteitaan (Evira 2017, 15-16). Tuotteita myydessään viljelijän täytyy tosin myös kirjoittaa vaatimuksenmukaisuusvakuutus, joka annetaan jokaisen myydyn tai luovutetun luomutuote-erän mukana. Vaatimuksenmukaisuusvakuutus pitää sisällään lain vaatimat saa-

teasiakirjatiedot ja on myös tuottajan oma vakuutus siitä, että tuote on tuotettu luonnonmukaisen tuotannon ehtojen mukaisesti. (luomu n.d.)

Jos tarkastuksessa on tullut ilmi puutteita, Ely-keskus toimittaa viljelijälle luomutodistuksen ja tarkastuskertomuksen kopion kanssa tuotantotarkastuspäätöksen, jossa määrätään mahdolliset seuraamukset (Evira 2017, 15). Rankin mahdollinen seuraamus on viljelijän tuotteelle annettu markkinointikielto, joka myös vaikuttaa maatilan tukiin. Markkinointikieltoa edeltää kuitenkin aina viljelijän kuuleminen ja mahdollisesti väliaikainen markkinointikielto. Kuulemisen ja voimassa olevien markkinointikieltojen aikana viljelijä ei voi myydä tuotettaan luomukelpoisena. (Evira n.d.)

Tarkastuksista perittävä maksu menee aina valtiolle ja sillä katetaan luomuvälvönnön aiheuttamia kuluja. Evira hoitaa maksuliikenteen ja lähettää laskut valvotuille tiloille sekä yrityksille. Kasvintuotantotiloilla tarkastusmaksu perustuu tilan luonnonmukaisesti viljeltyjen peltöjen pinta-alaan. Muiden tarkastusten maksu perustuu tarkastuksessa kuluneeseen aikaan. Kaikkiin tarkastuksiin lisätään myös aina perusmaksu, joka on saman suuruinen tuotantosuunnasta riippumatta. Erilaisista tarkastuskäynnillä otetuista näytteistä tai näytteiden analysoinnista ei peritä erikseen maksua vaan ne kuuluvat perusmaksuun mukaan. Muita maksuja peritään erilaisista Ely-keskukselta ja Evirasta anotuista luvista, jotka viranomaiset joutuvat käsittelemään erikseen. (Evira n.d.)

6.1.1 Evira

Suomen luonnonmukaisessa tuotannossa Evira on ylin valvova viranomainen (luomu n.d.). Eviran tehtävänä on suunnitella, ohjata ja kehittää Suomen luomuvälvönnön. Eviran roolina on myös tehdä tulkintoja EU:n luomulainsäädännöstä, ja soveltaa niitä Suomessa käytettävään muotoon. (pro luomu n.d.) Evira ylläpitää maan ainoaa luomuvälvönnön rekisteriä, johon Suomen jokainen luomutoimija rekisteröidään (luomu n.d.).

Luonnonmukaisessa tuotannossa Evira valvoo luomurehujen valmistajia, valmistuttajia, rehun valmistusta, varastointia ja kaupan pitämistä. Luomuelintarvikkeissa Evira valvoo niiden valmistajia, valmistuttajia ja varastointia sekä itse elintarvikkeiden valmistusta ja varastointia. Luonnonmukaisessa kylvösiemenessä ja taimiaineistossa Evira valvoo niiden pakkaamista, varastointia ja kaupan pitämistä. Evira valvoo myös luomurehujen, luomuelintarvikkeiden, kylvösiemenen ja taimiaineiston tukkukauppaa sekä tukkukauppoja. Välvönnön piiriin kuuluvat myös ne toimijat, jotka tuovat maahan EU:n ulkopuolisista maista luomuelintarvikkeita ja luomumaataloustuotteita. (Evira n.d.) Evira määrää vuosittain painopistealueet, joihin luomutuotannon tuotantotarkastuksissa erityisesti keskitytään. Painopistealueet voivat olla samoja peräkkäisinä vuosina tai ne voivat vaihdella vuosittain.

Toimillaan Evira ohjaa siis koko luomuvälvönnää ja kouluttaa sekä valtuuttaa myös kaikki luomuvälvönnää tekevät tarkastajat. Evira auditoi säännöllisesti kouluttamiaan tarkastajia ja näin varmistaa heidän asiantuntemuksensa ja soveltuvuutensa tarkastajan tehtävään. (pro luomu n.d.) Evira ylläpitää myös ainoaa virallista luomulisäysaineistorekisteriä, johon on merkitty kaikki saatavilla oleva luomulisäysaineisto (Evira n.d.) sekä virallista luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvien kasvinsuojeluaineiden luetteloa, johon on koottu kaikki Suomessa markkinoilla olevat luomuun soveltuvat kasvinsuojelutuotteet (Evira n.d.).

6.1.2 Ely-keskukset

Suomen kaikki Ely-keskukset ovat itsenäisiä välvönnäorganisaatioita. Eviran alaisuudessa Ely-keskukset vastaavat alueellisesti koko luomuvälvönnän organisoinnista (pro luomu n.d.). Alkutarkastuksissa, uusintatarkastuksissa ja ylimääräisissä tarkastuksissa Ely-keskukset toimiksi antavat tarkastuksen teon valtuutetulle tarkastajalle tai sen tekee Ely:n oma virkamies. Tuotantotarkastuksissa Ely-keskukset antavat tarkastukset Eviran valtuuttamien luomutarkastajien tehtäväksi. (Pulkkinen 2011.) Tilan sijaintikunta määrää aina sen, minkä Ely-keskuksen alaiseen välvönnään maatala kuuluu (pro luomu n.d.). Alkutarkastuksessa tehdyn tarkastuskertomuksen perusteella Ely-keskuksen luomuvälvönnäosasto tekee päätöksen siitä, voiko viljelijän liittää mukaan välvönnäjärjestelmään. Tuotantotarkastuksessa tehdyn tarkastuskertomuksen mukaan Ely-keskus taas päättää, onko viljelijä noudattanut luonnonmukaisen tuotannon ehtoja ja antaa luomutodistuksen, jos asiat ovat olleet kunnossa. Jos tuotantotarkastuksessa on havaittu niin pahoja puutteita, että ne johtavat Ely-keskuksen määräämään markkinointikieltoon, menee tieto siitä myös keskuksen tukivälvönnäosastolle.

Ely-keskukseen lähetetään luomuvälvönnäjärjestelmään haluavien hakemukset ja sinne ilmoitetaan, jos luomuvälvönnäjärjestelmästä halutaan erota. Jos luomuvälvönnäjärjestelmään kuuluva on aloittamassa toimintaa uudella tuotantosuunnalla, myös se ilmoitetaan Ely-keskukseen kirjallisesti. Ely-keskukselta anotaan luonnonmukaisessa tuotannossa mahdollisesti tarvittavat poikkeusluvut. (Pulkkinen 2011.) Ely-keskukselta haetaan lupa alhaisen jalostusasteen tuotteiden valmistukselle ja Ely-keskukset välvönnä maatalojen omien tuotteiden pakkaamista ja kauppakunnostusta (pro luomu n.d.). Ely-keskukset välvönnä luonnonmukaisten maataloustuotteiden tuottajia ja tuotantoa, sekä vastaavat myös luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden markkinavälvönnästä (Evira n.d.).

6.2 Etelä-Savon luomuvälvönnä

6.2.1 Etelä-Savon Ely-keskus

Etelä-Savon Ely-keskuksen toiminta-alue on Etelä-Savon maakunta, johon kuuluu 14 eri kuntaa. Etelä-Savon Ely-keskus kehittää ja tukee taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää hyvinvointia Etelä-Savossa yhdessä muiden alueen toimijoiden kanssa. Keskus myös vastaa EU:n rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista Itä-Suomen alueella. Etelä-Savon Ely-keskus on kahden vastuualueen keskus: elinkeinot, työvoima ja osaaminen on yksi vastuualue ja toinen on ympäristö ja luonnonvarat.

Vastuualueista erillisenä yksikkönä Etelä-Savon Ely-keskuksessa toimii työ- ja elinkeinohallinnon palvelukeskus, johon on keskitetty työ- ja elinkeinohallinnon puhelinpalveluiden ja Yritys-Suomi-palvelun hallinnointi. Etelä-Savon Ely-keskus vastaa myös EU:n rakennerahastotoiminnan hallinnoista Itä-Suomessa. Lisäksi Etelä-Savon Ely-keskus hoitaa oman toimialueensa lisäksi myös Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon Ely-keskusten toimialueilla alueiden kehittämiseen liittyvät välittävän toimielimen tehtävät. (Ely-keskus n.d.)

Etelä-Savon Ely-keskuksen toimialueeseen kuuluu vajaa 20 000 km², josta maapinta-alaa on vajaa 15 000 km². Aukastiheys alueella on 10,6 asukasta/km². (Etelä-Savo ennakoi n.d.) Maatalous- ja puutarhayrityksiä Etelä-Savon Ely-keskuksen alueella on vähän alle 2500 kpl ja viljelyalaa näillä tiloilla oli vuonna 2015 yhteensä 72 100 hehtaaria (luke n.d.). Luomutiloja Etelä-Savon Ely-keskuksen alueella oli vuonna 2016 lähes 270 kpl ja luomutilojen osuus kaikista alueen maataloista oli 11 % (kuvio 4).

6.2.2 Valvonta Etelä-Savossa ja valvonnassa havaitut puutteet

Etelä-Savon Ely-keskuksen alueella luomuvälvönnän piiriin kuului vuonna 2016 noin 10700 hehtaaria. Tämä on 15 % alueen kokonaispeltoalasta. Keskimääräinen valvottavan tilan tilakoko oli noin 40 hehtaaria. Luomukotieläintiloja valvotuista tiloista oli 62 kpl (Evira n.d.) ja kasvinviljely- tai puutarhatiloja 205 kpl (Evira n.d.). Luomutuotannon valvontaa alueella tekivät Eviran valtuuttamat tarkastajat.

Vuoden 2016 valvonnoissa painopistealueina oli Eviran määräyksestä niin Etelä-Savon Ely-keskuksessa kuin kaikissa muissakin Ely-keskuksissa siemenpoikkeusluvut, varastokirjanpito ja näytteiden otto. Luomukotieläintilojen eläinvalvonnoissa painopisteenä oli vielä erityisesti ostettujen ja myytyjen rehujen jäljitettävyys. (Evira n.d.)

Etelä-Savon Ely-keskuksen alueella tehdyissä luomuvälvönnoissa yleisimmät tarkastuksissa havaitut laiminlyönnit ovat olleet lähinnä sellaisissa asioissa, jotka saisi tehdä vain Ely-keskuksen luvan kanssa, mutta jotka on kuitenkin tehty ilman lupaa. Yleisemmin puutteita on ollut rinnakkaisviljelyn lupien kanssa sekä tavanomaisen siemenen käytön lupien kanssa. Myös erilaisia kirjapidon puutteita löytyy vuosittain. (Pulkkinen 2011.) Markkinakiellon aiheuttamaa erittäin vakavaa puutetta ei tarkastuksissa havaita läheskään joka vuosi (Meinander 2016, 25).

7 PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

7.1 Mitä on palvelu?

Palvelulla tarkoitetaan vuorovaikutusta, tekoa, tapahtumaa, toimintaa tai suoritusta, jolla asiakkaalle tuotetaan lisäarvoa ongelman ratkaisuna, helppoutena, vaivattomuutena, elämyksenä, kokemuksenä tai mielihyvinä jne. Palvelu luodaan asiakkaan kanssa tehdyssä vaihdantatilaisuudessa, jonka kesto voi olla hyvin erilainen eri palveluiden välillä. (Rissanen 2005, 18.) Palvelun tekemiseen tarvitaan siis aina asiakasta, koska asiakas mahdollistaa palvelun tuottamisen. Joskus palvelu tehdään jopa mittatilaustyönä asiakkaalle, tämän pyynnön mukaan. Jos jollekin palvelulle ei löydy asiakkaita, palvelun tuottaminen on tarpeeton kustannus, eikä tällaista palvelua ole pitkään tarjolla. (Harrisalo 2013, 40.)

Palvelu on usein aineetonta ja sen kuvaaminen etukäteen on vaikeata. Palvelu koetaan hyvin usein sosiaalisena tapahtumana tai elämyksenä, joten sen kaupallinen tai oikeudellinen määrittely on hankalaa ja myöskin sen tuotesuojaus on useimmiten tarpeetonta. Palvelun tuottamista voidaan valmistella ja kehitellä hyvinkin pitkiä aikoja, mutta itse palvelun varastointi tai säilyttäminen on mahdotonta. Hinnoittelu on myöskin varsin haasteellista, koska palvelun kustannuslaskelma on vaikea tehdä niin, että se perustuisi todellisiin kustannuksiin. Palvelun palauttaminen on yleensä mahdotonta. (Rissanen 2005, 15-25.)

Asiakas ostaa yleensä palveluita saadakseen siitä itselleen lisähyötyä. Useimmiten palvelulla ratkaistaan jotakin ongelmaa tai helpotetaan jonkin asian tekemistä. Palvelu tuottaminen ja kuluttaminen tapahtuvat tällöin asiakkaan ja palvelun tuottajan välisenä vuorovaikutteisena kanssakäymisenä, jonka ajallinen kesto saattaa vaihdella muutamasta sekunnista jopa vuosiin. Palvelua saatetaan siis kuluttaa ja tuottaa samanaikaisesti ja joskus hyvinkin nopeasti. Palvelun arvo muodostuu näin ollen ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Jokaisessa palvelutilanteessa asiakas muodostaa kokemuksensa saamastaan palvelusta uudestaan ja tätä palvelukokemusta on vaikea suunnitella etukäteen, koska se tapahtuu asiakkaan pään sisällä ja on aina asiakaskohtaista. Asiakkaiden kokemus palvelusta saatu hyöty voi tällöin myös vaihdella eri asiakkaiden välillä. Erityisesti julkisen palvelun piiriin kuuluvilla toimijoilla palvelun tuottaminen on usein ongelmallista, koska asiakkaiden on vaikea mieltää saamaansa palvelua palvelukokemuksena. Erityisen ongelmalliseksi asia tekee se, jos tilanteeseen liittyy jokin pakko tai rangaistus. Tällöin asiakas harvemmin kokee tilanteen palveluna. (Rissanen 2005, 15-25.)

7.2 Hyvä palvelu

Hyvä palvelu koetaan nykyään erittäin tavoiteltavaksi arvoksi. Palvelun hyvyys tai huonous on kuitenkin vaikeasti arvioitavissa, sillä se on viime kädessä asiakkaan tuntema kokemus palvelutilanteesta. Palvelun tuottaja on voinut laittaa runsaasti etukäteispanostuksia palvelun valmisteluihin ja laadukkaaseen tuottamiseen, mutta palvelun tilaaja tai käyttäjä voi silti kokea saamansa palvelun hyvin monella tavalla, jopa täysin painvastaisen kuin mitä palvelun tuottaja on sen alun perin tarkoittanut. Asiakkaan kokemuksen perustana on usein tilanteesta syntynyt tunne, johon liitetään saatuun palvelusuoritteeseen kohdistettuja odotuksia ja käytännön havaintoja ja saatu palvelu arvioidaan näiden mukaan. (Rissanen 2005, 15-20.)

Hyvässä palvelussa on tärkeää yksilöllisyys, asiakkaalle annettu aika, ammattitaito ja luottamuksellisuus. Joskus hyvä palvelu on jopa kokonaisuhoitopalvelua, jossa asiakas saa palvelua samalla kertaa monella eri tavalla. Hyvä palvelu on aitoa ja teeskentelemätöntä ja se tuo asiakkaalle lisäarvoa. Parhaimmillaan se on tasa-arvoinen ja asiallinen tapahtuma, jossa halutaan ymmärtää asiakkaan tarpeet ja jossa palvelukokonaisuuteen kuuluu joskus jopa kiitosten ja tunnustusten antamista. Hyvä palvelu on monesti myös yritysten kilpailukeino, jonka avulla pyritään asiakassuhteen säilyttämiseen. Palvelun laatua onkin hyvä tarkkailla säännöllisesti, jotta palvelukokonaisuus pysyy halutulla tasolla. (Keränen n.d.)

Hyvän palvelun tavoitteena on tehdä asiakkaat tyytyväisiksi. Tämä on joskus haastavaa yrityksen taloudellisen näkökulman kannalta, sillä asiakkaalle tulisi tarjota hyvää palvelua, mutta mahdollisimman kustannustehokkaasti. Tasa-painon löytäminen on tärkeää. Parhaiten onnistutaan, jos yritys saa palveltua asiakasta niin, että hänen haluamansa asia saadaan kerralla hoidettua kuntoon. Tällöin asiakas ei joudu palaamaan asiaan uudelleen, eikä palvelun tuottajalle tule kustannuksia samasta asian hoitamisesta moneen kertaan. Jotta asiakkaiden saama palvelu olisi aina yhtä hyvää ja yhdenmukaista, tarvitaan siihen palautteen antamista, esimiestyötä ja joskus myös palkitsemista. Tämä onnistuu parhaiten, kun asiakkaiden kokemuksia mitataan, yrityksen palvelumallien onnistumista seurataan ja henkilöstöä kiitetään hyvän palvelun tekemisestä.

Laadukkaasta palvelusta voi palvelun tuottaja olla ylpeä ja asiakkuuden hyvä hallinta luo pohjaa kestäväälle kasvuille. Laadukkaan palvelun tuottamista hankaloittaa kuitenkin joskus vaikeat tilanteet ja vaikeat asiakkaat. Hankalissa tilanteissa hyvä palvelu ei kuitenkaan koskaan ole nöyristelyä. Hankalat palvelutilanteet nostavat esiin arkiluovuuden ja tilannesilmän tärkeyden. Myönteinen palveluasenne sekä vakuuttava ja rauhallinen käytös rauhoittavat hankalassa tilanteessa ja pitävät palvelun laadukkaalla tasolla. Haastavan asiakkaan laadukas palvelu ja asiakkaan tyytyväisenä pitäminen osoittavat, että palvelukokonaisuus on hyvällä tasolla. (Hytinen 2014.)

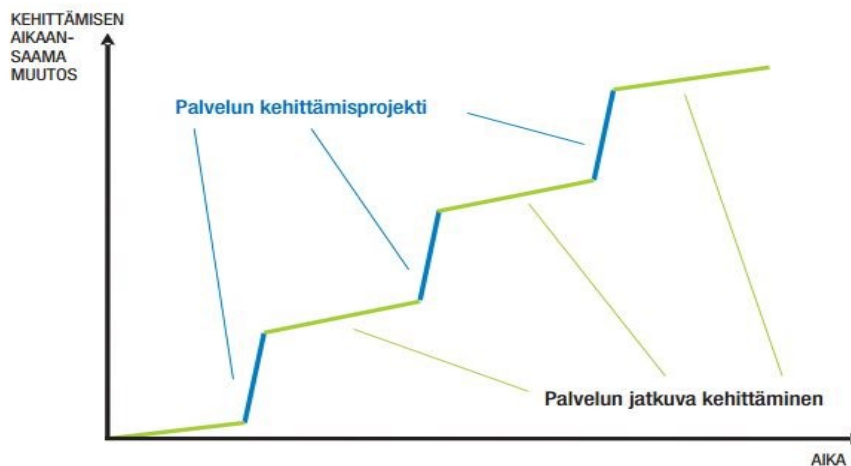
Hyvä palvelu onkin nykyisessä palveluyhteiskunnassa erittäin oleellinen osa toiminnan tuottamaa lisäarvoa. Julkinen hallintokin pyrkii tänä päivänä korostamaan vallankäytön sijaan enemmän palvelutoimintaa, vaikkakin vuosisataisen virkavallan perinteen jälkeen palvelunäkökulman tuominen toimintakulttuuriin on haasteellista. Julkisen hallinnon puolella erityisesti kirjastot, opetustoimi ja poliisi ovat onnistuneet tuomaan toimitapoihinsa palvelunäkökulman ja tuottaneet kansalaisille hyvää palvelua. Erilaiset julkisen hallinnon virastot ja julkisia palveluja tuottavat laitokset ovat onnistuneet tässä kuitenkin hieman huonommin. (Rissanen 2005, 15-19.)

7.3 Palveluiden kehittäminen

Palveluiden kehittämisen tarve on kasvanut viime vuosikymmeninä, kun yhteiskunnassa on koettu nopeita muutoksia. Yhteiskunnan ja kansainvälisen talouden rakenteet ovat olleet nopeassa murroksessa, jonka seurauksia on ollut vaikea täysin hahmottaa etukäteen. Palveluiden kehittämisestä ja kehittymisestä onkin tullut tärkeä osa niin pienten kuin suurempienkin yritysten toimintaa. Kiristynyt kilpailu ja asiakkaiden vaatimustasojen nousu ovat vaikuttaneet siihen, että yrityksen palvelutason paikallaan pysyminen koetaan nyt eräänlaisena taantumana ja vain systemaattisen sekä kauaskantoisen palveluiden kehittämisen katsotaan parantavan yrityksen kilpailukykyä. (Ranta 2005, 9-13.)

Vaikka yhteiskunnallisissa laitoksissa ja virastoissa palveluihin kohdistuneet muutospaineet eivät ole näkyneet niin nopeasti kuin yksityisen sektorin toimijoissa, myös näissä on jouduttu mukautumaan yhä suurempiin ja nopeampiin muutoksiin, jotta yhteiskunnan ja kansalaisten uusiin tarpeisiin on pystytty vastaamaan. Yhteiskunnallisissa toimijoissa muutokset ovat olleet yhteydessä kansainvälistymiseen, kilpailun kiristymiseen ja erityisesti koko ajan kasvavan informaatiokulttuurin vaikutuksiin. Yhteiskunnallisissa toimijoissa palveluiden kehitys on monesti tapahtunut asiakkaiden kysynnän perusteella ja laitosten tulos on osittain riippunut myös siitä, miten hyvin palveluita on saatu kehitettyä kysynnän muutosten mukaan. (Puttonen 1993, 11-12.)

Hyvän palvelun tuottamisen, asiakkaasta huolehtimisen ja asiakkaan tarpeiden tyydyttämisen edellytyksiä ovat hyvä yhteistyö niin palveluita tuottavan yrityksen kuin myös yrityksen asiakkaiden kesken. Hyvään yhteistyöhön taas kuuluu palveluiden jatkuva ja hallittu kehittäminen (kuva 12), jossa samalla opitaan koko ajan uutta, mutta myös poisopitaan vanhoista ja tarpeettomista asioista. (Rissanen 2005, 96-101.) Vaativa asiakas on tässä erinomainen palvelujen kehittäjä. Asiakkailla on yleensä hyvä käsitys omista tarpeistaan, ja tällöin asiakassuhteen säilymisen takia, palvelujen tuottajien on kehitettävä toimintojaan sekä huolehdittava laadunhallinnastaan niin, että ne kohtaavat asiakkaiden toiveet. (Korpela & Mäkitalo 2008, 129-131.)

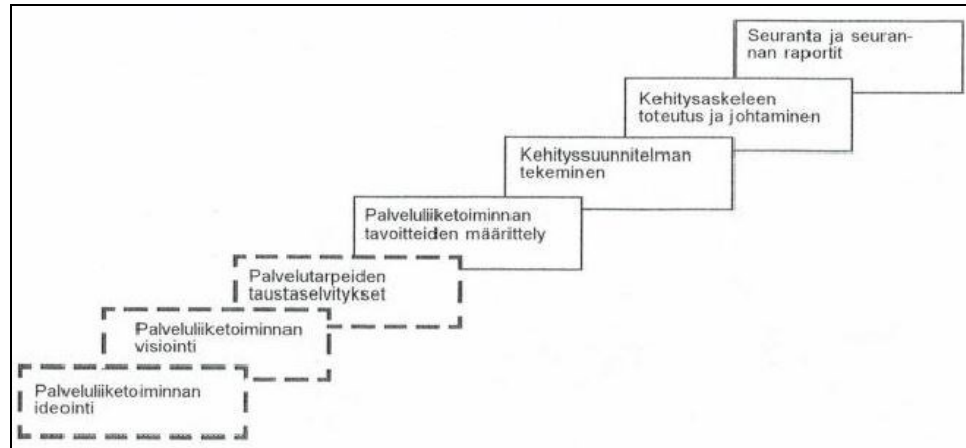

Kuva 12 Palvelun kehittämistä kuvastava kaavio (Jaakkola ym. 2009, 4).

Palvelujen kehittäminen koskee lähes kaikkia yrityksiä riippumatta siitä, mikä tyyppinen tai kokoinen yritys on tai mikä on yrityksen toimiala. Yrityksen kannalta palvelujen systemaattisen kehittämisen tarkoituksena on luoda kannattavuutta, kilpailukykyä ja sellaista liiketoimintaa, jolla on edellytykset toimia vielä tulevaisuudessakin. Palveluja kehittävien yritysten kannalta on tärkeää, että kehittäminen on hyvin suunniteltua, johdettua, kustannustehokasta ja asiakaslähtöistä, koska menestyvän palveluliiketoiminnan edellytyksenä on osaaminen niin palvelussa, toimialalla kuin myös asiakassuhteissa. Palvelujen kehittämisen lähtökohtana on yrityksen osaaminen ja käytettävissä olevat resurssit, jotka tulisi saada parhaalla mahdollisella tavalla kytkettyä uusiin kehityssuuntiin niin, että kannattavuus ja kasvu paranisivat. (Jaakkola ym. 2009, 3-6.)

Kehitystyötä voidaan tehdä hyvin pienin panostuksin normaalin työn lomassa, mutta laajemmissa kehitystyöissä lähes ainoa hyvin toimiva työtapa on tehdä palvelun kehittämisestä jonkinlainen projekti (kuva 13). Projekti on tehokas, turvallinen ja hallittu toimintamalli, jossa päämäärä on aina selvillä. (Rissanen 2006, 214-218.) Kehitysprojehtille ominaista on myös se, että toiminta on aikataulutettua ja projektilla on aina alku ja loppu (Rissanen 2006, 132-133). Projektin alkua yleensä edeltää erilaiset valmistelut ja esityöt, joista merkittävin on taustaselvitysten laatiminen. Taustaselvityksillä kootaan perustietoa projektin vaikutuspiiristä, erityisesti markkinoista ja markkinatiedoudesta ja saaduilla perustiedoilla täydennetään projektin ideointia ja visiointia. Taustaselvityksillä hankittuja tietoja hyödynnetään hyvän projektisuunnitelman laatimisessa ja edesautetaan sitä, että projektin tavoitteet tulee määriteltä oikein ja realistisesti. (Rissanen 2006, 26-27.) Projektipäällikkö ja projektin johtoryhmä toteuttavat yhdessä kehitystyötä laadittujen tavoitteiden mukaan ja ke-

hitystyön etenemistä seurataan aktiivisesti erilaisilla raporteilla. Jos projekti pysyy aikataulussa, se lopetetaan sovitun mukaisesti ja kehitystyön tulokset otetaan käytäntöön. (Rissanen 2006, 132-138.)

Kuva 13 Kehityshankkeen kuvaus (Rissanen 2006, 26).

Laajoissa kehityshankkeissa, joissa tarkoituksena on saada aikaan mittavia uudistuksia, tavoitehakuinen projekti on hyvä tapa toimia, koska tällöin palvelujen kehittämiseen voidaan panostaa riittävästi työaikaa ja muita resursseja (Jaakkola ym. 2009, 3-6). Yritystoiminnassa kaikki kehityshankkeet tai projektit toteutetaan viimekädessä aina asiakasta varten. Palvelujen kehittämisellä pyritään luomaan uusia palvelutuotteita ja samaan uutta lisäarvoa asiakkaalle, jolloin lähtökohtana on palvelusta asiakkaan saama hyöty, eikä läheskään aina palvelun tehokkuus. Hyvään tulokseen kehittämisessä päästään, jos asiakkaan tarpeita ja odotuksia ymmärretään syvällisesti ja palvelun kehittämisestä tuleva hyöty ymmärretään sekä asiakkaan että yrityksen näkökulmasta. (Rissanen 2005, 213-219.)

Palvelujen kehittämisessä on tärkeää, että siinä ovat yhteistyössä mukana niin yrityksen johto, henkilöstö sekä asiakkaat (Hakonen 2015, 5-9). Koska palveluissa kyse on ihmisten kohtaamisista, kehittämiskohteita nähdään helposti vain vastakkaisella osapuolella. Asiakas harvemmin kokee itse toimivansa väärin tai odottavansa palvelulta kohtuuttomia ja samoin myös itse palveluntarjoaja näkee kehittämiskohteita helpommin asiakkaan kuin itsensä toiminnassa. Tämän takia palvelun laadun kehittämisen kannalta paras tulos saadaan, kun projekti toteutetaan yhteistyössä asiakkaan kanssa ottamalla asiakas mukaan palvelun kehittämisprojektiin. (Tirkkonen 2014.) Näin tekemällä varmistetaan, että kehitystyön tuloksena aikaansaatu ratkaisu todella vastaa asiakastarpeeseen ja tuo lisäarvoa asiakkaalle (Jaakkola ym. 2009, 3-6) ja samalla osallistamalla asiakas niin ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen kuin myös testaamiseenkin, hän kokee itsensä arvostetuksi sekä tuntee saavansa erinomaista palvelua (Rissanen 2005, 213-219).

Laajuus, jolla yrityksen asiakkaat osallistuvat yrityksen palvelujen kehittämiseen, riippuu yrityksen ja palvelun luonteesta. Palvelua voidaan kehittää vain yhden tai muutaman asiakkaan kanssa tai ottaa uudet palvelut käyttöön rajoitetusti vain muutamissa yrityksen toimipisteissä tai asiakasryhmissä. Joissakin tapauksissa voi myös olla mahdollista ottaa käyttöön asiakaspaneeli, jonka tarkoituksena on testata palvelua ja tuoda ilmi siinä havaittuja puutteita. On hyvä kuitenkin muistaa, että vaikka asiakkaita otetaan usein mukaan palvelujen kehittämiseen ja vaikka kehittäminen on asiakaslähtöistä, se ei kuitenkaan tarkoita, että kehitystyö olisi täysin asiakasvetoista. Palvelujen kehittämisen tuloksena on tärkeää myös havaita piilotettuja tarpeita ja mahdollisuuksia, jotta ne tiedostettaisiin ennen kuin valtaosa asiakkaista osaa niitä vielä edes kaivata.

Palvelujen kehittämisessä on hyvä muistaa, että kehittäminen ei aina ole lineaarinen prosessi vaan joskus useampia projektin eri vaiheita voidaan toteuttaa samanaikaisesti. Jokainen yritys myös suunnittelee ja toteuttaa kehittämissankkeensa aina omista lähtökohdistaan. Palvelujen kehittämisen syyt ja tavoitteet voivat olla hyvin monenlaisia ja ne riippuvat aina siitä, minkälaisessa tilanteessa yritys sattuu sillä hetkellä olemaan. (Jaakkola ym. 2009, 3-6.) Lisäksi palvelujen kehittämisessä on hyvä huomata, että ilman hyvin toteutettua johtamista ja asioiden kokonaisvaltaista näkemystä palvelujen kehittämisessä on myös vaarana tehokkuuden menettäminen ja laadun heikkeneminen (Risänen 2005, 96).

7.4 Palvelumuotoilun kuvaus

Palvelumuotoilu tarkoittaa palvelujen kehittämistä, suunnittelua ja innovointia muotoilun menetelmiä hyväksi käyttäen. Palvelumuotoilussa tavoitteena on suunnitella palvelukokemus käyttäjälähtöisesti niin, että palvelu vastaa sekä käyttäjän tarpeita että palvelun tuottajan liiketoiminnallisia tavoitteita. (wikipedia n.d.) Sen avulla voidaan ratkaista monenlaisia eri alojen yritysten ja organisaatioiden sekä niiden kohderyhmien välisiä vuorovaikutukseen liittyviä haasteita. Palvelumuotoilun tarkoituksena on varmistaa asiakkaalle johdonmukainen ja selkeä palvelukokemus ja samalla pitää huoli siitä, että palvelun tarjoajan toiminta on menestyksellistä ja tuottavaa. (Sdt n.d.) Palvelumuotoilun avulla asiakkaan saamaa palvelukokemusta voidaan myös tarvittaessa muotoilla ja ohjata tavoiteltuun suuntaan (kulmat n.d.) ja myös palveluympäristöjä voidaan suunnitella ja muotoilla niin, että niistä tulee helppokäyttöisiä ja houkuttelevia (Sdt n.d.).

Palvelumuotoilun keinoja käytettiin myös hyödyksi Ely-keskusten, Mavin ja Eviran yhdessä luomassa luomuvalvonnan palvelumuotoilu-hankeessa, jossa pyrittiin parantamaan nykyistä luomuvalvontaa. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää luomuvalvontaa enemmän palvelevampaan suuntaan ja vähentää eri-

laista byrokratiaa. Hankkeen pyrkimyksenä oli saada enemmän erilaisia lomakkeita verkkoon viljelijöiden käytettäväksi ja saada eri sähköiset järjestelmät keskustelemaan paremmin keskenään. Sähköisiä palveluja parantamalla hankkeen tarkoituksena oli vähentää virkamiesten kautta kulkevien erilaisten paperilomakkeiden määrää, jolloin tietojen käsittely ja päätösten teko nopeutuisi ja aikaa jäisi enemmän varsinaiseen asiakaspalveluun.

7.5 Palvelumuotoilu palveluiden kehittämisessä

Palvelumuotoilu on yksi tapa lähestyä palvelujen kehittämistä. Palvelumuotoilu auttaa eri organisaatioita huomaamaan niiden tuottamien palvelujen mahdollisuudet liiketoiminnassa, kehittämään olemassa olevia palveluita ja luomaan uusia innovaatioita. Sille on tyypillistä kokonaisvaltainen lähestymistapa kehitettävään palveluun. Palvelumuotoilun avulla tuodaan muotoilussa yleensä käytettyjä toimintatapoja palveluiden kehittämiseen ja yhdistetään ne perinteisiin palvelun kehittämisen menetelmiin. Palvelumuotoilun avulla voidaan siis yhdistellä vanhoja käytäntöjä uusilla tavoilla. (Tuulaniemi 2011, 7-10.)

Yrityksille ja organisaatioille palvelumuotoilu on systemaattinen tapa kehittää niiden liiketoimintaa (Tuulaniemi 2011, 7-10). Palvelumuotoilun keskeisin asia on asiakasarvon ja palvelun tuottajan liiketoiminta-arvon tasapainottaminen. Jos asiakas saa palvelua jossakin asiassa ja kokee saamansa palvelun huonona, hän ei palaa enää takaisin saman palveluntarjoajan asiakkaaksi vaan hakee tarvitsemansa palvelun muualta. Tällöin palveluntarjoajalta jää asiakkaan tuoma liikevaihto saamatta. Palvelumuotoilun avulla pyritään ymmärtämään asiakkaiden tarpeet ja toiveet sekä saamaan selville, mitä asiakkaan ongelmaa ollaan jonkin palvelun käyttämisellä ratkaisemassa. Palvelumuotoilussa tämä saadaan selville tutkimalla, havainnoimalla ja haastattelemalla asiakkaita. Palvelun tarjoajan kannalta palvelumuotoilussa puolestaan pyritään tunnistamaan organisaation todellinen nykytila sekä tavoitetila ja vahvistamaan niitä suunnittelemalla palvelukehitystä nämä huomioon ottaen. (Sdt n.d.)

Palvelumuotoilu on yleensä prosessina luovan ongelmanratkaisun periaatteita noudatteleva prosessi, joka on loogisesti etenevä ja siinä on toistuvia toimintoja. Aivan kuten palveluja yleensä, myös palvelumuotoiluprosessin menetelmiä on kuitenkin vaikea määrittellä ja kuvata tarkasti, koska se vaihtelee ja mukautuu aina kehitettävän palvelun mukaan. Yleensä palvelumuotoiluprosessin pääperiaatteet ovat kuitenkin samanlaisia ja ne menevät järjestyksessä alkaen ongelman määrittelyllä, edeten tutkimuksen kautta suunnitteluun ja lopulta palvelun tuotannon testattavaksi. Lopussa on vielä arviointi, jossa koko prosessin onnistumista arvioidaan. (Tuulaniemi 2011, 60-63.)

Perinteisten haastattelujen ja kyselyjen lisäksi palvelumuotoilussa eri palveluprosesseja ja niiden vaiheita voidaan aina piirtää auki, visualisoida, mallintaa ja suunnitella. Tämä tehdään käyttämällä erilaisia taulukko-ohjelmia, kaavioita, graafisia esityksiä, käsitekarttoja ja blueprint-kaavioita. Muotoilun työvälineitä käyttämällä palvelumuotoilusta saadaan monitahoinen ja perinpohjainen palvelujen kehittämisen menetelmä, jossa laajoja kokonaisuuksia voidaan helposti jakaa pienempiin osiin ja ongelmaan saadaan nopeasti ratkaisu, jota on helppo kehittää edelleen niin kauan, kunnes asetettu tavoite on saavutettu. (Tuulaniemi 2011, 63-78.)

8 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTOT

8.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmät jaetaan joko määrälliseen tai laadulliseen tutkimukseen. Kvantitatiivisessa - eli määrällisessä - tutkimuksessa kerätään aineisto yleensä kyselylomakkeella ja aineiston analyysissä tarkastellaan lukuja sekä niiden välisiä yhteyksiä. Aineisto kootaan taulukkomuotoon ja selvitetään lukujen välisiä suhteita ja tilastollisia riippuvaisuuksia. (Alasuutari 1999, 34-37.)

Laadullisen - eli kvalitatiivisen - tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi tai jo olemassa oleva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2007, 73). Laadullisessa analyysissä tarkastellaan kokonaisuuksia ja pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevaa toimintaa tai ilmiötä (Alasuutari 1999, 38-44.)

Opinnäytetyön tutkimus suoritetaan määrällisellä – eli kvantitatiivisella - menetelmällä, koska tutkimuksen kohdejoukko on suuri. Tutkimus käsittää kaikki Etelä-Savon luomuvälvönnässä olevat tilat, joilla on tiedossa oleva sähköpostiosoite. Määrällinen tutkimus valittiin siksi, koska isosta vastaajajoukosta saatava tietomäärä on laaja ja määrällisellä menetelmällä tiedon analysointi voidaan tehdä kohtuullisella työmäärällä.

8.2 Aineiston hankinta ja käsittely

Tutkimusaineiston keräyskohteena olivat Etelä-Savon alueella toimivat luomuvälvönnään kuuluvat tilat. Viljelijöiden tiedot saatiin Ely-keskuksen rekisteristä ja kysely lähetettiin kaikille niille viljelijöille, joiden sähköpostiosoite oli Ely-keskuksella tiedossa. Etelä-Savossa luomutuotantoa harjoittaa noin 270 tilaa, joista 159 tilan sähköpostiosoite on alueen Ely-keskuksen rekisterissä.

Kysely suoritettiin webropol-ohjelman avulla. Viljelijöiden sähköpostiosoitteisiin lähetettiin viesti, jossa oli alkutervehdys (liite 1) ja viestin mukaan liitettiin henkilökohtainen linkki, josta klikkaamalla viljelijä pääsi webropol-ohjelmaan vastaamaan kyselyyn (liite 2). Kyselyn sai aukaistua useamman kerran ja vastauksia pääsi muokkaamaan sekä siirtymään sivulta toiselle niin monta kertaa kuin halusi ennen vastauksen lähettämistä. Vastauksen lähettämisen jälkeen jokaisen viljelijän henkilökohtainen linkki sulkeutui, eikä webropol-ohjelmaan enää päässyt sisälle.

Webropol-kysely jakautui kolmeen osioon. Ensimmäisessä osiossa kartoitettiin vastaajan ja tilan taustatietoja, toisessa käsiteltiin luomutarkastukseen liit-

tyviä asioita ja tässä osiossa olivat ensimmäiset avoimet kysymykset mukana. Viimeisessä eli kolmannessa osiossa keskityttiin Ely-keskuksen toimintaan ja palveluihin. Viimeisessä osiossa oli eniten avoimia kysymyksiä ja kyselyn lopussa oli vastaajille myös sana vapaa, eli heille oli annettu mahdollisuus ilmaista mielipiteitään vapaasti joko kyselyyn liittyen tai muista asioista.

Tutkimuksen kysymykset laadittiin yhteistyössä Ely-keskuksen kanssa. Kysymykset laadittiin sillä perusteella, että ne mahdollisimman hyvin antaisivat vastauksia siihen, miten nykyisessä luomuvälvönnässä on pärjätty ja miten Ely-keskus saisi kehitettyä toimintaansa enemmän palvelevampaan suuntaan. Nykyisin Ely-keskuksilla työaika kun menee suurimmaksi osaksi papereiden käsittelyyn ja tavoitteena olisi saada toimintaan enemmän asiakkaita palvelevampi ote vähentämällä paperien käsittelyä ja lisäämällä varsinaista asiakaspalvelua. Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös, miten Elyn sähköisen asiointin lisääminen palvelisi viljelijöiden toimintaa.

Kysely laitettiin Elyltä saatuihin sähköpostiosoitteisiin. Kahteen sähköpostiosoitteeseen ei kuitenkaan saatu lähetettyä kyselyä, koska sähköposti ei ollut enää käytössä ja kolme ihmistä ilmoitti, ettei kuulu kyselyn kohderyhmään. Yhdellä vastaajista ei ollut enää tila luomussa, yksi vastaajista ilmoitti, että heidän yhtymässään toinen ihminen hoitaa kaiken yhteydenpidon ja toiminnan Ely-keskukseen päin ja yksi vastaajista ilmoitti, ettei hänellä ole koskaan ollutkaan maatilaa eikä tiedä luomutuotannosta mitään. Ilmeisesti hänellä oli sama sähköpostiosoite, kuin Ely-keskuksen rekisterissä on aikaisemmin ollut jollakin viljelijällä ja sen takia kysely meni hänelle.

Kysely laitettiin tiloille sähköpostitse lokakuun alussa ja vastausaikaa oli 3 viikkoa. Ensimmäinen muistutusviesti laitettiin, kun kysely oli ollut auki viikon ajan. Aloitusviikolla kyselyyn ei tullut yhtään vastausta, vaan ensimmäiset vastaukset saapuivat vasta ensimmäisen muistutusviestin jälkeen. Kolmen viikon määräaikaan mennessä vastausprosentti oli niin alhainen, että vastausaikaa pidennettiin vielä viikon verran ja viimeisellä viikolla muistutusviesti laitettiin kyselyyn vastaamattomille vielä kaksi kertaa. Yhteensä muistutusviestejä laitettiin kuusi kertaa. Vastausaika loppui virallisesti lokakuun lopussa, mutta kysely oli auki vielä marraskuun ensimmäisen päivän ajan sen takia, että mattimyöhäiset vastaajatkin vielä ehtisivät vastata kyselyyn. Tuona ylimääräisenä viimeisenä päivän tulikin vielä kyselyyn kolme vastausta. Kaikki saatu aineisto käsiteltiin nimettömänä.

Aktiivisesta muistutusviestien laitosta huolimatta vastausprosentti oli 50 prosenttiin. Toiveissa oli alun perin, että vastausprosentti olisi ollut lähellä 80 prosenttia, joten tavoitteesta jäätin varsin paljon. Korkea tavoite vastausprosenttiin perustui alussa siihen, että kyselyn kautta luomuviljelijöillä oli mahdollisuus ilmaista mielipiteensä nykyisestä luomuvälvönnästä, kertoa sen hyvä sekä huonot puolet ja antaa omia kehitysehdotuksiaan kuultavaksi. Jokainen luomuvälvönnässä mukana oleva viljelijä on omasta halustaan valinnut tuotantotavakseen luomun ja siksi alunalkaen kuvitelmissa oli, että he olisivat aktiivisemmin ilmaisseet mielipiteitään ja tuoneet omat kehitysehdotuksensa

esille. Jälkeen päin ajateltuna tuo alkuperäinen tavoite - eli 80% vastausprosentti - oli ylioptimistinen ja saatu 50 prosentin vastausmäärä on varsin hyvä.

Kyselyn teosta ei tullut kustannuksia, koska kysely tehtiin kokonaan sähköisesti. Saatu aineisto analysoitiin webropol-ohjelmaa ja excel-tilukkolaskenta-ohjelmaa hyväksi käyttäen. Aineistosta tehtiin havaintoja, pohdintoja ja johtopäätöksiä. Analyysimenetelmänä käytettiin ristiintaulukointia.

9 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

9.1 Perustiedot

Kyselyyn saatiin Ely-keskukselta 159 viljelijän sähköpostiosoitteet. Kaksi sähköpostiosoitetta ei ollut käytössä eikä kyselyä pystytty näille viljelijöille toimittamaan ja kolme vastaajaa ilmoitti olevansa kohderyhmän ulkopuolisia. Kysely lähetettiin siis 154 vastaajalle, joista 77 kpl vastasi kyselyyn. Yhtään vastausta ei jouduttu hylkäämään puutteellisten tai epäselvien vastausten takia.

Vastanneista 75 % oli miehiä ja 25 % oli naisia (kuva 14). Vastaajista nuorin oli 18-25 vuotias ja vanhimmat olivat yli 66 vuotiaita. Vastaajista suurin osa kuului 56-65 vuotiaiden ikäryhmään. Tähän ikäryhmään kuului miesvastaajista 18 kpl ja naisvastaajista 6 kpl (kuva 15). Eniten vastauksia - eli 19 % - kyselyyn tuli Juvan alueelta, toiseksi eniten - eli 18% - vastaajia asui Mikkelissä ja kolmanneksi - eli 14 % - aktiivisempia vastaajia tuli Savonlinnasta (kuva 16). Jos viljelijät jaotellaan heidän ilmoittamien tuotantosuuntien mukaan (kuva 17), nähdään, että Enonkoskelta, Mäntyharjulta, Puumalasta ja Rantasalmelta on tullut vastauksia vain kasvinviljelyä harjoittavilta luomutiloilta.

Yli kolmanneksella vastaajista oli tilan pinta-alana 1-20 hehtaaria. Seuraavaksi eniten viljelijöitä oli 21-40 hehtaarin kokoluokassa ja kolmanneksi eniten vastauksia oli tullut 41-60 hehtaarin tilojen omistajilta. Suurimpaan kokoluokkaan, joka oli yli 200 hehtaarin tilat, tuli 7 % vastauksista (kuva 18). Kun tilakoot jaotellaan vastaajien ikäryhmien mukaan, voi todeta, että pienemmän kokoluokan tiloja omistaa varsin eri-ikäisiä viljelijöitä. Eniten eri-ikäisiä tilan omistajia kuului kokoluokkaan 21-40 hehtaarin tilat. Tässä kokoluokassa oli omistajia jokaisesta vastaajien ikäryhmästä. Suurimman kokoluokan tiloja - eli yli 200 hehtaarin tiloja - eniten omisti iältään 26-35 vuotiaat. Lähellä eläkeikää olevilla viljelijöillä oli kaikilla alle 40 hehtaarin kokoiset tilat (kuva 19).

Jos vastaukset jaotellaan tilojen tuotantosuuntien mukaan, tulee ilmi, että kaikkein suurimmat tilat, eli yli 200 hehtaarin tilat, ovat kaikki luomukotieläintiloja (kuva 20). Samoin kokoluokissa 121-140 ja 141-160 hehtaarin tilat, vastauksia on tullut ainoastaan luomukotieläintilojen viljelijöiltä. Luomukeruuuotantoa harjoittavilla viljelijöillä sen sijaan on pelkästään pienempiin kokoluokkiin kuuluvia tiloja, sillä tämän tuotantosuunnan viljelijät ovat valinneet tilojensa kokoluokiksi vain 1-20 ja 21-40 hehtaarin tilakokoja.

Kyselyyn vastanneista 64 % oli luomukasvinviljelytila, luomukotieläintila on 32 % ja luomukeruuuotantoa oli 4 % vastanneista (kuva 21). Sukupuolittain tarkasteltuna miesvastaajilla oli eniten omistuksessa luomukasvinviljelytiloja ja luomukotieläintiloja. Luomukeruuuotantotiloja omistivat taas eniten naisvastaajat (kuva 22). Luomukotieläintilan valinneita oli pyydetty kyselyssä kertomaan tuotantosuuntansa. Eniten, eli hieman yli 40 % vastanneista, oli

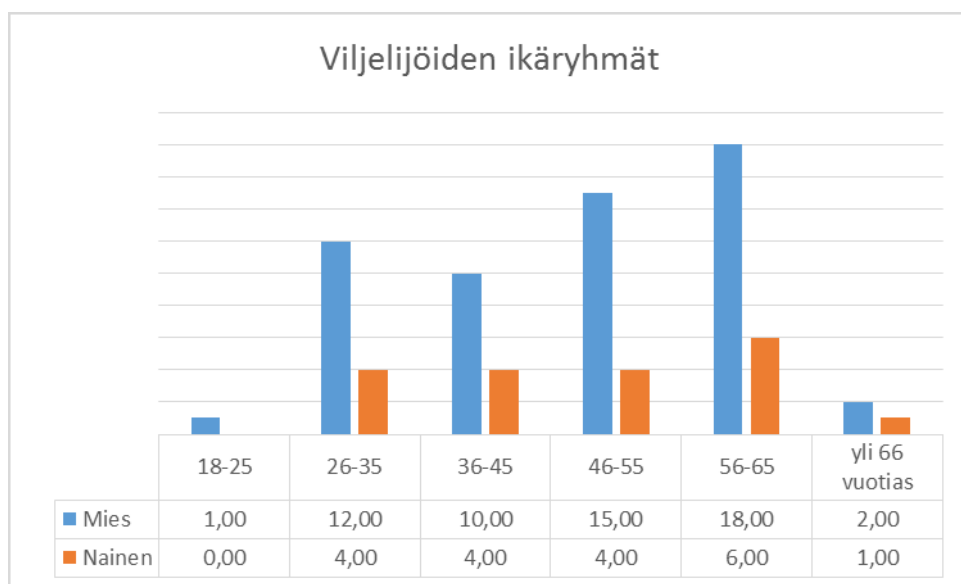
tuotantosuuntana emolehvät. Toisena oli maidontuotanto 26 % vastaus määrällä ja kolmantena oli lammastalous, joka oli tuotantosuuntana 11 prosentilla (kuva 23). Muutamalla vastaajalla oli kotieläintilan tuotantosuuntana vastattu useampia vaihtoehtoja. Nämä vastaukset on käsitelty niin, että ilmoitetut tuotantosuunnat on jaettu yksitellen vastaaviin tuotantosuuntiin.

23 % viljelijöistä oli luomutilallaan suoramyynä (kuva 24). Näistä 33 % oli suoramyytävä tuote marjat ja 23 % tuote oli liha. Kolmanneksi eniten myytiin perunaa (kuva 25). Vastausten käsittelyssä kohtaan marjat on liitetty kaikki vastauksissa nimetyt marjalajit. Lihaan on laskettu mukaan kaikkien eläinlajien lihat. Tuotantosuuntien mukaan ryhmiteltyinä nähdään, että jokaisella tuotantosuunnalla löytyi suoramyynä (kuva 26). Luomukeruu- ja luomukotieläintuotantotiloilla on suoramyynnin osuus lähes saman verran suhteessa vastauksien määrään, mutta kasvinviljelytiloilla suoramyynä on vähemmän.

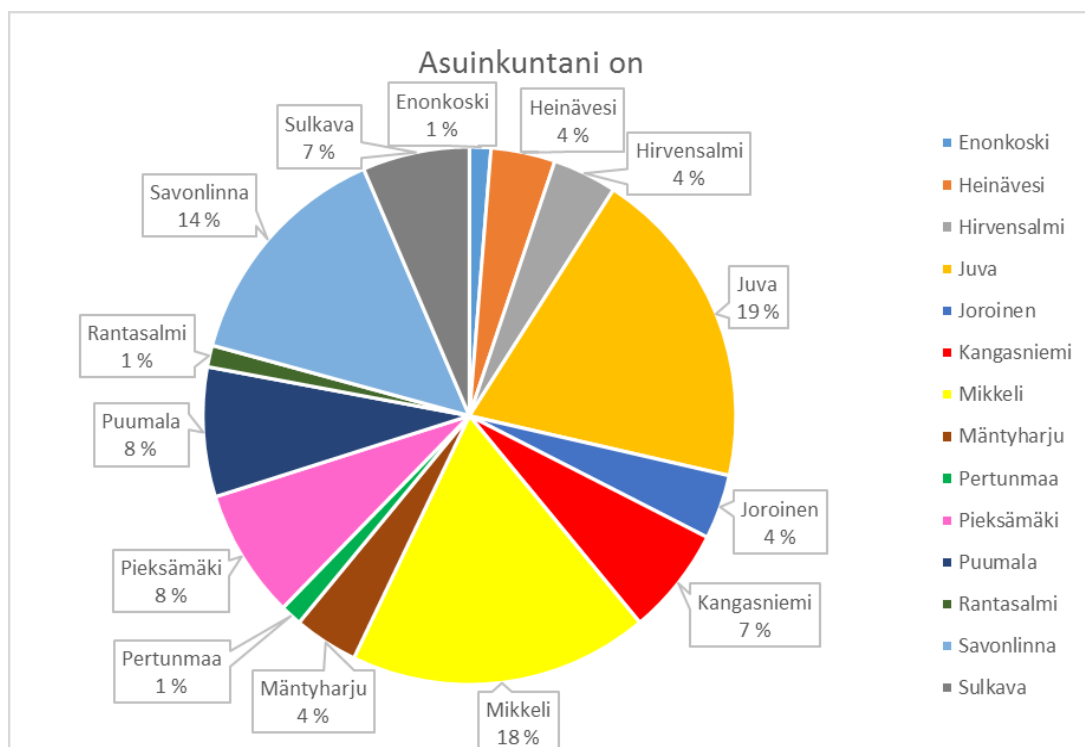
Viimeisessä perustietojen kysymyksessä haluttiin selvittää sitä, miten monella vastaajalla oli tilallaan luomuun kuulumattomia tuotantoeläimiä (kuva 27). Viljelijöitä pyydettiin myös kertomaan, mitä lajia kyseiset tuotantoeläimet ovat ja kuinka paljon niitä on. Vastaajista 16 % oli tilallaan luomun ulkopuolisia tuotantoeläimiä. Näistä vain yhdellä vastaajasta oli kanoja, kaikilla muilla tuotantoeläimenä olivat naudat. Naudat oli monessa vastauksessa eriteltynä lihan- ja maidontuotantoon. Lihantuotantoa oli luomun ulkopuolisilla tuotantoeläimillä eniten, sitä oli 69 % viljelijöistä (kuva 28). Tuotantoeläinten määrät vaihtelivat runsaasti. Suurimmillaan nautoja oli 140 kpl ja pienimmillään nautoja oli 17 kpl. Naudoilla keskiarvoksi tuli 56 kpl/vastaaja, kanojen määrää ei ollut vastauksessa mainittu. Tuotantosuunnittain kuvattuna luomukeruu- ja luomukotieläintuotannon tiloilla ei yhdelläkään viljelijällä ole tilallaan luomuun kuulumattomia, eli tavanomaisia tuotantoeläimiä (kuva 29). Kasvinviljely- ja kotieläintiloilla niitä sen sijaan oli ja eläintuotantoa harjoittavilla tiloilla tavanomaisia tuotantoeläimiä oli eniten.

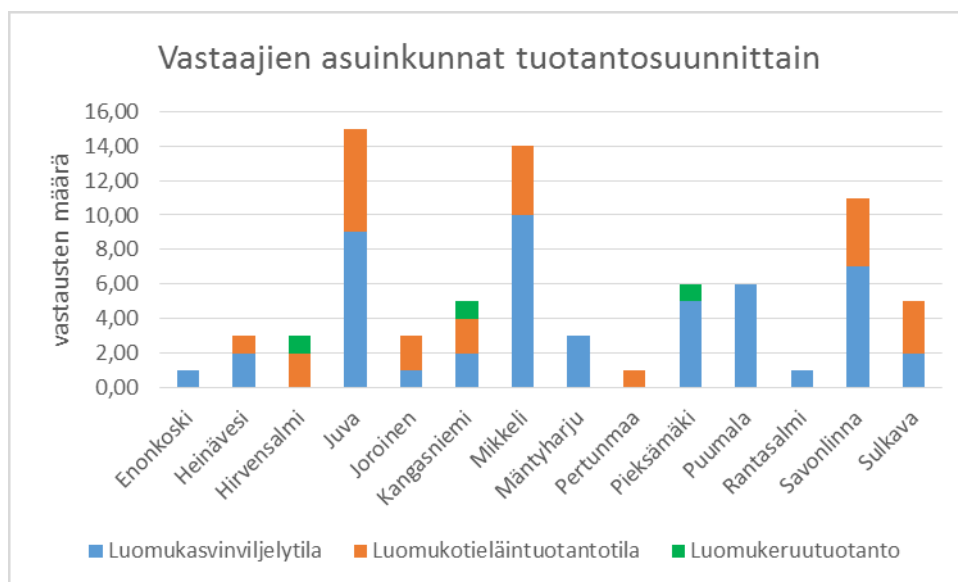
Kuva 14 Vastaajien sukupuolijakauma (n=77)

Kuva 15 Vastaajien ikäryhmät sukupuolittain (n=77)

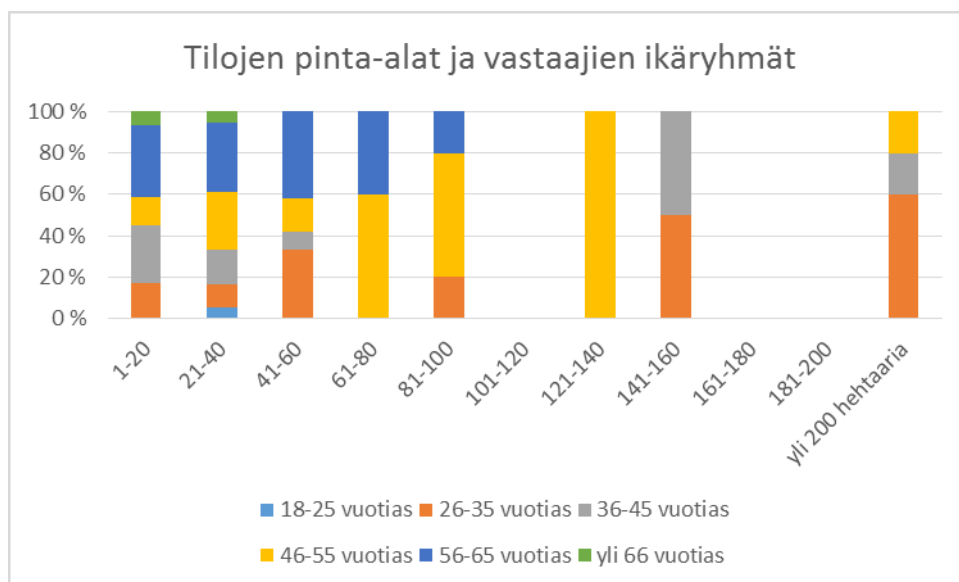
Kuva 16 Vastaajien asuinkunnat (n=77)

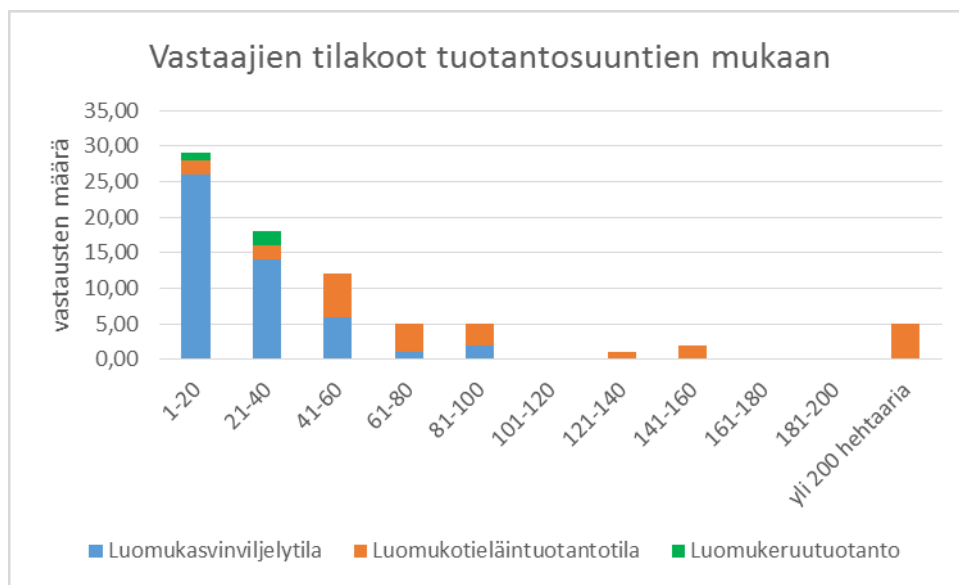
Kuva 17 Vastaajien asuinkunnat tilojen tuotantosuuntien mukaan jaettuina (n=77)

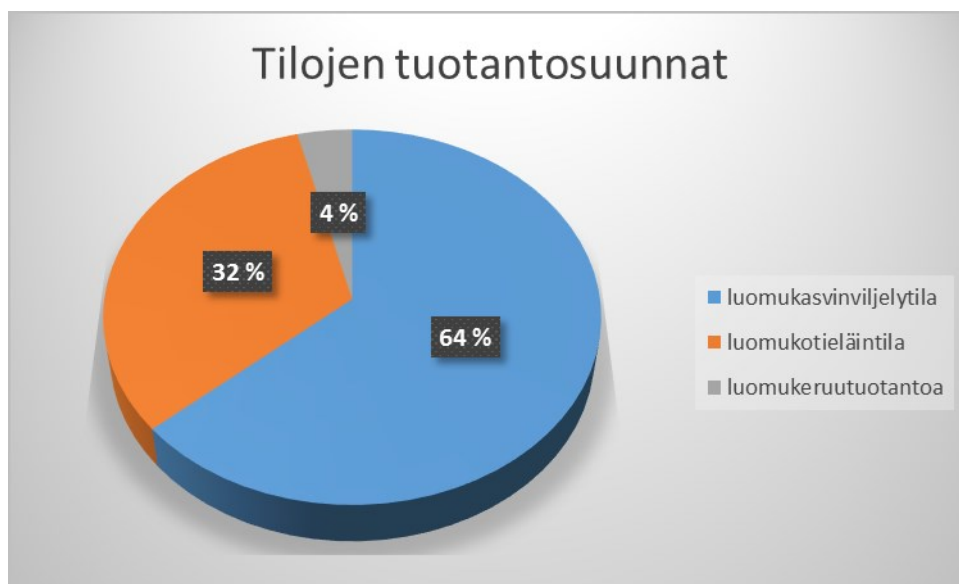
Kuva 18 Vastaajien lukumäärä eri peltopinta-alan mukaisissa tilakokoluokissa (n=77)

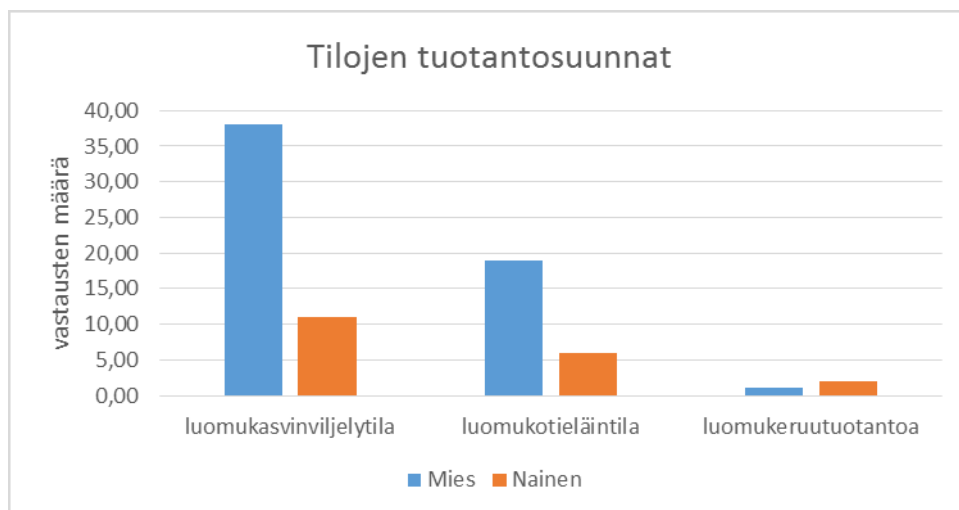
Kuva 19 Tilakoot vastaajien ikäryhmien mukaan luokiteltuina (n=77)

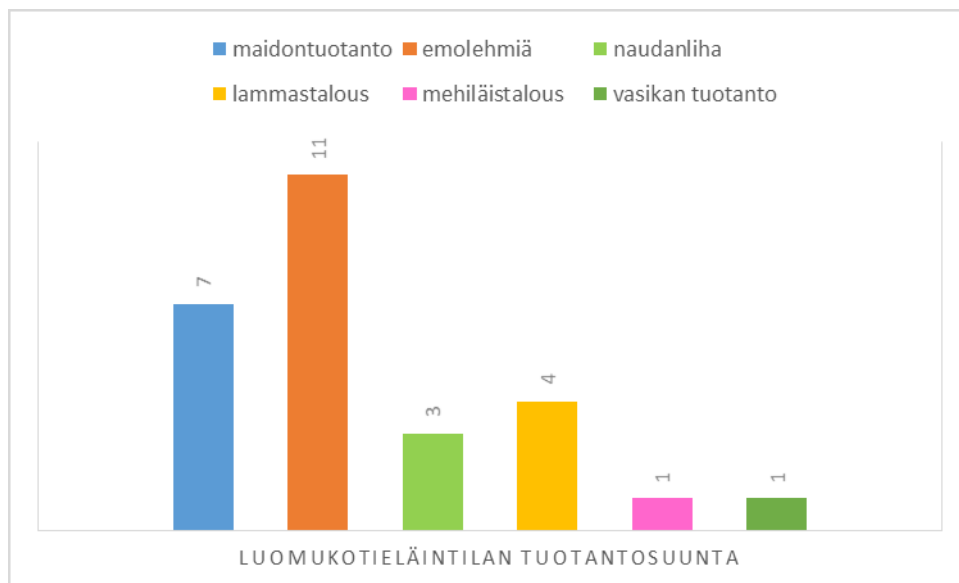
Kuva 20 Viljelijäiden tilakoot tuotantosuunitien mukaan kuvattuna (n=77)

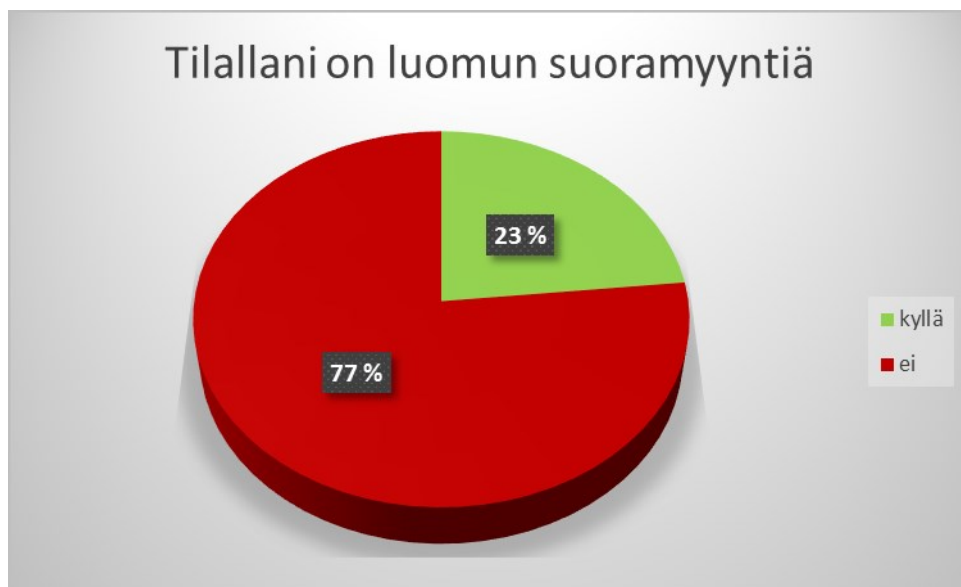
Kuva 21 Vastaajien tilojen tuotantosuunnat (n=77)

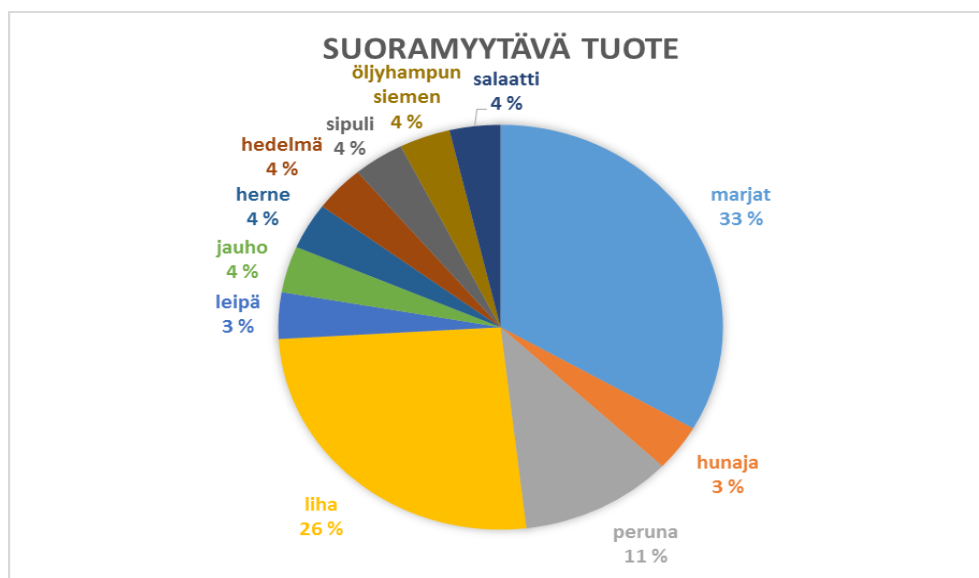
Kuva 22 Tilojen tuotantosunnat vastaajien sukupuolten mukaan jaoteltuina (n=77)

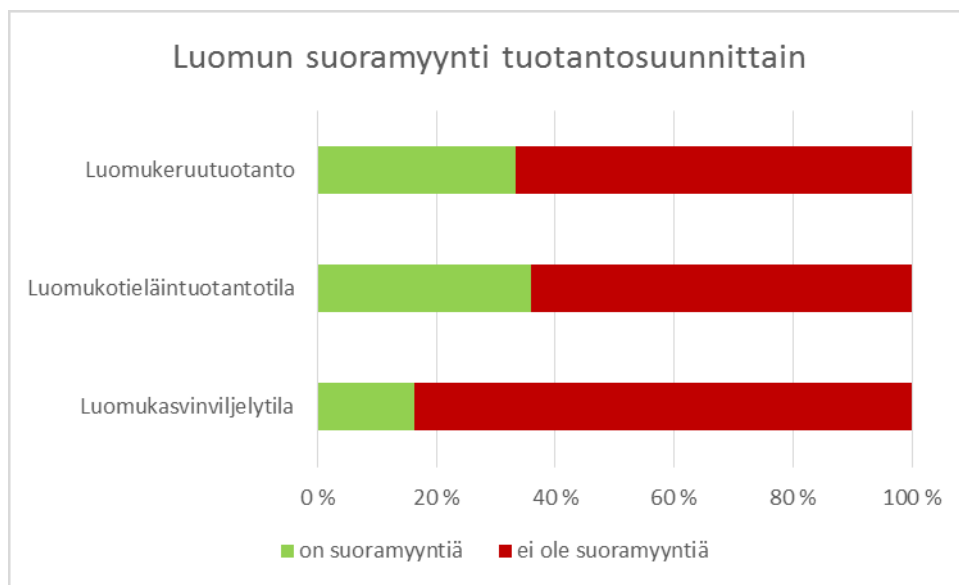
Kuva 23 Luomukotieläintilojen tuotantosunnat (n=27)

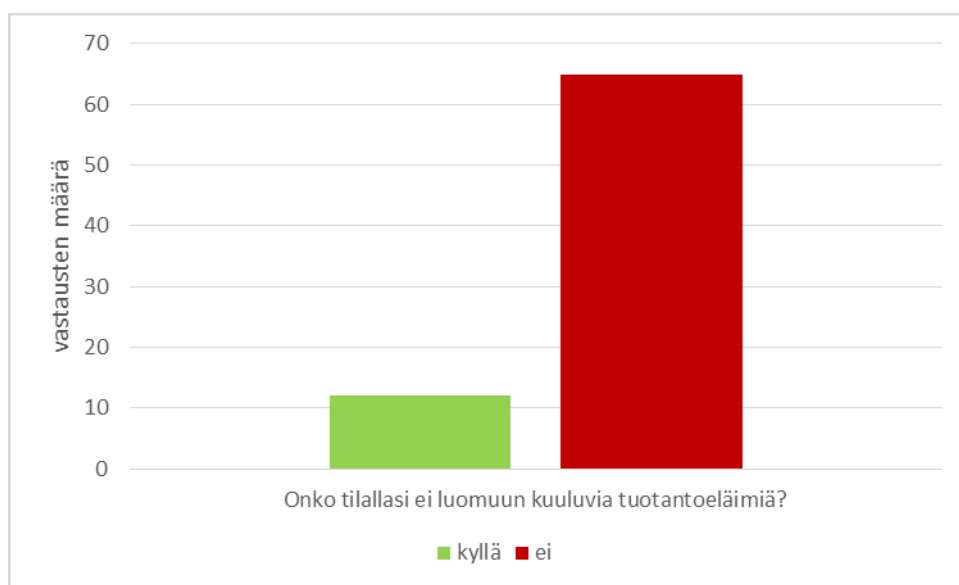
Kuva 24 Suoramyynnin osuus vastauksista (n=77)

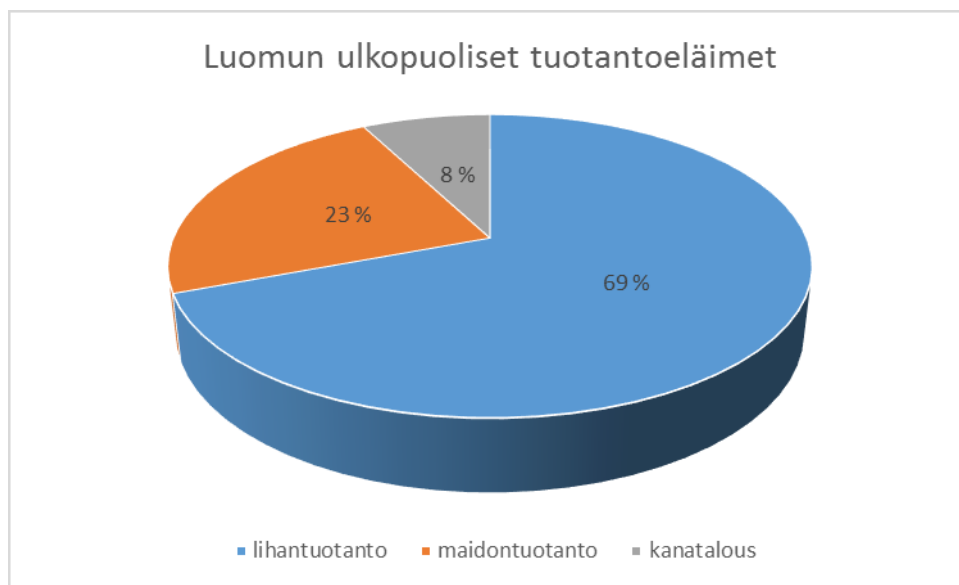
Kuva 25 Vastaajien suoramyytävä tuote (n=27)

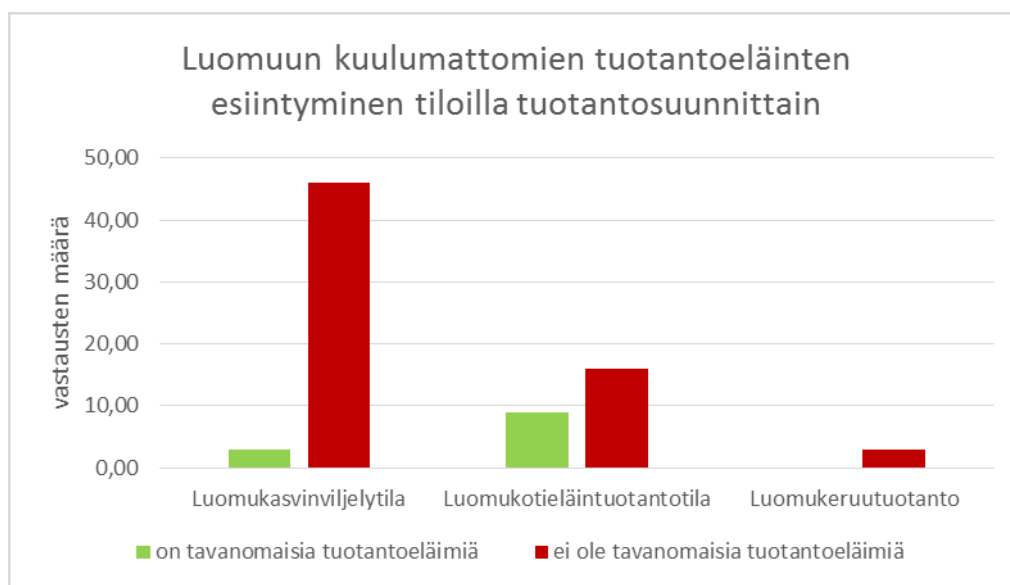
Kuva 26 Suoramyynnin osuus tuotantosuunnittien mukaan (n=77)

Kuva 27 Luomuun kuulumattomien tuotantoeläinten osuus vastaajien tiloista (n=77)

Kuva 28 Tuotantosuunta luomun ulkopuolisilla tuotantoeläimillä luomutilalla (n=13)

Kuva 29 Tavanomaisten tuotantoeläinten esiintyminen tiloilla tuotantosunnittain (n=77)

9.2 Luomutarkastus

9.2.1 Luomutarkastuksesta ilmoitus

Tutkimuksessa 88 % vastaajista koki saavansa riittävästi informaatiota luomutarkastajalta, hänen ilmoittaessaan tulevasta tarkastuksesta viljelijälle. 12 % ei kuitenkaan tuntenut saaneensa tarpeeksi tietoa ilmoitushetkellä (kuva 30). Kun tuloksia tarkastellaan vastaajien sukupuolten mukaan, käy ilmi, että ilmoitushetkellä annettuun informaatioon on tyytymättömiä sekä mies- että naisvastaajista lähes saman verran (kuva 31). Suhteessa tyytymättömämpiä olivat kuitenkin naisviljelijät, sillä tästä vastaajaryhmästä 21 % ilmoitti, ettei ole saanut riittävästi informaatiota tarkastuksen ilmoitushetkellä.

Jos vastaajien kertomaa ilmoitushetkellä saatua informaatiota tarkastellaan myös ikäryhmittäin (kuva 32), käy ilmi, että ikäryhmistä nuorimmat ja vanhimmat vastaajat ovat olleet pelkästään tyytyväisiä annettuun informaatioon. Lisäinformaatiota kaivattiin eniten 26-35 vuotiaiden ja 36-45 vuotiaiden viljelijöiden ryhmissä. Jos vastaukset lajitteellaan tuotantosuuntien mukaan, huomataan, että suhteessa vastauksien määrään, toivotaan erityisesti luomukeruu-tuotantoa harjoittavien viljelijöiden keskuudessa tarkastajilta lisää informaatiota ilmoitushetkellä (kuva 33). Näin on vastannut 30 % luomukeruu-tuotantotiloista. Kotieläintuotanto- ja kasvinviljelytiloista ilmoitushetkellä saatuun informaation määrään on tyytymättömiä lähes yhtä usea viljelijä.

Kyselyssä pyydettiin myös kaikkia niitä viljelijöitä, jotka olivat ilmoittaneet saaneensa liian vähän informaatiota tarkastuksen ilmoitushetkellä, kertomaan, mitä informaatiota he haluaisivat lisää ja miten ilmoitustapaa voisi parantaa. Avoimissa vastauksissa ylivoimaisesti eniten kaivattiin tarkkaa tietoa siitä, miten viljelijän tulisi tarkastukseen varautua ja mitä papereita tulisi järjestää valmiiksi. Monessa vastauksessa mainittiin kuitenkin, että tarkastaja kyllä kertoo ilmoitushetkellä kaikki tarkastuksessa tarvittavat paperit, mutta silti vastaajat kokivat tarvitsevansa tarkempaa listaa asioista. Myöskin kaikissa vastauksissa mainittiin sähköposti. Viljelijät kaipaavat sähköpostiinsa listaa, jossa tarvittavat asiakirjat olisi lueteltu ja toivoivat, että tällainen lista tulisi heille sähköpostiin automaattisesti.

Vastauksissa nimenomaan toivottiin, että tällainen lista tulisi heille automaattilähetyksenä, ilman, että sitä tarvitsisi pyytää erikseen. Sähköpostista heidän olisi sitten helppo tarkistaa, mitä tarkastuksessa tarvitaan ja osaisivat hankkia asiakirjat valmiiksi etukäteen. Lisäksi heidän olisi helppo itse huomata, jos jokin asiakirja puuttuu ja osaisivat hankkia sen valmiiksi. Yhdessä vastauksissa mainittiin lisäksi, että sähköpostilla laitettavassa listassa olisi hyvä olla myös maininta siitä, mistä nettisivuilta valmiiksi tehdyt lomakkeet löytyvät helposti.

Muutama vastaaja myös mainitsi, että lähetettävässä sähköpostissa olisi hyvä myös kertoa, kuinka kauan viljelijän tulisi varata tarkastukseen aikaa. Viljelijän olisi helpompi suunnitella päivän työnsä, jos hän tietäisi, milloin suunnitteen tarkastaja poistuu tilalta. Tarkastuksen suunniteltu aloitusaikahan heillä on tiedossa jo tarkastuksen ilmoitushetkestä lähtien.

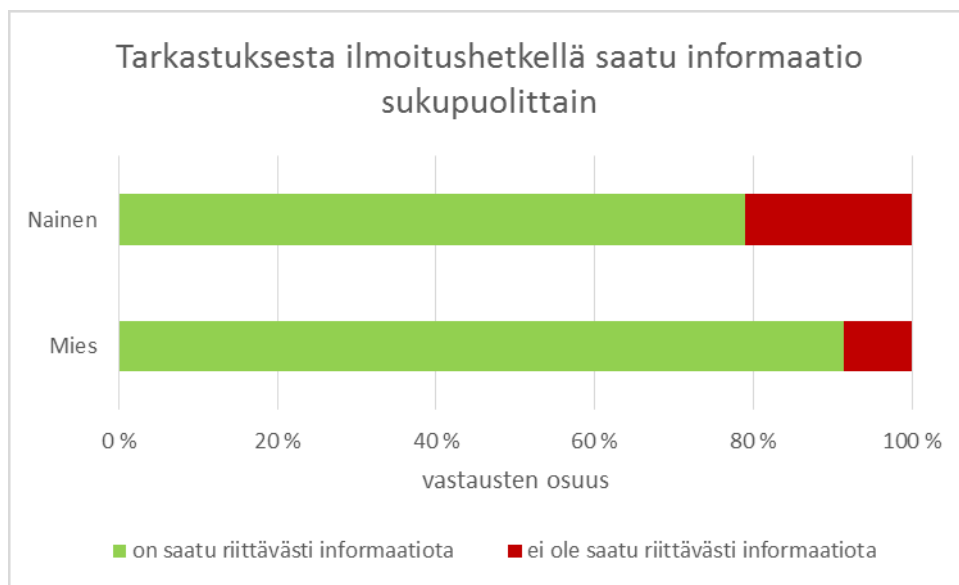
Lisäksi vastaajat toivoivat, että tarkastuksen kulku tai käytäntö, jonka mukaan toimitaan, mainittaisiin myös sähköpostissa. Tarkastaja on kyllä kertonut sen jo puhelimesta, mutta tarkastuksen kulkua toivottiin vielä laitettavan myös sähköpostiin. Vastauksessa oli mainittu, että tarkastajat ovat kaikki erilaisia ja toimivat ohjeistuksessaan eritavoin, siksi toimintaohjeet olisi hyvä saada itselle muistutukseksi. Tarkistettavan aineiston nimeämistä sähköpostiin toivottiin myös erikseen. Sähköpostilla viljelijä saisi myös tarkastajan yhteystiedot kätevästi, jos he niitä jostakin syystä äkillisesti tarvitsisivat.

Yksi viljelijä toivoi, että ilmoitus tarkastuksesta tehtäisiin hyvissä ajoin ennen varsinaista tarkastusta. Vastaaja toivoi, että ilmoitus tehtäisiin ainakin viikko etukäteen, jotta tarkastukseen tarvittava aika olisi helpompi järjestää.

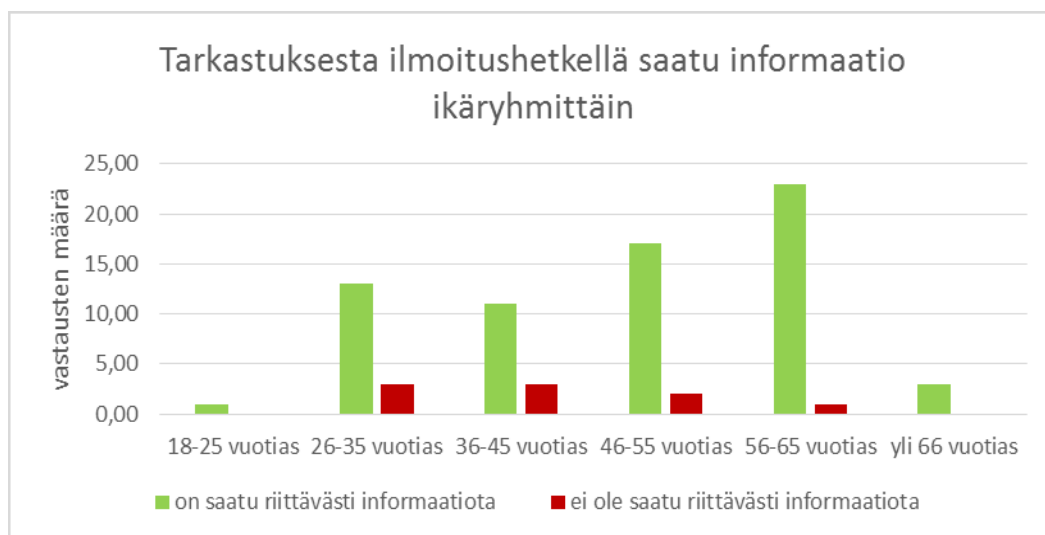

Kuva 30

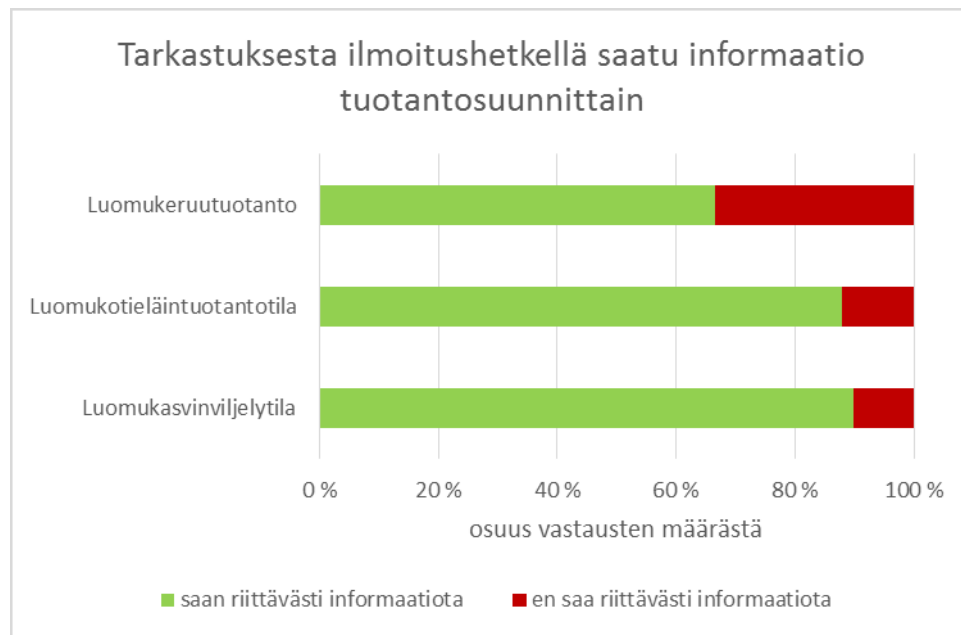
Vastaajien mielipide luomutarkastuksen ilmoituksesta (n=77)

Kuva 31 Vastaajien mielipide luomutarkastuksen ilmoitushetkellä saadusta informaatiosta sukupuolittain tarkasteltuna (n=77)

Kuva 32 Vastaajien mielipide ilmoitushetkellä saadusta informaatiosta ikäryhmittäin tarkasteltuna (n=77)

Kuva 33 Viljelijöiden mielipide tarkastuksesta ilmoitushetkellä saadun informaation määrästä (n=77)

9.2.2 Tarkastuksen kulkuun liittyvät mielipiteet

Tutkimuksessa viljelijöitä pyydettiin myös kuvailemaan tarkastuksen kulkua omin sanoin (kuva 34). 38 % vastaajista kuvaili tarkastusta positiivisesti. Useimmat heistä kuvailivat tarkastusta hyväksi ja asialliseksi, jotkut vastaajista kertoivat tarkastajien olevan mukavia. Monet sanoivat tarkastuksen olevan sujuvaa tai melko sujuvaa. Kaikissa vastauksissa ei kuitenkaan tarkastusta ollut kuvailtu niin, että siitä olisi saanut selvää, oliko viljelijöiden kuvailema tarkastuksen kulku ollut positiivinen kokemus vai ei.

Tarkastuskäytäntöjen kerrottiin riippuvan tarkastajista, mutta peruskäytäntönä tilalla tehdyssä tarkastuksessa oli, että ensin tarkistettiin paperit ja sitten tehtiin peltokierros varastojen katsomisen kanssa. Tämän toiminnan oli kuvannut 42 % viljelijöistä. Tähän ryhmään on laskettu mukaan myös ne vastaukset, joissa kuvailtiin tarkastusta niin, että aloitettiin paperien tarkistuksella, edettiin siitä peltokierrokselle ja lopulta palattiin taas papereiden pariin. Osassa vastaajista tarkastus on tehty myös toisin päin. Heillä tarkastus aloitettiin peltokierroksella ja asiakirjat tarkistettiin vasta sen jälkeen. Tämä oli ollut käytäntönä 7 % vastanneista.

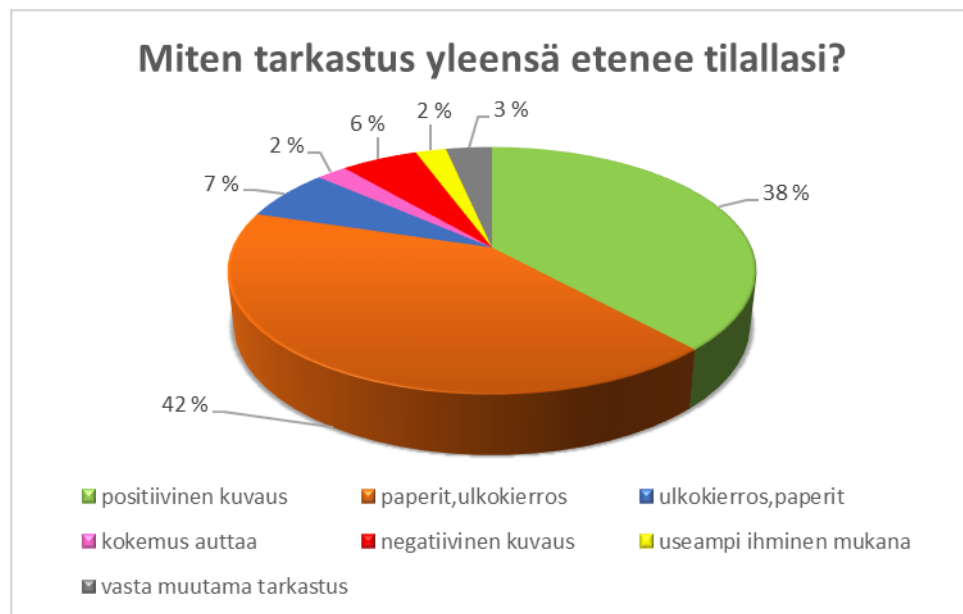
Joissakin vastauksissa kerrottiin kokemuksen auttavan tarkastuksissa. Kun tiesi entuudestaan, mitä papereita viljelijän tuli varata valmiiksi, tarkastuksen kulkua kuvattiin sujuvammaksi. Toisaalta, vaikka joillakin vastanneilla oli tehty vasta yksi tai muutama luomutarkastus, tarkastus oli silti koettu hyvin

positiivisena ja nopeana. Vastauksia ei muutenkaan voinut luokitella pelkääntään nopeuden mukaan, sillä joillakin vastanneilla tarkastus oli kestänyt 5-6,5 tuntia ja toisilla vastanneista tarkastus oli tehty 1-1,5 tuntiin eikä runsaammillakaan tuntimäärillä kirjoituksessa oltu moitittu tarkastusta kuitenkaan hitaaksi.

Muutamalla vastanneista oli erikseen mainittu, että tarkastuksissa oli tilan puolelta mukana aina useampi henkilö. Toinen henkilö saattoi olla yhteistyöviljelijä tai esimerkiksi karjanhoitaja. Suurimmalla osalla vastauksista ei kuitenkaan tullut ilmi, kuinka monta ihmistä tilalla on tarkastushetkellä paikalla.

Joidenkin vastaajien kirjoituksesta sai selville, että he pitivät tarkastustilannetta varsin rentona tapahtumana. Tarkastustilanteen keskusteluja kuvattiin jutusteluna ja tarinointina ja asiakirjojen tarkistusta papereiden plaraamisena. Yhteinen sävel oli kirjoituksista päätellen löytynyt hyvin tarkastajan kanssa ja tarkastuksen kuvattiin sujuneen jouhevasti. Vastauksista suurempi osa kuitenkin kuvaili tarkastuksen kulkua virallisemmin käyttämällä sanoja kuten asiallinen, tarkka ja virallinen. Näilläkin vastaajilla kirjoitustapa kuitenkin muuttui, kun he kuvailivat kahvihetkeä. Kirjoitus muuttui rennommaksi ja heidän sanoin kahvia ”hörpittää”, kun viralliset asiat on saatu tarkastajan kanssa käsiteltyä”.

Negatiivisena tarkastuksen kulun kuvailee 6 % vastaajista. Negatiivisina asioina kerrottiin tarkastuksen olevan pikkutarkkaa moninkertaisen kirjanpidon tarkastelua tai arvosteltiin tarkastajan puutteellista viljelytaustaa. Jos tarkastajalla oli omaa henkilökohtaista luomuviljelykokemusta, sitä kuitenkin arvos-tettiin, vaikka itse tarkastustilanne koettiinkin pääasiassa negatiivisena.

Kuva 34

Vastaajien kertoma tarkastuksen eteneminen tilalla

9.2.3 Tilan tarkastuksesta saama palaute ja tarkastuksen arviointi

Tutkimuksessa 81 % viljelijöistä kertoi saavansa tarkastuksen aikana tarkastajalta jonkinlaista palautetta (kuva 35). Jos vastauksia tarkastellaan sukupuolittain jaoteltuna, miesvastaajista 32 % kertoi, ettei yleensä ole saanut palautetta tarkastuksen aikana, mutta naisvastaajista näin kertoi vain 5 % (kuva 36). Ikäryhmittäin tarkasteltuna, kaikki nuorimmat ja vanhimmat viljelijät kertoivat yleensä saavansa palautetta tarkastuksessa, mutta osa 26-65 vuotiaista viljelijöistä ei kertomansa mukaan saanut minkäänlaista palautetta (kuva 37). Jos tulokset jaotellaan tuotantosuuntien mukaan, huomataan, että suhteessa annettuihin vastauksiin kaikkein vähiten palautetta on kertonut saavansa luomukeuruu- tuotantoa harjoittavat tilat (kuva 38). Näistä viljelijöistä 30 % on ilmoittanut, etteivät he saa palautetta tarkastajalta luomutarkastuksen aikana. Toiseksi eniten palautetta ei ole annettu kasvinviljelytiloilla. Näistä viljelijöistä tämän vastauksen on antanut 20 % vastaajista.

Kyselyssä vastaajia pyydettiin myös kertomaan, mitä palautetta he saavat yleensä tarkastuksen aikana. Vastaukset jakautuivat varsin tasaisesti ja lähes tulkoon kaikki vastaukset käsittelivät positiivisia palautteita. Negatiivisia kommentteja oli erittäin vähän ja nekin lähinnä sitä, että tarkastaja ei antanut palautetta tilalle automaattisesti, vaan sitä joutui aina erikseen kysymään.

Eniten tiloille oli palautteena annettu kommentteja, ohjeita ja erilaisia vinkkejä (kuva 39). Näin vastasi 26 % viljelijöistä. Toiseksi eniten palautteena oli annettu erilaisia kehuja. Monessa vastauksessa oli kerrottu, että heillä oli keuhuttu papereiden selkeyttä, hyvää kirjanpitoa, asiakirjojen ajan tasalla pitämistä ja puhtaita toimitiloja sekä eläimiä. Kehuja kertoi saaneensa 25 % vastaajista. Kolmanneksi eniten viljelijät olivat saaneet palautteena tietoa heidän kehityskohteistaan ja tilalla olevista puutteista. Tätä tietoa vastaajat arvostivat ja kertoivat, että tilan toimintaa saa parannettua parhaiten tietämällä, missä alueilla heidän tulisi korjata toimitapojaan.

Moni myönsi vastauksissaan, että vaikka he olivat saaneet hyvää palautetta, asiat voisi heidän tilallaan silti tehdä aina paremmin. Kaikkea ei aina osaa heti ja vinkit sekä erilaiset korjausehdotukset olivat vastausten mukaan viljelijöille mieluisia. Sitä arvostettiin myös, että tarkastuksen lopuksi tarkastaja kävi viljelijän kanssa yhdessä läpi vaikeat tai epäselväksi osoittautuneet asiat. Toiset kirjoittivatkin, että he kysyvät aina tarvittaessa, jos eivät tarkastuksessa jostakin ymmärtäneet.

Kasvustoista saatu palaute nousi myös esille viljelijöiden vastauksissa. Vastaajat pitivät hyvänä asiana, että kasvustoista puhuttiin ja siihen kiinnitettiin huomiota. Niin kasvustojen hyvästä kunnosta saatu palaute miellytti kuin myös erilaiset kasvuston kuntoon liittyvät parannusehdotukset. Erilaisia viljelyyn liittyvät huomioita pidettiin tärkeinä.

8 % viljelijöistä ilmoitti saavansa palautteen kirjallisesti ja jotkut täsmensivät vielä, että saatu palaute oli tarkastuskertomus. Yksi vastaajista ilmoitti kirjallisen palautteen olevan nimenomaan alkutarkastuskertomus. Useammissa vastauksissa puhuttiin kirjallisesta palautteesta yleisellä tasolla, täsmentämättä, mitä saatu palaute tarkalleen oli.

4 % vastaajista kertoi saavansa hyvin vähän palautetta. Palautetta he saivat tarkastuksen jälkeen vain, jos itse sitä muistivat kysyä. Yksi viljelijä kertoi kirjoituksessaan, että pääsääntöisesti tarkastajat eivät kerro tarkastuksen kuluista ja tekemistään havainnoista, jos sitä ei heiltä aina erikseen kysy.

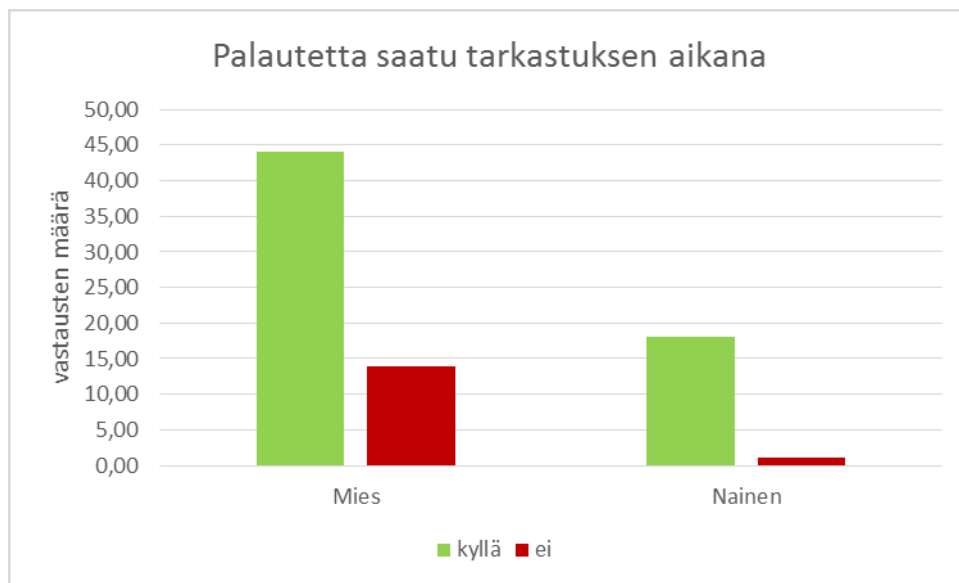
Tutkimuksessa viljelijöitä pyydettiin myös antamaan arviointi heidän tilallaan tehdyistä luomutarkastuksista (kuva 40). Eniten vastauksia sai hyvän arvosana ja siihen päätyi vastaajista 68 %. Tyydyttävän arvosanan antoi 18 % ja erinomaisen arvosanan 12 % vastanneista. Välttäväksi tai huonoksi tarkastukset arvioi 1 % viljelijöistä. Sukupuolittain tarkasteltuna huomataan, että miesvastaajat antoivat arvosanoja jokaiseen arvosteluluokkaan (kuva 41). Naisvastaajien arvioinnit sen sijaan pysyivät keskimääräisessä tai hyvissä arvosanoissa, huonoja arvosanoja he eivät tarkastuksesta antaneet. Ikäryhmittäin jaoteltuna käy ilmi, että iältään 56 - 65 vuotiaat viljelijät olivat ainoat, jotka antoivat arvosanan jokaiseen arvosteluluokkaan (kuva 42). Huonolla arvosanalla on tarkastusta arvioitu ainoastaan vanhimman ikäryhmän viljelijöissä ja nuorimmat vastaajat antoivat ainoastaan erinomaisen arvosanan tarkastuksista. Erinomaisen arvosanan viljelijät ovat antaneet tarkastukselle kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi vanhimmassa vastaajaryhmässä.

Kun tulokset jaotellaan tuotantosuuntien mukaan, huomataan, että huonoa ja välttävää arvosana on tiloille tehdyistä luomutarkastuksista annettu vain kasinviljelyä harjoittavien tilojen keskuudessa (kuva 43). Kaikki luomukeruu-tuotantotilat sen sijaan ovat antaneet tehdyille luomutarkastuksille hyvän arvosanan. Kotieläintilojen viljelijät ovat arvioineet heidän tiloilleen tehtyjä luomutarkastuksia arvosanoilla tyydyttävä, hyvä ja erinomainen, mutta hyvä-arvosana on kuitenkin saanut tämän tuotantosuunnan viljelijöiden keskuudessa eniten kannatusta. 76 % kyselyyn vastanneista kotieläintiloista on valinnut tämän vaihtoehdon.

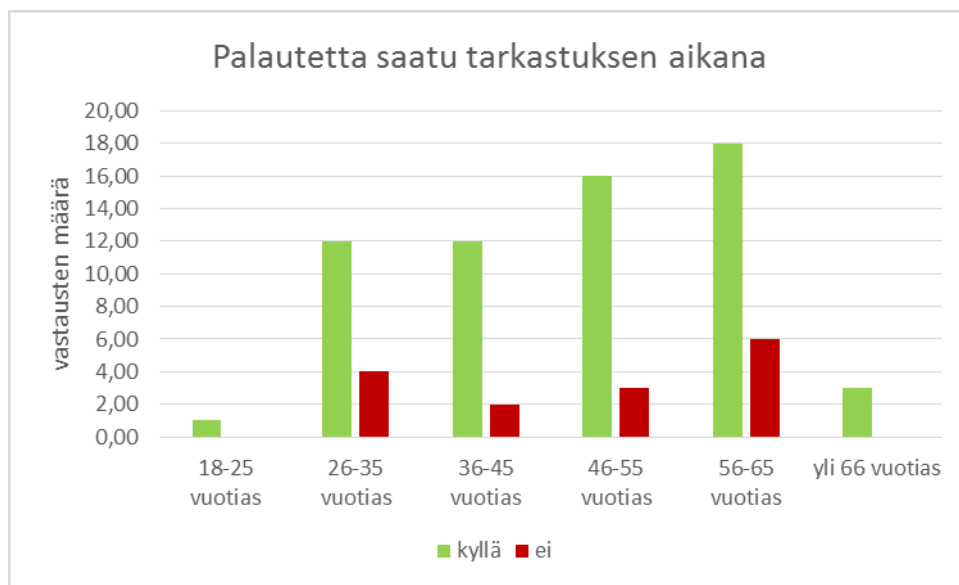
Huonon arvosanan antaneita pyydettiin kertomaan, miksi he valitsivat tämän arvosanan. Vain yksi viljelijöistä oli kirjoittanut arvosanan antamiselle myös syyn ja tämä vastaaja oli kuvannut luomutarkastuksen olevan lähinnä pikkutarkkaa viranomaisvalvontaa.

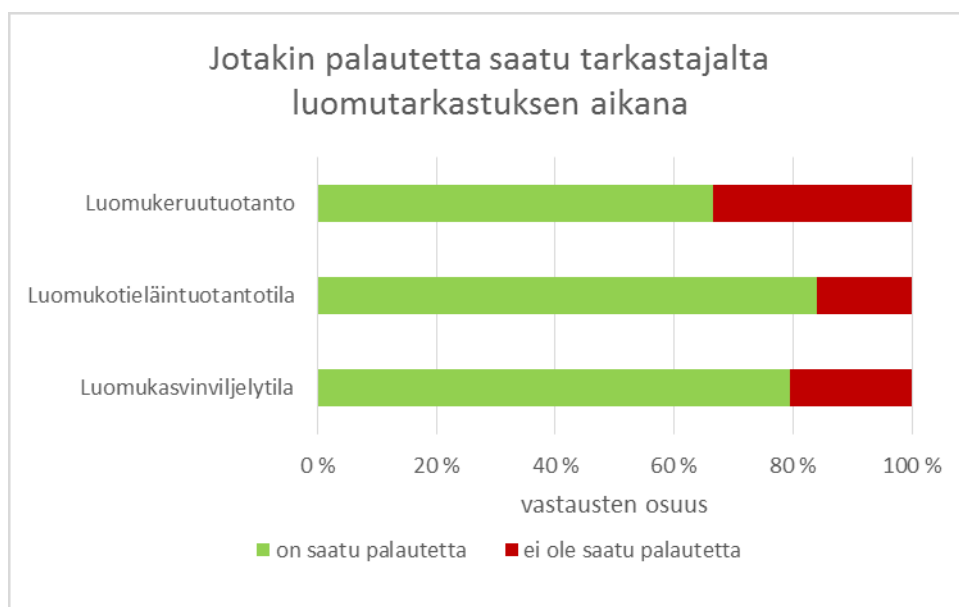
Kuva 35 Palautteen saanti tarkastuksen aikana (n=77)

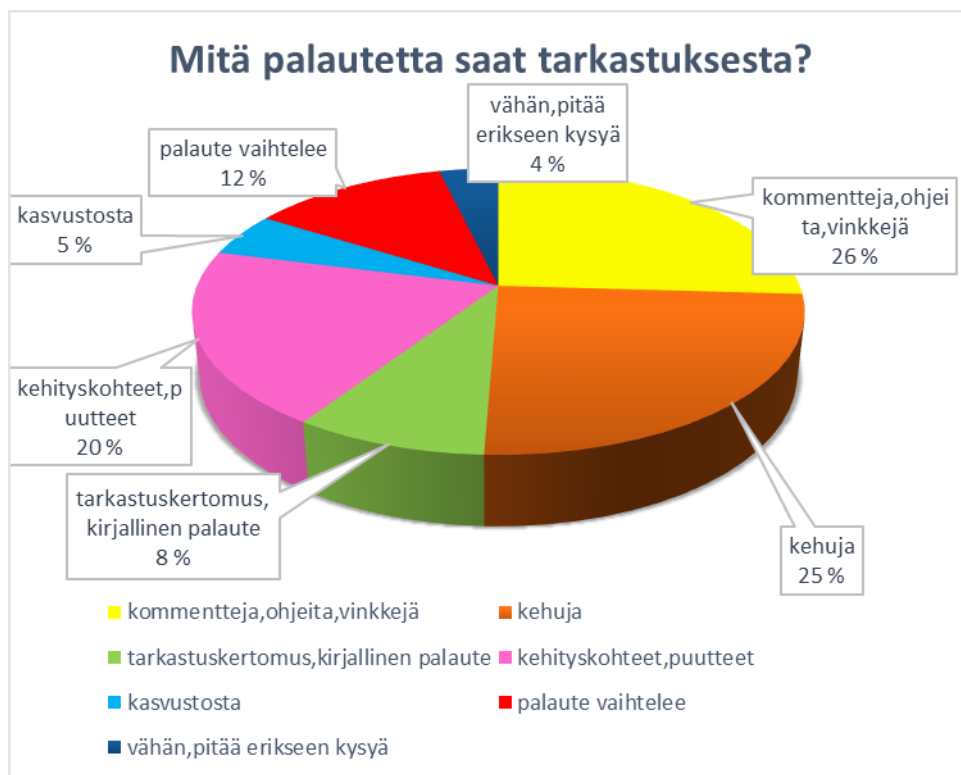
Kuva 36 Palautteen saanti sukupuolittain jaoteltuna (n=77)

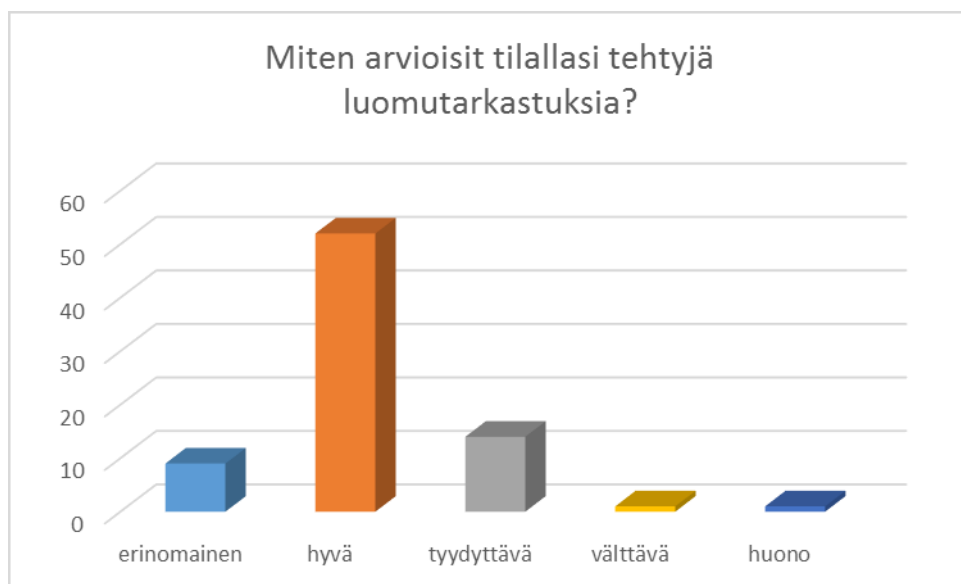
Kuva 37 Tarkastuksesta saatu palaute ikäryhmittäin kuvattuna (n=77)

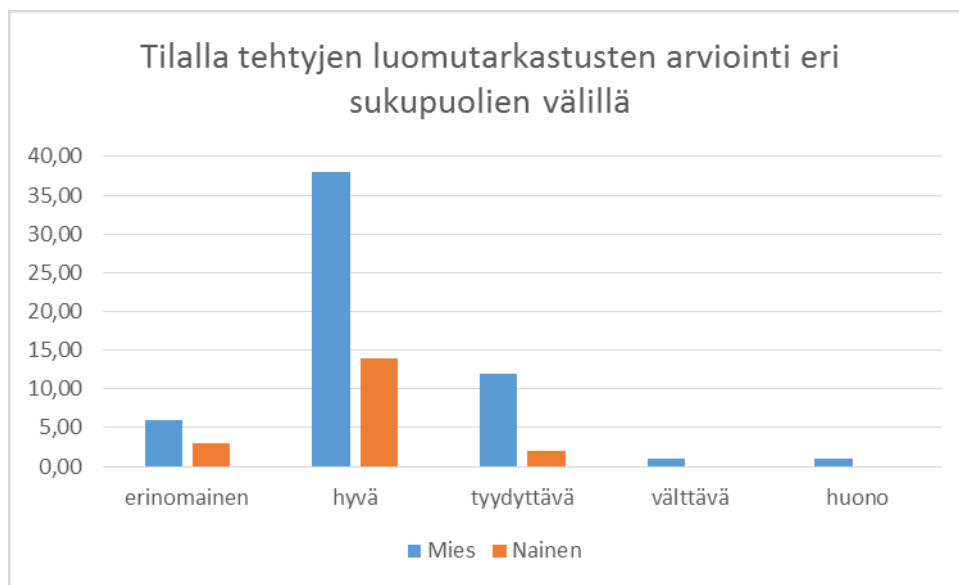
Kuva 38 Tarkastuksesta saatu palaute tuotantosuunnittain kuvattuna (n=77)

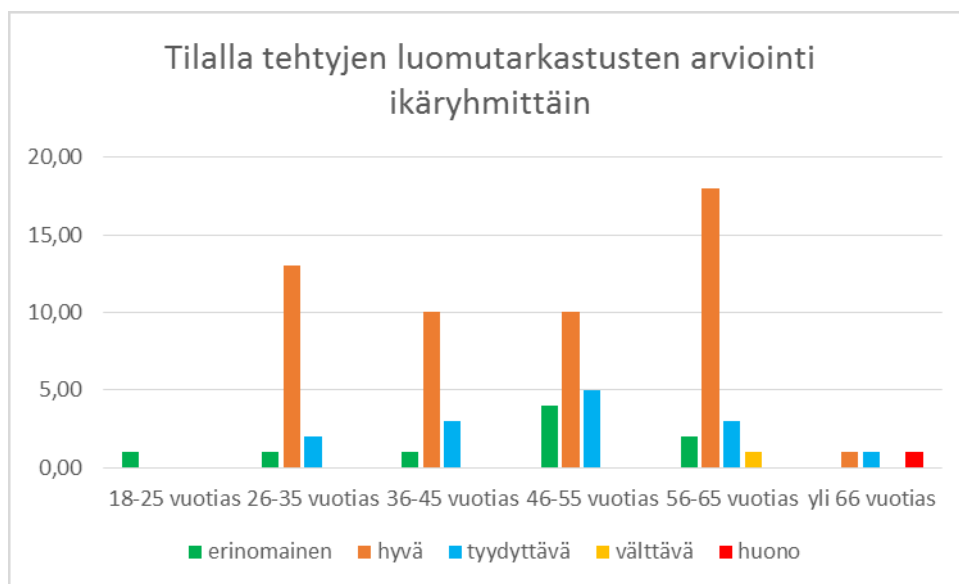
Kuva 39 Saadun palautteen laatu (n=77)

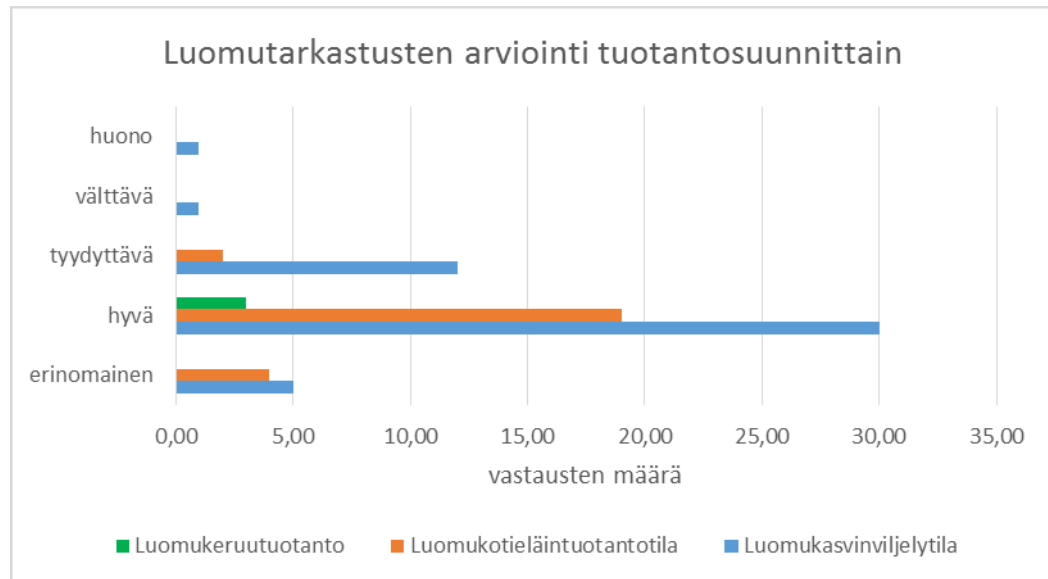
Kuvio 40 Tarkastuksesta annettu arvosana (n=77)

Kuva 41 Tarkastuksesta annettu arvosana sukupuolittain jaoteltuna

Kuva 42 Tarkastuksesta annettu arvosana ikäryhmittäin (n=77)

Kuva 43 Luomutarkastuksista annettu arvosana tuotantosuosunnien mukaan kuvattuna (n=77)

9.2.4 Tarkastukseen palveluna liittyvät mielipiteet

Tutkimuksessa kysyttiin millaisena palveluna viljelijät kokevat tilalleen tehdyn luomutarkastuksen. Vastaajien mielipiteet vaihtelivat todella paljon ja täysin päinvastaisia mielipiteitä oli runsaasti, mutta vastaukset pystyi kuitenkin karkeasti jaottelemaan positiiviseen, negatiiviseen ja neutraaliin mielipiteeseen (kuva 44).

Positiivisia mielipiteitä luomutarkastuksesta palveluna oli noin 45 %. Enemmistö heistä oli sitä mieltä, että luomutarkastus oli palveluna hyvää tai rentoa (taulukko 1). Moni oli vastannut myös pelkästään kirjoittamalla ok, joka on taulukossa tulkittu myös hyväksi. Useissa vastauksissa luomutarkastusta kiiteltiin myös neuvonnalliseksi ja keskustelevalaksi. Yhdessä vastauksessa oli todettu, että joka tarkastuskerralla oppii yleensä jotakin uutta. Uuden oppiminen taas innostaa ja lisää motivaatiota kehittää tilaa eteenpäin. Toisessa vastauksessa puolestaan kerrottiin, että erityisen hyvää vuoropuhelua syntyy, jos tarkastajalla on itsellään myös kokemusta luomuviljelystä. Tällaiselta tarkastajalta saatuja vinkkejä ja ohjeita pidettiin arvossa ja niitä noudatettiin mielellään. Eräs kirjoitti olevansa vasta aloittanut tilan pidon. Hän koki saaneensa tarkastuksessa paljon hyviä neuvoja viljelyyn ja asiakirjojen laadintaan liittyen. Hän sanoi, että on hyvä, että asiantunteva henkilö perehtyy tilaan ja viljelyyn ja voi antaa neuvoja.

Moni viljelijä kirjoitti myös kokevansa palvelun asiallisena ja pitivät tarkastajia asiantuntevina. Jotkut vastaajat lisäksi kirjoittivat, että viime vuosina neuvonnallinen puoli tarkastuksissa on lisääntynyt ja tarkastajat myös ymmärtävät viljelijää paremmin. Neuvontaa kaivattiin kuitenkin silti myös lisää ja jotkut totesivatkin, että luomutarkastuksen pitäisi olla enemmän neuvontakäynti, jossa tehtäisiin virallisen osuuden lisäksi myös todellista neuvontaa. Joissakin vastauksissa todettiin myös, että tarkastuksilla saadaan luomuun lisää uskotavuutta ja valvonta on siten tärkeä osa luomuviljelyä.

Neutraalin vastauksen oli antanut 23 % vastanneista. Tähän ryhmään luettiin sellaiset mielipiteet, joista ei varsinaisesti käynyt ilmi, kumpaan suuntaan – eli positiiviseen vai negatiiviseen- vastaajan mielipide kallistui. Tässä ryhmässä vastattiin eniten, että oli tarkastajasta kiinni, millaista palvelua tila luomutarkastuksella sai. Vuorovaikutustaitoja painotettiin näissä vastauksissa. Hyvässä yhteishengessä luomutarkastus sujui helposti ja rutiinilla, mutta aina ei näin ollut käynyt. Yhdessä mielipiteessä todettiin, että kaikkien tarkastajien kohdalla sana palvelu ei osu kohdalleen ja muutama muukin kertoi tarkan kerran, jolloin tarkastajan kanssa ei ollut asiat oikein sujuneet.

Neutraaliin vastausryhmään on laitettu myös ne vastaukset, joissa todettiin, että tilan pitäisi itse pystyä vaikuttamaan siihen, mihin ajankohtaan tarkastus tilalla tehdään. Tarkastusta ei haluttu pidettäväksi kiireisimmän sesongin aikaan, koska siihen haluttiin ehtiä valmistautua kunnolla. Kun työt painavat päälle, ei viljelijän ajatukset ole kokonaan mukana tarkastuksessa ja tällöin ei tilannetta osata vastaajien mukaan kokonaan hyödyntää.

Negatiivisen palautteen tarkastuksen palvelusta antoi 32 % vastaajista. Suurin osa heistä totesi tarkastuksen olevan pakollinen ja sitä ei koettu palveluna. Toiseksi eniten kerrottiin tarkastuksen olevan täysin hyödytön ja että se ei ole palveluhengessä tehtyä työtä. Yksi vastaaja totesi, että palvelukokonaisuudesta ei voi tarkastuksessa puhua. Hänen mukaansa asetelma on tilanteessa vääristynyt, koska viljelijä on tilanteessa palvelijan asemassa ja tarkastaja on isäntä. Tarkastus koettiin lisäksi välttämättömänä pahana ja joissakin vastauksissa kerrottiin tarkastuksen olevan ahdistava tai jopa alentava tilanne.

Negatiivisen palautteen ryhmässä varsin moni piti tarkastusta kalliina ja toiset kertoivat sen olevan jopa suorastaan rahastusta. Erityisesti pienillä tiloilla sanottiin tarkastuksen olevan suhteettoman kallis ja ihmeteltiin, onko sitä todella tarpeen tehdä tilalle joka vuosi, jos tilanne ei tilalla juurikaan muutu vuosittain. Joissakin vastauksissa tarkennettiin juuri kasvitilojen olevan sellaisia, joilla joka toisena vuonna tehty tarkastusta olisi järkevämpi. Useammissa vastauksissa todettiin myös, että tarkastuksen sai tuntumaan kalliilta se seikka, että tarkastukseen käytetty työmäärä ei ollut heidän mielestään suhteessa siitä saatavaan laskuun.

Kuva 44 Luomutarkastuksen palveluun liittyvät mielipiteet (n=77)

Taulukko 1 Luomutarkastuksen palveluun liittyvät mielipiteet sanallisesti

positiivinen mielipide	vastauksia	neutraali mielipide	vastauksia	negatiivinen mielipide	vastauksia
ok, hyvä, rento	23	ajankohta tulisi olla sovittavissa	2	hyödytön, ei ole palvelua	7
ulkopuolinen näkemys on hyvä asia	4	riippuu tarkastajasta	10	rahastusta, kallista	6
asiallinen	11	rutiinia	1	välttämätön paha	5
neuvonnallinen, keskustelevala	16	neuvontaa lisittävä mukaan	5	turha	6
hyvä että toimintaa tarkastetaan	3			heikotasoisen, ei neuvonnallinen	5
asiantunteva	3			pakollinen	12
luomu-uskottavuutta lisäävä	4			työaikaa vievä	2
muuttunut parempaan suuntaan	2			ahdistava, alentava	5

9.3 Ely-keskus

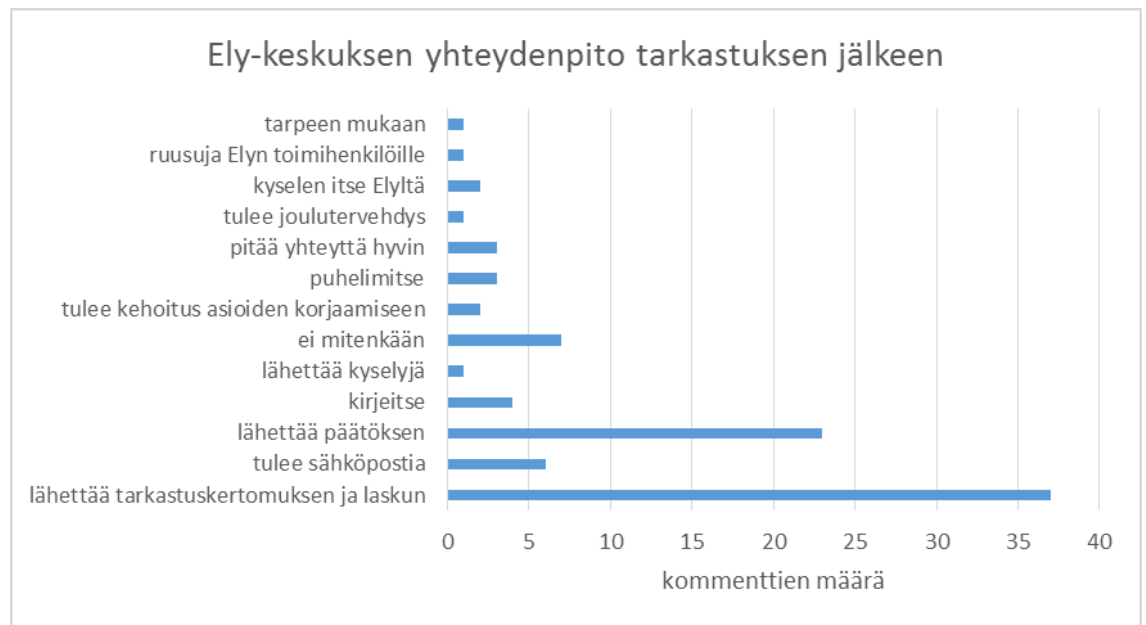
9.3.1 Vastaajien mielipiteet Ely-keskuksen tarkastuksen jälkeen pitämästä yhteydenpidosta

Tutkimuksessa kysyttiin, miten Ely-keskus on ollut yhteyksissä viljelijöihin tehdyn luomutarkastuksen jälkeen. 41 % vastanneista kertoi Elyn pitämän yhteydenpidon olevan tarkastuskertomuksen ja laskun lähettämistä (kuva 45). 25 % vastaajista puolestaan ilmoitti saavansa Elyltä päätöksen. Jotkut viljelijät ilmoittivat saavansa Elystä sekä tarkastuskertomuksen ja laskun, että päätöksen. Nämä vastaukset on käsitelty niin, että vastaus on luokiteltu mukaan molempiin ryhmiin.

Tässäkin kysymyksessä oli vastaajien välillä ristiriitaisuuksia, koska osa viljelijöistä ilmoitti, ettei Ely-keskus ole heihin mitenkään yhteyksissä ja toiset taas kertoivat, että Ely-keskus pitää heihin hyvin yhteyttä. Yksi viljelijä antoi ihan erityiskiitoksen Etelä-Savon Ely-keskuksen toimihenkilöille. Viljelijän mukaan Ely-keskus toimii ja palvelee viljelijöitä luomuvälvönnässä ja ohjeita kysyessä erinomaisesti.

7 % vastaajista totesi saavansa Elyltä sähköpostia ja 5 % kertoi saavansa Elyltä kirjeen. Näissä vastauksissa ei ollut tarkemmin määritelty, minkälaisia viestejä he olivat sähköpostitse tai kirjoititse saaneet. Muutama myös kertoi Elyn ottavan heihin joskus yhteyttä puhelimitse. Nämä viljelijät täsmensivät vielä, että puhelimella otettiin yhteyttä, jos Ely-keskus halusi johonkin asiaan tarkennusta tai jos viljelijä joutui lähettämään asiakirjoja Elylle tarkastuksen jälkeen.

Muutamissa vastauksissa kerrottiin myös, että he ottavat joskus omaaloitteisesti itsekin yhteyttä Elyyn päin. Tällaisia tilanteita ovat yleensä erilaiset lupa-asiat tai muut seikat, jotka eivät ole luomutarkastuksessa tulleet ilmi tai muuten hoituneet. Joskus myös vastaajat ovat joutuneet soittamaan tai laittamaan Elylle sähköpostia, jos tarkastuskertomusta ei ole odottelusta huolimatta tilalle tullut.

Kuva 45 Ely-keskuksen yhteydenpito

9.3.2 Vastaajien huomautukset heidän tiloilleen tehdyistä luomutarkastuksista

Viljelijöitä pyydettiin tutkimuksessa kertomaan omin sanoin, oliko heillä koskaan ollut mitään huomauttamista heidän tilalleen tehdystä luomutarkastuksesta (kuva 46). Vastaajista 45 % totesi, ettei heillä ollut mitään huomauttamista tai ettei heillä ole ollut pitkään aikaan tarvetta huomauttaa tarkastuksista. Muutama vastaukseen oli kirjoitettu pelkästään viiva avoimeen vastauskohtaan ja nämä vastaukset on käsitelty sillä olettamalla, ettei viljelijällä ollut mitään huomauttamista tarkastuksista. Jos samassa vastauksessa oli mainittu useampia huomauttamisen kohteita, nämä vastaukset on käsitelty niin, että jokainen huomautus on luokiteltu erikseen.

Jotakin pientä huomauttamista oli tarkastuksissa ollut 14 % vastaajista, mutta näissä vastauksissa ei ollut tarkemmin määritelty sitä, mikä tuo pieni huomauttaminen oli. Huomauttamista tarkastuksista oli 11 % viljelijöistä. Näin vastanneista moni oli kirjoittanut avoimeen vastauskohtaan pelkästään kylläsanana, mutta jotkut olivat avanneet vastustaan vähän tarkemmin. Useampi vastaaja tarkensi, että tarkastajan asenteesta ja ammattitaidosta oli puutteita. Eräs kirjoittaja totesi, ettei ole hyvän tavan mukaista puhua toisten tilojen asioista tarkastuskäynnillä ja levitellä näin ihmisten asioita.

Tarkastajan asenteesta ja ammattitaidosta olikin 13 % vastaajista löytänyt huomauttamista. Toiset totesivat, että joillakin tarkastajilla oli sellainen asenne tilalle tullessaan, että he väen väkisin yrittivät löytää tilalta jotakin väärin

tehtyä tai puutteellista. Yksi viljelijä kertoi, että tarkastaja oli kysynyt samaa kysymystä häneltä niin monta kertaa, että hän koki tilanteen menevän jopa kiusaamisen puolelle. Hän totesi, että tarkastajien pitäisi kunnioittaa yrittäjiä enemmän ja osoittaa se erityisesti tilanteissa, jossa mennään toisten ihmisten kotiin. Vastaaja lisäsi vielä, että tarkastajan pitäisi olla asiallinen ja rehellinen, eikä maalaisjärjen käyttökään olisi huono asia. Samassa vastauksessaan hän kuitenkin myönsi, että osa tarkastajista on fiksuja ja nämä tarkastajat ovat antaneet hänelle hyviä neuvoja.

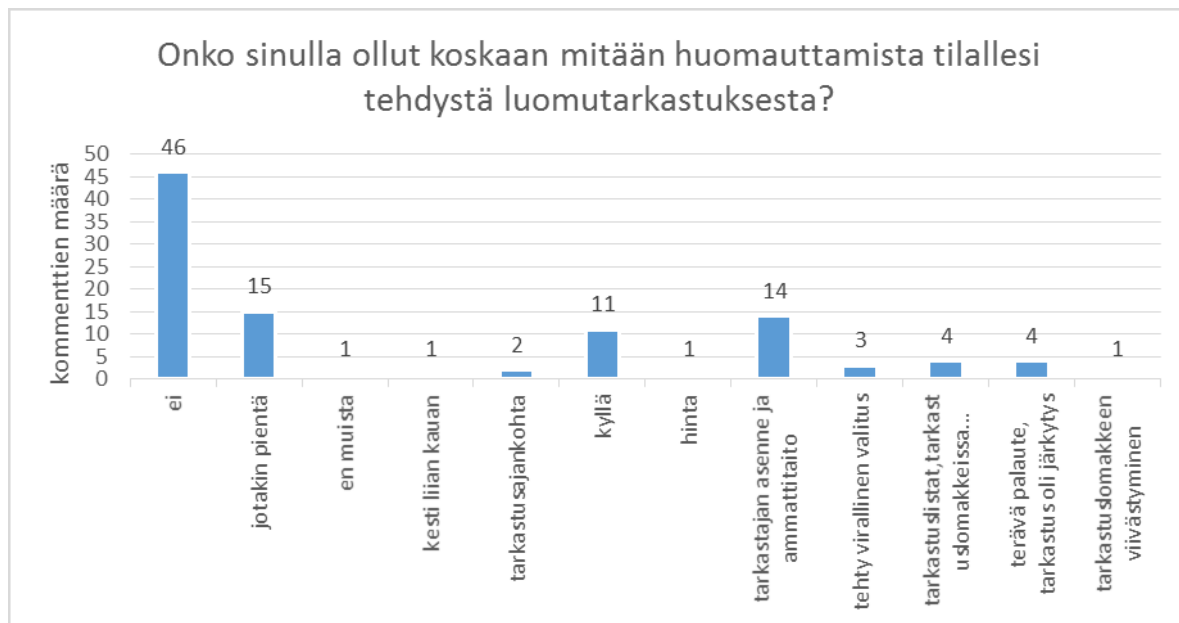
Toinen viljelijä, jolla oli myös huomauttamista tarkastajien asenteesta, kertoi, että hänen tilallaan yhteisymmärrystä ei ollut löytynyt erään tarkastajan kanssa. Viljelijällä oli tullut tunne, että tarkastajalla on täydellinen ylivalta tiettyihin asioihin, jotka olivat viljelijän mielestä tulkinnanvaraisia. Vastaaja kommentoi, että tarkastustilanteessa kyseessä on kuitenkin viljelijän elinkeino, joten tarkastajan asenne tulisi olla sen mukainen.

Jotkut vastaajat kertoivat, että tarkastajien listat eivät aina ole ajan tasalla tai että tarkastuslomakkeiden teksteissä on tulkinnanvaraa. Näin kommentoi 4 % vastaajista. Eräs viljelijä kertoi, että tarkastajilla on yleensä tarkastushetkellä mukana tilan ensimmäinen tukihakulista. Tällöin heillä on käynyt muutaman kerran niin, että tarkastaja on halunnut nähdä peltolohkoja ja kasveja, jota ei kuitenkaan ollut, koska listat olivat kevään aikana muuttuneet. Viljelijä painotti, että tarkastushetkellä tarkastajalla tulisi olla mukana viimeisin lista, johon kaikki muutokset oli jo tehty.

Muutama vastaaja kertoi, että tarkastusajankohta oli ollut heillä suurin huomautettava asia. Näin vastasi 2 % viljelijöistä. Heille tarkastus oli osunut suurimpaan sesonkiaikaan. Eräs vastaaja kertoi, että hän ymmärtää kyllä sellaisen yllätystarkastuksen myös sesonkiaikana, jossa käydään läpi tilan toiminta ja katsotaan, että se on kuvatus mukaisesti, mutta koko tilan tarkastusta hän ei ymmärrä sesonkiaikana. Hänen mukaansa kirjanpidon ja erilaiset pinta-alojen ja varasto-alojen mittaukset voisi tehdä myös tilalle kohtuullisempaan vuodenaikaan.

Muutama viljelijä kertoi, että he olivat joskus joutuneet valittamaan heidän tilalleen tehdystä tarkastuksesta. Näin vastasi 3 % viljelijöistä. Valituksen syynä oli kaikissa kuvatuissa tapauksissa, joko väärinymmärrys tai väärin tulkittu asia. Asiat oli tutkittu valituksen jälkeen ja tilanne oli saatu korjattua.

Monella viljelijällä oli mainittu useampia huomautuksen kohteita heidän antamissaan vastauksissa. Joillakin oli huomautettavat asiat vain kirjoitettu peräkkäin luettelon tyyliä, mutta toisilla oli asioita kuvailtu monisanaisemmin. Kirjoitustyylistä tuli ilmi, että joillakin viljelijöillä huomautettavat asiat olivat tulleet vastaan pidemmän ajan kuluessa, mutta niitä ei silti oltu unohdettu. Nämä vastaajat kirjoittivat asioista suurella tunteella ja huutomerkien kanssa. Huomautettavat asiat olivat ilmeisesti painaneet viljelijöiden mieltä ja kysymykseen vastaamalla he purkivat paineita ja toivat heille tärkeät asiat ilmi.

Kuva 46

Vastaajien kertomat huomautukset liittyen tilalla tehtyyn tarkastukseen

9.3.3 Vastaajien tyytyväisyys nykyiseen luomuvälvönnän ja mielipiteet nykyisen välvönnän hyvistä puolista

Tutkimuksessa kysyttiin viljelijöiden tyytyväisyyttä nykyiseen tapaan heidän tilalleen tehtyyn luomuvälvönnän. Vastaajista 78 % oli tyytyväisiä luomuvälvönnän ja 22 % oli tyytymättömiä (kuva 47). Jos tuloksia tarkastellaan sukupuolittain jaoteltuina, käy ilmi, että miesvastaajat olivat huomattavasti naisia tyytymättömämpiä nykyiseen tapaan tehtyyn luomuvälvönnän (kuva 48). Miesvastaajista 38 % ilmoitti olevansa tyytymättömiä, mutta naisvastaajista näin kertoi vain 5 % vastaajista. Kun samaa asiaa tarkastellaan myös ikäryhmittäin, huomataan, että 56-65 vuotiaat viljelijät olivat sekä tyytyväisimpiä, että tyytymättömämpiä nykyiseen luomuvälvönnän (kuva 49). Täysin tyytyväisiä taas olivat nuorimmat vastaajat – eli ikäryhmässä 18-25 vuotiaat – ja suhteellisesti tyytymättömämpiä olivat vanhimmat vastaajat. Heistä joka kolmas vastaaja oli tyytymätön.

Tuotantosuuntien mukaan kuvattuna nykyiseen tapaan viljelijän tilalle toteutettuun luomuvälvönnän oltiin kaikkein tyytyväisimpiä luomukeruuotantoa harjoittavilla tiloilla (kuva 50). Näistä viljelijöistä ei yksikään ollut ilmoittanut olevansa tyytymätön. Kasvinviljelytiloilla taas oltiin kaikkein tyytymättömimpiä, sillä 40 % näistä viljelijöistä oli ilmoittanut olevansa tyytymätön luomuvälvönnän, kun taas 88 % kotieläintiloista oli täysin tyytyväisiä.

Vastaajilta kysyttiin myös, mitä hyvää on nykyisessä luomuvälvonnassa. Vastaajien mielipiteet jakautuivat tasaisesti, eikä vastauksista noussut mitään yksittäistä asiaa esille, joka olisi ollut huomattavasti muita paremmin (kuva 51). Eniten luomuvälvonnassa pidettiin siitä, että se opastaa tilan toimintaa oikeaan suuntaan. Tämän oli kertonut 14 % vastaajista. Eräs viljelijä kertoi, että tarkastuksilla vaikutetaan osaltaan tilan toimintaan parantamalla tuotteiden laatua ja siten nostamalla kannattavuutta. Samalla siinä voidaan välittää myös hyviä käytäntöjä. Toinen vastaaja kommentoi, että jokainen tarkastus on antanut enemmän kuin ottanut ja koki saaneensa hyviä ohjeita tarkastajalta tilan toimintaan liittyen.

Asialliseksi luomuvälvontaa kuvasi 12 % viljelijöistä ja neuvonnallisena, opastavana sekä palveluhenkisenä luomuvälvontaa piti samoin 12 % vastaajista. Useampi vastaaja kertoi tarkastuksen olevan nykyään neuvovampi kuin ennen, mikä oli hyvä asia, sillä viljelijöiden mielestä asiat ja säädökset ovat koko ajan monimutkaistuneet. Yksi vastaaja myös kertoi, että tarkastajat neuvovat enemmän kuin ennen ja tarkastajien ammattitaito on kehittynyt, mutta silti toivoi tarkastajien saavan edelleen lisää koulutusta. Toinen viljelijä taas kertoi oman kokemuksena tarkastuksesta olevan yleensä enemmän konsulttiivinen ja opastava kuin jäykkä ja virallinen.

11 % vastaajista piti tarkastajia myös ystävällisinä ja kokivat, että tarkastustilanteissa oli hyvä henki. Eräs viljelijä kirjoitti, että heillä on käynyt välvontaa tekemässä mukavia ja järkeviä tarkastajia, joiden kanssa asioita on ollut helppo käydä läpi. Yksi vastaaja taas kertoi, että nykyään tarkastajat käyttävät tarkastuksissa myös maalaisjärkeä ja piti tätä hyvin positiivisena asiana.

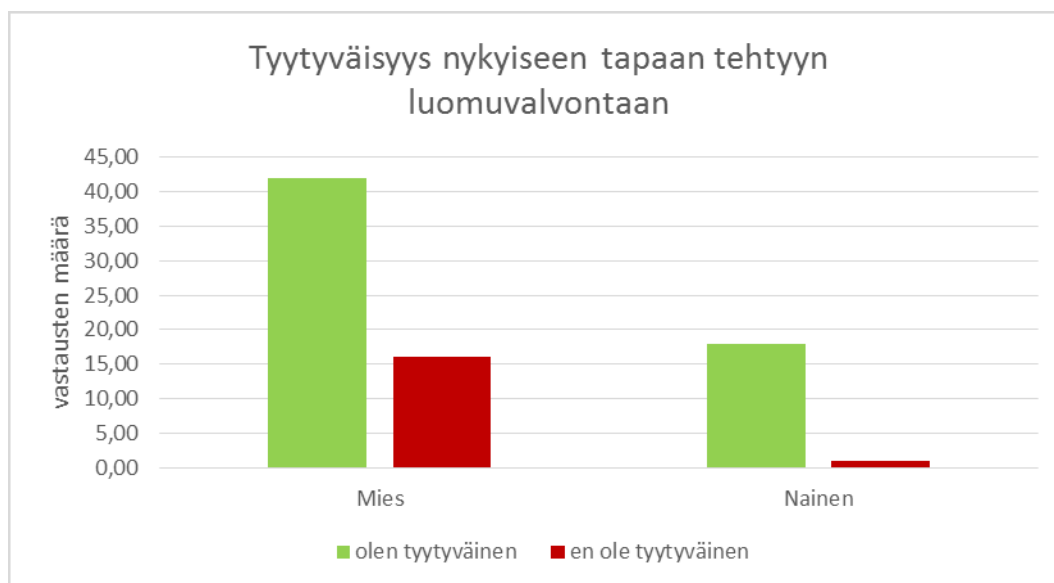
Useampi mainitsi myös vastauksissaan, että välvonta lisää luomun uskottavuutta ja kuluttajat arvostavat välvottua toimintaa. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, että kun asiat tilalla tekee niin kuin kuuluu ja toimintaa välvotaan, myös asiakkaat voivat olla varmoja, että tuote on kunnossa. Kirjoittajan mukaan luomuvälvonta on eräänlaista sertifiointikäytäntöä. Viljelijöistä 9 % oli sitä mieltä, että välvonta lisää luomun uskottavuutta ja kuluttajien arvostusta.

Vastaajista 7 % ei kuitenkaan osannut sanoa, mitä hyviä puolia nykyisessä luomuvälvonnassa on. Tähän ryhmään on laitettu myös kaikki ne vastaukset, joissa oli kirjoitettu tekstikenttään pelkkä viiva tai kysymysmerkki. Eräs viljelijä oli kommentissaan ihmetellyt, voisiko asia olla toisinkin ja myös tämä vastaus on otettu mukaan epävarmojen vastausryhmään.

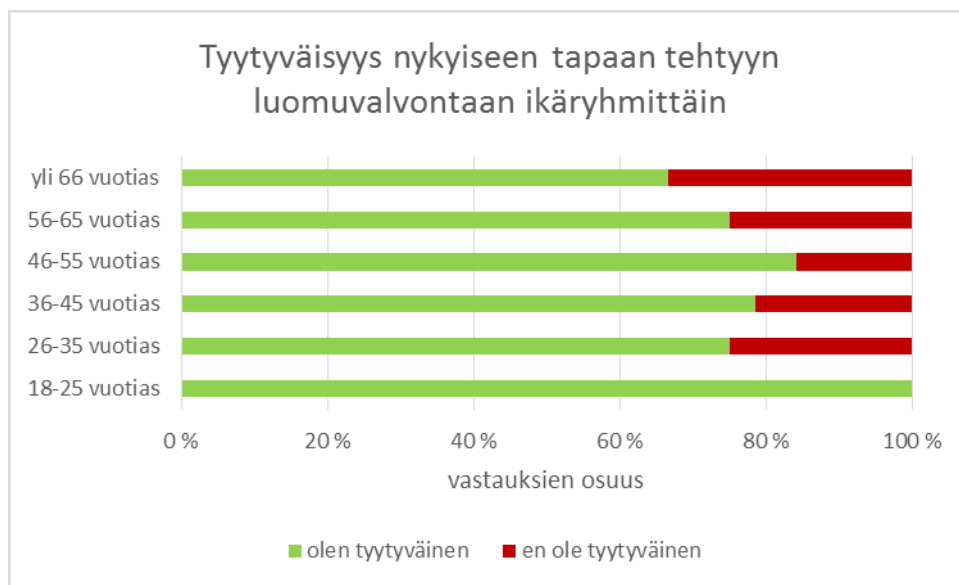
Nopeus tai tarkastuksen ennalta sovittavuus oli vastaajista 7 % mieleen. Yksi viljelijä kertoi, että heillä tarkastukset ovat nopeita, efektiivisiä ja lyhytkestoisia. Tarkastustilanteessa on heillä otettu hyvin huomioon sopimusviljelijän kanssa tehty yhteistyö ja -toiminta. Toinen viljelijä oli hyvillään siitä, että tarkastukset sovitaan heille yleensä hyvissä ajoin. Kun tarkastuksen tietää ajoissa, ei paikalle pääseminen ole osoittautunut vaikeaksi, vaikka hän asuukin muualla Suomessa.

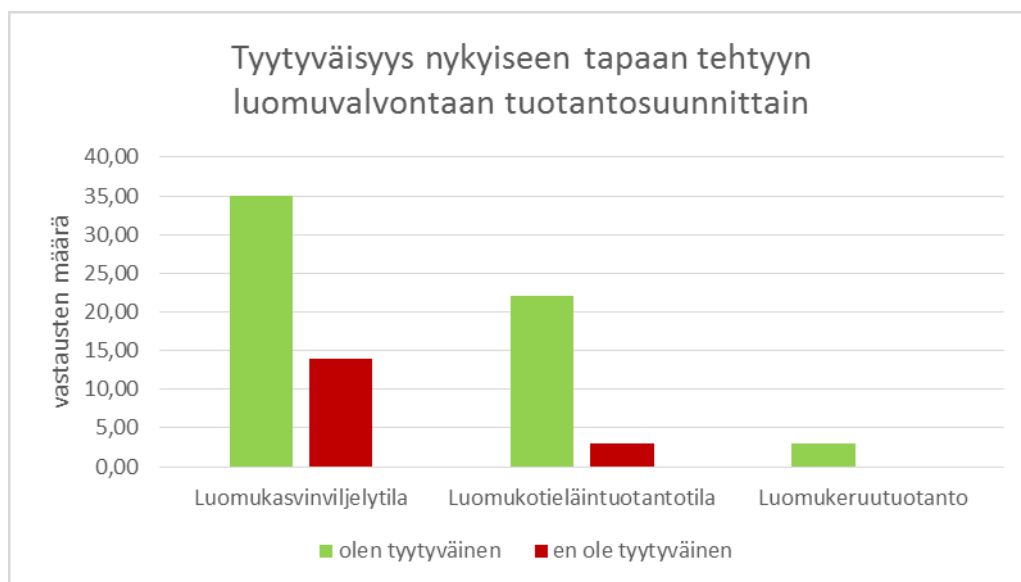
Kuva 47 Vastaajien tyytyväisyys luomuvalvontaan (n=77)

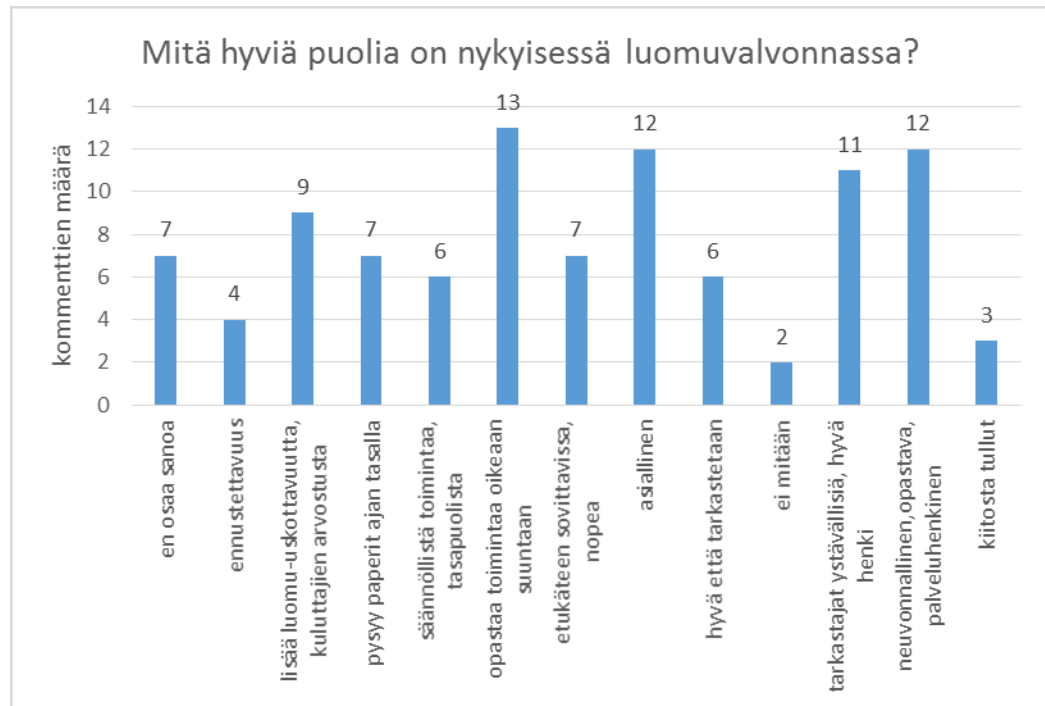
Kuva 48 Tyytyväisyys nykyiseen luomuvalvontaan sukupuolittain kuvattuna (n=77)

Kuva 49 Viljelijöiden tyytyväisyys luomuvälvönnän ikäryhmittäin tarkasteltuna (n=77)

Kuva 50 Viljelijöiden tyytyväisyys heidän tilallaan nykyiseen tapaan toteutettuun luomuvälvönnän tuotantosuuntien mukaan (n=77)

Kuva 51 Vastaajien mielipiteet nykyisen välvönnän hyvistä puolista

9.3.4 Vastaajien Ely-keskukselta saama tuki ja mielipiteet sen parantamiseksi

Tutkimuksessa kysyttiin, saavatko viljelijät mielestään tarpeeksi tukea ja informaatiota luomuasioissa Ely-keskukselta (kuva 52). Vastaajista 90 % koki saavansa riittävästi tukea ja 10 % olisi halunnut tukea ja informaatiota enemmän. Jos kyselyn tuloksia tarkastellaan sukupuolijakauman mukaan, käy ilmi, että eri sukupuolet ovat kokeneet Elyltä saamansa tuen hyvin samalla lailla (kuva 53). Miesvastaajista 11,5 % ilmoitti, ettei ole saanut mielestään riittävästi tukea ja naisvastaajista 11,7 % ajatteli samoin. Ikäryhmittäin tarkasteltuna huomataan, että nuorimmat sekä vanhimmat vastaajat ovat olleet tyytyväisiä Elyltä saatuun tukeen ja informaatioon, kun taas lisäinformaatiota ja tukea olisivat kaivanneet erityisesti 36-45 vuotiaat viljelijät (kuva 54).

Jos tulokset jaotellaan tilojen tuotantosuuntien mukaan, nähdään, että kotieläintilat ovat täysin tyytyväisiä Ely-keskukselta saamaansa informaatioon ja tukeen (kuva 55). Näistä viljelijöistä yksikään ei ole ilmaissut olevansa tyytymätön. Tuotantosuunnista eniten lisää tukea ja tietoa Ely-keskukselta puolestaan kaivattaisiin luomukeruutuotannon tiloilla, sillä 30 % tämän tuotantosuunnan viljelijöistä on ilmaissut tarvitsevänsä lisätukea. Kasvinviljelytiloilla taas lisätukea ja informaatiota Ely-keskukselta kaipaa noin 16 % viljelijöistä.

Niitä vastaajia, jotka eivät kokeneet saavansa Elyltä tarpeeksi tukea, pyydettiin myös kertomaan, minkälaista tukea he toivoisivat saavansa. Vastauksia tähän kysymykseen tuli hyvin vähän ja lähes jokainen oli erilainen kuin muut, siksi vastauksia ei voi purkaa taulukkomuotoon tai kuvioon. Kolmessa vastauksessa oli kuitenkin todettu, että tietoa saa kyllä Elystä, jos sitä sieltä muistaa itse kysyä ja yksi viljelijä totesi myös, ettei hän kyllä ollut edes kysynyt. Toinen vastaaja puolestaan totesi, että hänellä itsellä on motivaation puutetta, eikä jaksa oikein itse ottaa asioista selvää niin kuin pitäisi. Hän myös lisäsi, että kiinnostuksen puutetta asioiden selvittämiseen aiheuttaa erityisesti se, että nykypäivän mediassa maataloutta pidetään sammuvana elinkeinona.

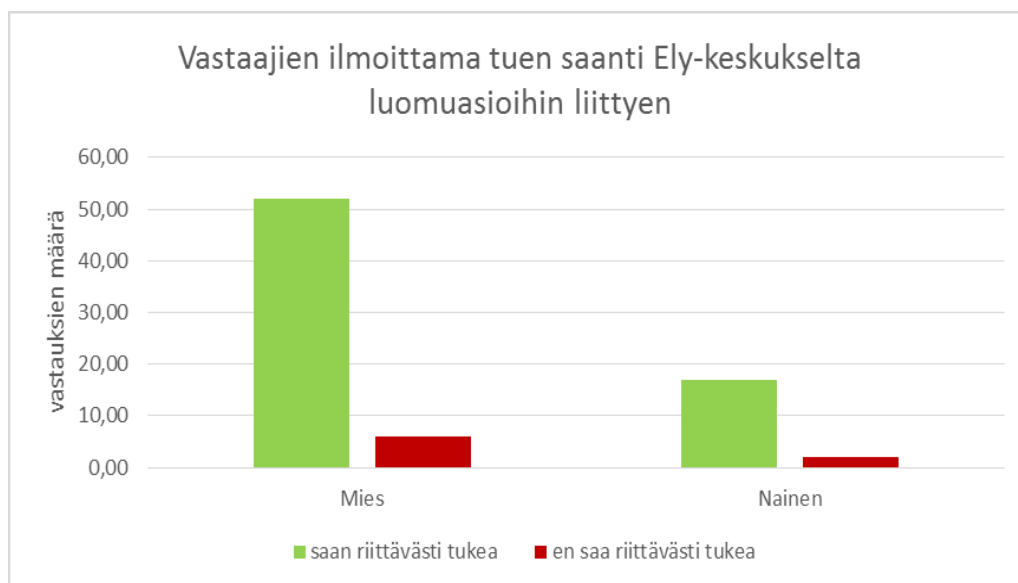
Kahden viljelijän kommentit liittyivät sähköposteihin. Toinen toivoi, että Elystä tulisi viljelijöiden sähköpostiin kerran kuussa kooste kyseisen kuun muistettavista ilmoitusten päivämääristä, jotka perustuisivat tukikalenterin päivämääriin. Toinen puolestaan kirjoitti, että kaikista luomutarkastuksessa tarvittavista dokumenteista pitäisi saada sähköpostiin etukäteen tiedot ja myös liitteenä tyhjät lomakkeet, joihin voisi asiat tarvittaessa kirjoittaa. Olisi hänen mukaansa helpompaa viljelijälle ja pystyisi todella panostamaan niihin asioihin, joita luomutarkastuksessa käytäisiin läpi. Tarkastajan olisi myös helpompi tarkistaa, kun tietoja ei olisi monella ruutupaperilla käsin raapustettuna.

Yksi vastaaja kirjoitti saavansa mielestään tarpeeksi tukea ja informaatiota Elystä, mutta ainoastaan siksi, että kyselee itse asioista aktiivisesti. Hänen kokemansa mukaan luomuvälvönnä on arvaamatonta, mutta lisäsi, että asia varmasti oikenee ajan kanssa, kun luomun käyttö lisääntyy. Seuraava viljelijä taas kertoi Ely-keskuksen olevan hänen mielestään vain byrokraatioakeskus, joka työstää erilaisia papereita. Viljelijälle annetaan mielikuva, että tukea ja palvelua saa ainoastaan proagriasta, maksua vastaan.

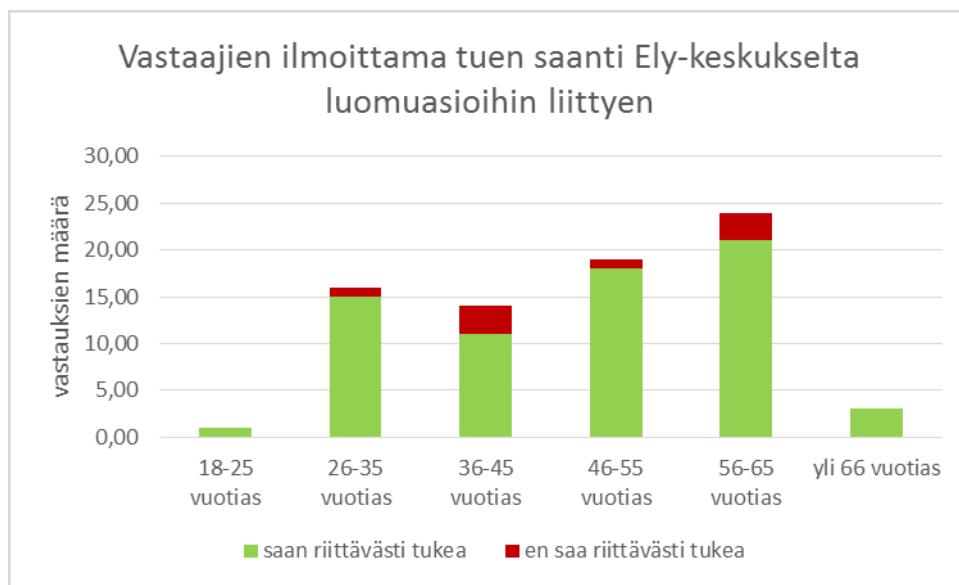
Eräs vastaaja toivoi, että tulevaisuudessa tarkastukset tehtäisiin sellaisiksi, että viljelijä voisi vakuuttaa kirjallisesti noudattavansa niitä säädöksiä, joihin hän on alunalkaenkin sitoutunut. Kirjallinen vakuutus tehtäisiin vuosittain, ja tarkastukset siirrettäisiin kokonaan pistokoeluonteisiksi.

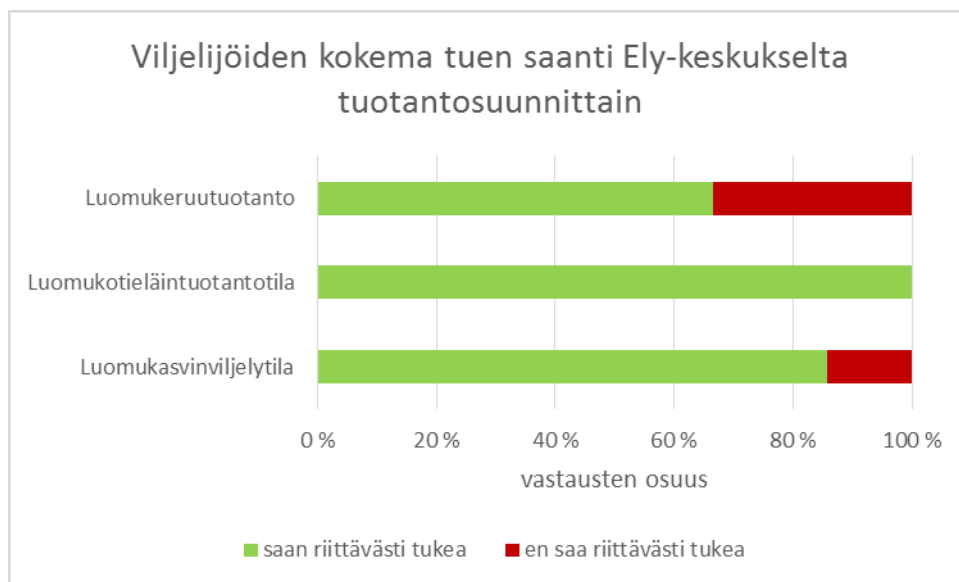
Kuva 52 Vastaajien kuvaama tuen ja informaation saanti Elystä (n=77)

Kuva 53 Vastaajien tuen saanti Ely-keskukselta sukupuolittain jaettuna (n=77)

Kuva 54 Viljelijöiden tuen ja informaation saanti Ely-keskukselta ikäryhmittäin kuvattuna (n=77)

Kuva 55 Viljelijöiden kokema tuen ja informaation saanti Ely-keskukselta tuotantosuuntien mukaan kuvattuna (n=77)

9.3.5 Elyn sähköinen asiointi ja poikkeusluvut

Viljelijöitä pyydettiin vastaamaan, miten Elyn sähköinen asiointi ja palvelujen tuottaminen osittain verkossa helpottaisi heidän yritystoimintaansa (kuva 56). Vastaajista enemmistö, eli 40 %, kertoi sen helpottavan vähän heidän yritystoimintaansa ja toiseksi eniten, eli 30 %, viljelijät ovat kuvanneet verkkopalvelujen helpottavan paljon yritystoimintaansa. 17 % vastaajista oli sitä mieltä, että osittain verkossa toimivat palvelut eivät toisi muutosta heidän yrityksensä toimintaan ja 12 % viljelijöistä ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Vain 1 % vastaajista kuvasi Elyn sähköisen asioinnin ja palvelujen osittaisen verkossa toimimisen vaikeuttavan heidän yrityksensä toimintaa.

Kun tuloksia tarkastellaan sukupuolittain jaettuna, voi todeta, että miesvastaajat suhtautuvat Elyn sähköiseen asiointiin naisvastaajia myönteisemmin (kuva 57). Kukaan miesvastaajista ei ole valinnut vastauksissaan negatiivisinta vaihtoehtoa, eli kohtaa, jossa kerrotaan sähköisen asioinnin ja palvelujen tuottamisen osittain verkossa vaikeuttavan vastaajan yritystoimintaa. Miesvastaajat ovat valinneet vastauksissaan vain positiivisia tai neutraaleja vaihtoehtoja. Enemmistö miehistä kertoo osittaisen verkkopalvelun helpottavan heidän yritystoimintaansa paljon, mutta yksikään naisyrittäjä sen sijaan ei ole valinnut vastaukseen tätä kyseistä kohtaa. Naisviljelijöistä enemmistö on valinnut vastauksissaan vaihtoehdon, jossa kerrotaan Elyn osittaisen verkkoasioinnin helpottavan heidän yritystoimintaansa vähän.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna huomataan, että vastaukset ovat jakautuneet melko tasaisesti kolmessa eri ikäryhmässä (kuva 58). Vain nuorimmissa ja vanhimmissa viljelijöissä vaihtoehtoja on valittu suppeammalla skaalalla. Vastauksissaan positiivisimpia ovat ikäryhmältään nuorimmat, sillä he kertovat osittaisen verkkoasioinnin helpottavan heidän yritystoimintaansa paljon. Muita vaihtoehtoja nuorimmat viljelijät eivät ole valinneet. Eniten vastauksia positiivisempaa vaihtoehtoon, eli helpottaisi paljon vastaajien yritystoimintaa, ovat antaneet 26-35 vuotiaat yrittäjät. Vähän helpotusta ilmaiseva vaihtoehto on saanut eniten kannatusta ikäryhmässä 56-65 vuotiaat viljelijät ja tämä ikäryhmä on myös valinnut eniten vaihtoehtoista kohtaa, jossa kerrotaan, ettei Elyn sähköiset palvelut toisi vastaajien yritystoimintaan mitään muutosta. Sähköisen asioinnin on kerrottu vaikeuttavan yritystoimintaa ainoastaan ikäryhmän 26-35 vuotiaissa vastaajissa. Muissa ikäryhmissä tämä vaihtoehto ei ole saanut kannatusta.

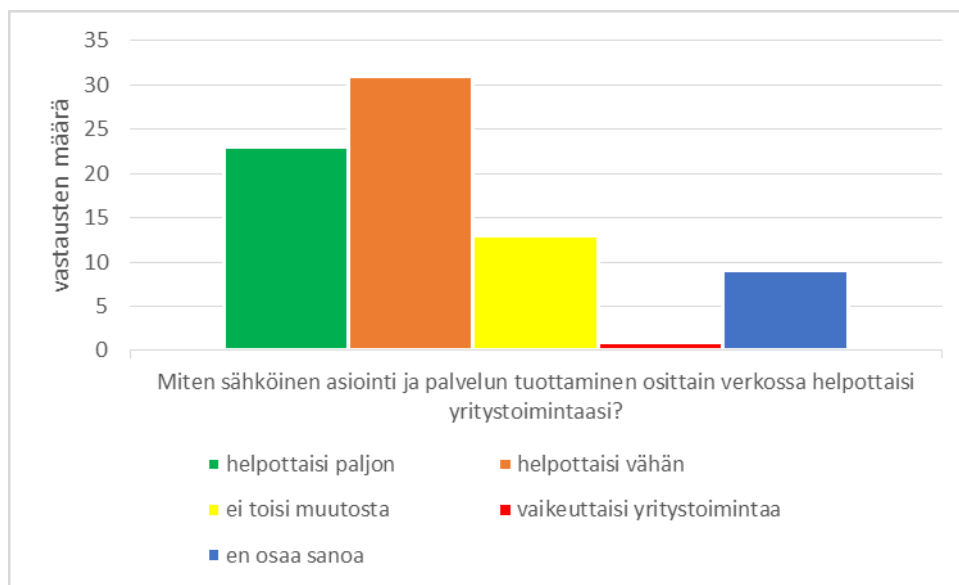
Tuotantosunnittain kuvattuna vastuksista käy ilmi, että luomukeruutuotantotiloilla Elyn sähköinen asiointi ja palvelujen tuottaminen osittain verkossa joko helpottaisi näiden tilojen toimintaa tai ei toisi mitään muutosta (kuva 59). Kasvinviljelytilat taas ovat valinneet vastauksissaan kaikkia muita vaihtoehtoja paitsi negatiivisinta – eli vaikeuttaisi tilan toimintaa – vaihtoehtoa. Eläintuotantoa harjoittavat tilat puolestaan ovat antaneet ääniä jokaiselle neljälle vaihtoehdolle. Kotieläintuotannon viljelijät ovat näin ainoita, jotka ovat ker-

toneet Elyn sähköisen asioinnin ja palvelujen tuottamisen osittain verkossa vaikeuttavan heidän yrityksensä toimintaa.

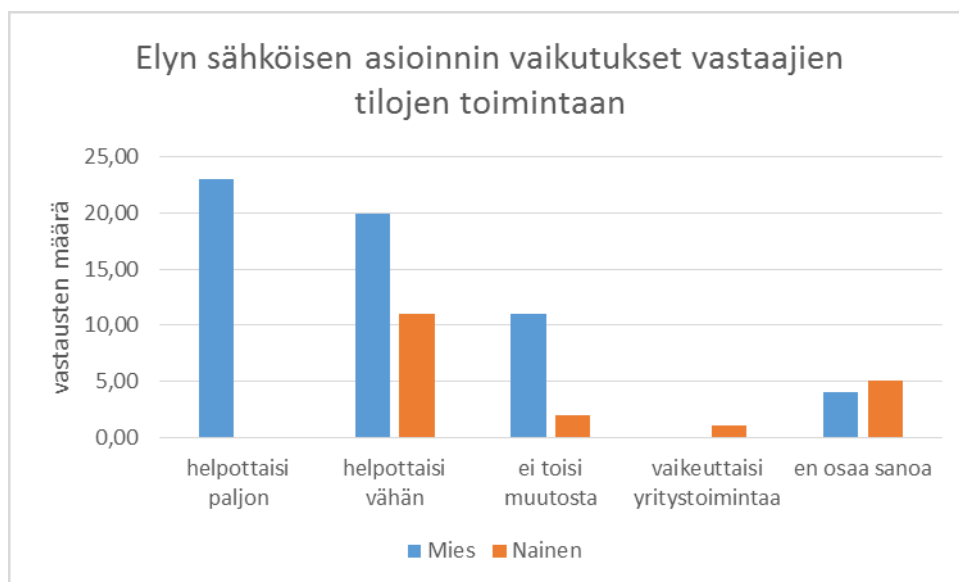
Vastaajia pyydettiin myös kertomaan, minkälaisena he kokevat Elyn erikoislupien hakemisen tällä hetkellä (kuva 60). Viljelijöistä suurin osa, eli 52 % kokee erikoislupien hakemisen olevan tällä hetkellä melko helppoa. Toiseksi eniten, eli 25 % viljelijöistä ei osannut sanoa mielipidettään erikoislupien hakemisesta. Melko vaikeana erikoislupien hakemista piti 15 % viljelijöistä ja tämä oli vastauksista kolmanneksi suosituin. Molempia ääripäitä, eli erittäin helppona ja erittäin vaikeana, oli kyselyssä valittu yhtä paljon. Kumpaakin vaihtoehtoa kannatti vastaajista 4 %.

Sukupuolittain tarkasteltuna huomataan, että sekä miehistä, että naisista erilaisten poikkeuslupien hakeminen Elystä tällä hetkellä on melko helppoa (kuva 61). Molemmat sukupuolet ovat myös toiseksi eniten vastanneet kohtaan: en osaa sanoa. Erittäin vaikeana Elystä tällä hetkellä erilaisten poikkeuslupien hakemista ovat pitäneet ainoastaan miehet. Yhtään naisvastaaja ei ole valinnut kyseistä vaihtoehtoa. Ikäryhmittäinkin jaettuna käy ilmi, että lähes jokaisessa ikäryhmässä on eniten valittu melko helppoa vaihtoehtoa (kuva 62). Erittäin helppona poikkeuslupien hakemista ovat pitäneet ainoastaan osa 26-35 vuotiaista ja 46-55 vuotiaista vastaajista. Erittäin vaikeana poikkeuslupien hakemista pidetään yllättäen myös 26-35 vuotiaissa sekä 36-45 vuotiaissa, mutta myös yli 66 vuotiaissa vastaajissa.

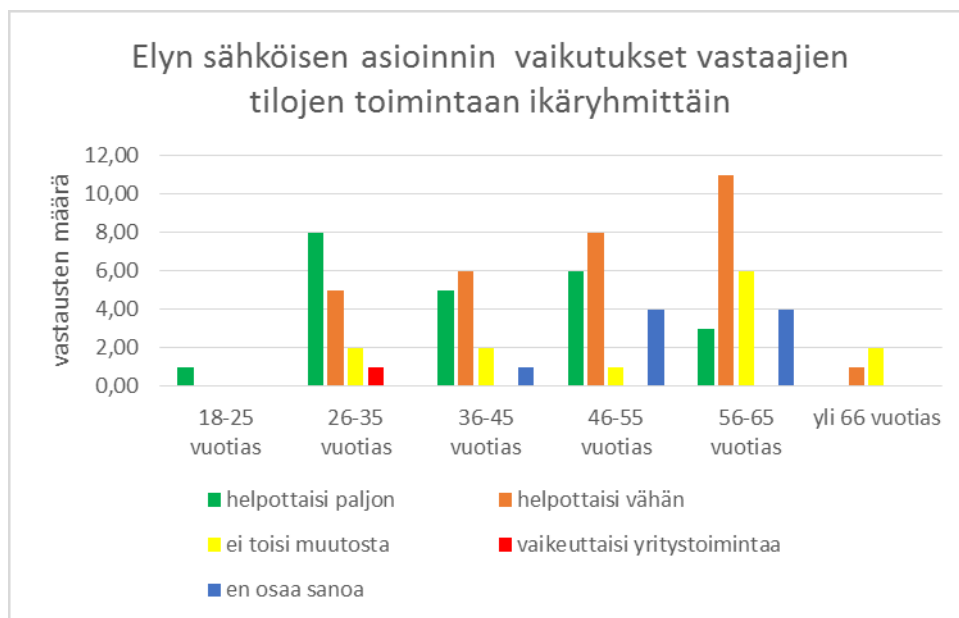
Tuotantosuuntien mukaan kuvattuna havaitaan, että erittäin helppona poikkeuslupien hakemista pidetään vain kotieläintuotantoa harjoittavilla tiloilla (kuva 63). Enemmistö, eli 68 %, tämän tuotantosuunnan tiloista on kuitenkin ilmaissut poikkeuslupien hakemisen olevan melko helppoa. Luomukeruutuotantoa harjoittavien tilojen mukaan poikkeuslupien hakeminen on joko melko helppoa tai eivät ole osanneet sanoa asiaan mielipidettään. Kasvinviljelytiloista osa on kertonut poikkeuslupien hakemisen Ely-keskuksesta olevan erittäin vaikeaa, mutta suurin osa, eli 45 %, näistä viljelijöistä on kuitenkin sitä mieltä, että poikkeuslupien hakeminen Ely-keskuksesta on tällä hetkellä melko helppoa.

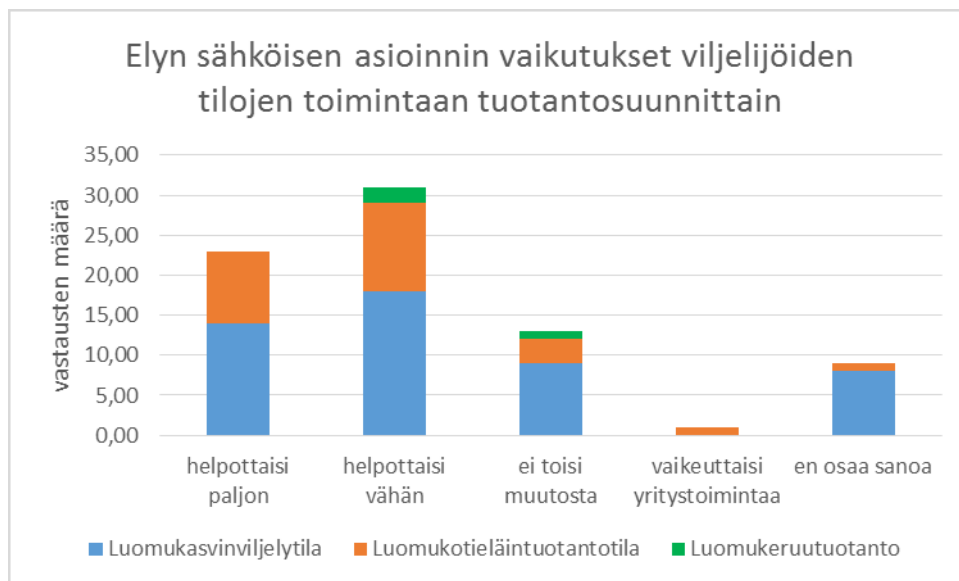
Kuva 56 Viljelijöiden kertomat Elyn osittaisen verkkoasioinnin vaikutukset heidän yritystoimintaansa (n=77)

Kuva 57 Vastaajien kertomat Elyn osittaisen verkkoasioinnin vaikutukset heidän tilojensa toimintaan sukupuolittain ilmaistuna (n=77)

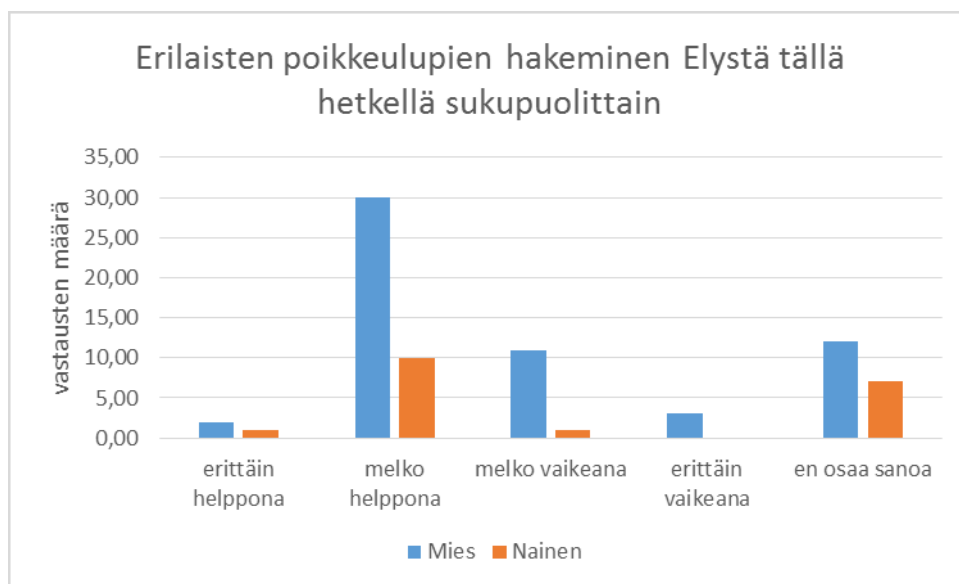
Kuva 58 Vastaajien kertomat Elyn osittaisen verkkoasiointin vaikutukset heidän tilojensa toimintaan ikäryhmittäin jaettuina (n=77)

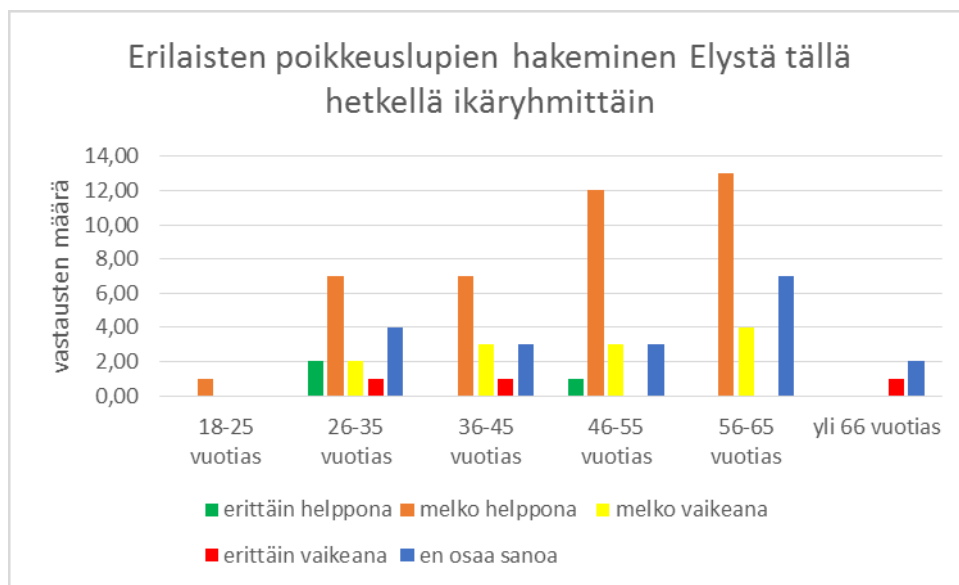
Kuva 59 Viljelijöiden kertoma Elyn sähköisen asiointin ja palvelujen tuottamisen osittain verkossa tuomat vaikutuksen heidän tilojensa toimintaan tuotantosuunnittain kuvattuna (n=77)

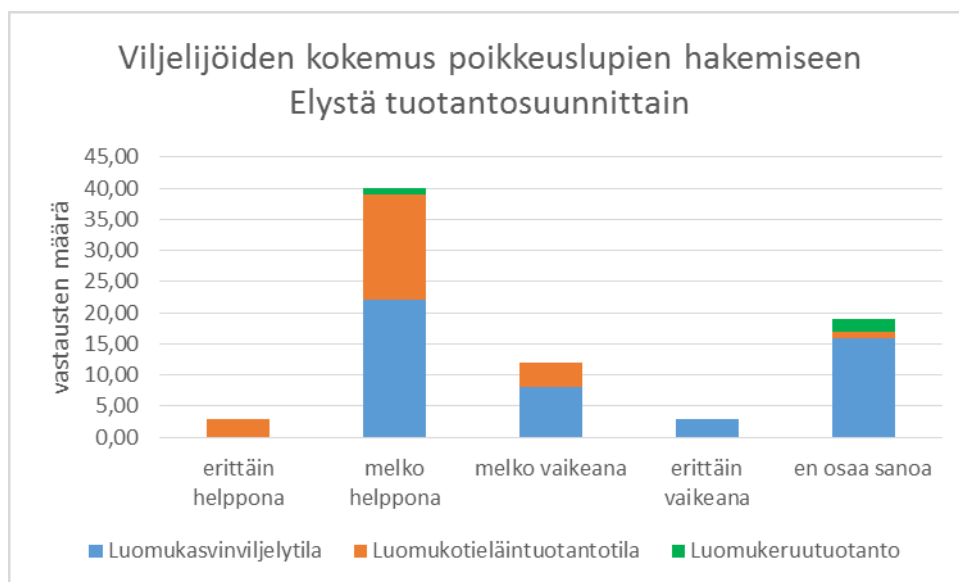
Kuva 60 Vastaajien kokemus erikoislupien hakemisesta (n=77)

Kuva 61 Vastaajien kokemus erilaisten poikkeuslupien hakemisesta Elystä sukupuolittain kuvattuna (n=77)

Kuva 62 Vastaajien kokemukset erilaisten Elyn poikkeuslupien hakemiseen tällä hetkellä ikäryhmittäin kuvattuna (n=77)

Kuva 63 Viljelijöiden kokemukset Ely-keskuksen erilaisten poikkeuslupien hakemiseen tällä hetkellä tuotantosunnittain kuvattuna (n=77)

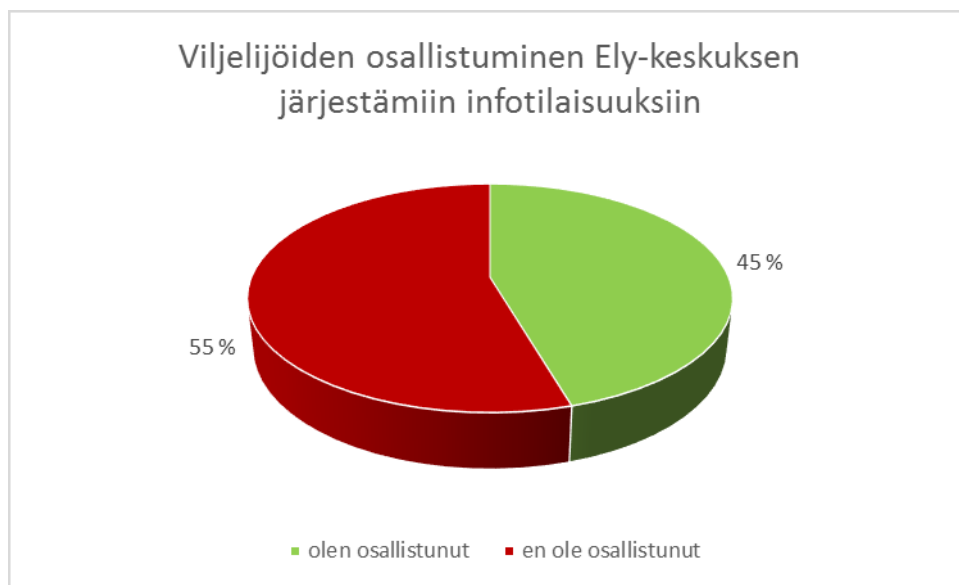
9.3.6 Osallistuminen Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin ja yhteydenotto ongelmatilanteissa

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajien osallistumisesta Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin (kuva 64). Viljelijöistä yli puolet, eli 55 %, ei ole koskaan osallistunut mihinkään Elyn järjestämiin infotilaisuuksiin. 45 % vastaajista taas on osallistunut johonkin Ely-keskuksen järjestämään infotilaisuuteen ainakin kerran. Sukupuolittain tarkasteltuna käy ilmi, että naiset ovat osallistuneet aktiivisemmin infotilaisuuksiin kuin miehet (kuva 65). Naisista 63 % on osallistunut Elyn infotilaisuuksiin ainakin kerran, mutta miehistä näin on tehnyt vain 40 %. Ikäryhmittäin kuvattuna käy ilmi, että eniten infotilaisuuksiin on osallistunut 56-65 vuotiaat viljelijät, kun taas yksikään 18-25 vuotiaista ja yli 66 vuotiaista vastaajista ei ole ilmoittanut käyneensä yhdessäkään infotilaisuudessa (kuva 66).

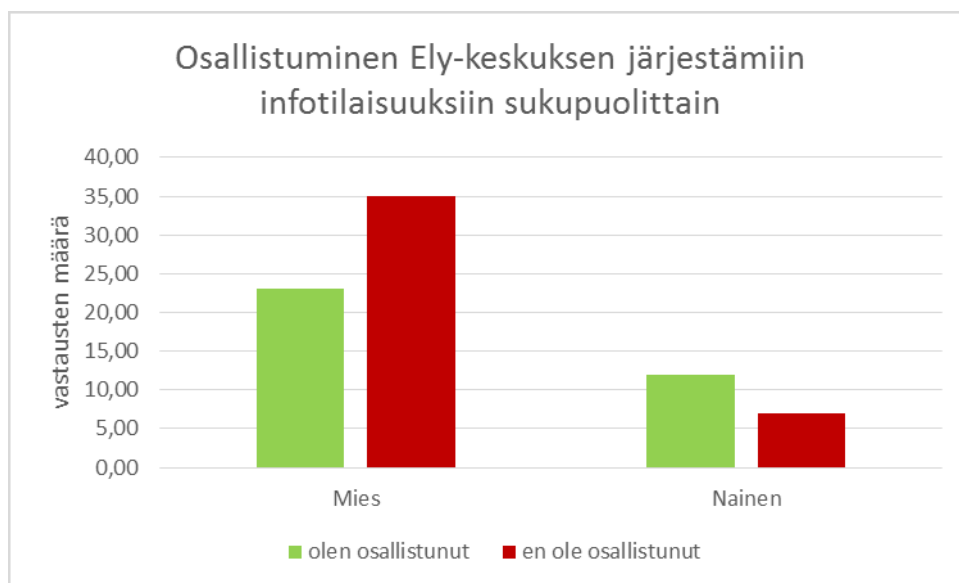
Jos tulokset jaetaan tuotantosuuntien mukaan huomataan, että jokaisessa tuotantosuunnassa on viljelijöitä, jotka ovat käyneet ainakin yhdessä Ely-keskuksen järjestämässä infotilaisuudessa, sekä niitä viljelijöitä, jotka eivät ole käyneet yhdessäkään (kuva 67). Aktiivisimpia infotilaisuuksissa kävijöitä ovat olleet luomukeruu-tuotantotilojen viljelijät ja vähiten infotilaisuuksissa on käynyt tuotantosuunnista luomukasvintuotantoa harjoittavat viljelijät. Heistä 63 % ilmoitti, ettei ole käynyt yhdessäkään infotilaisuudessa.

Vastaajia pyydettiin myös kertomaan, mihin tahoon he ottaisivat ensimmäisenä yhteyttä luomuvälvönnän liittyvissä ongelmatilanteissa (kuva 68). Viljelijöistä suurin osa, eli 71 % vastaajista, ottaisi ensimmäisenä yhteyttä Ely-keskukseen. Toiseksi eniten vastauksia sai vaihtoehto, jossa otetaan yhteyttä neuvontajärjestöön. Tämän vaihtoehdon valitsi vastaajista 21 %. Vähiten vastauksia sai vaihtoehto, jossa otetaan yhteyttä maaseutuasiamieheen. Vain 8 % viljelijöistä valitsi tämän ensimmäiseksi yhteydenottokehteksi luomuvälvönnän ongelmatilanteissa.

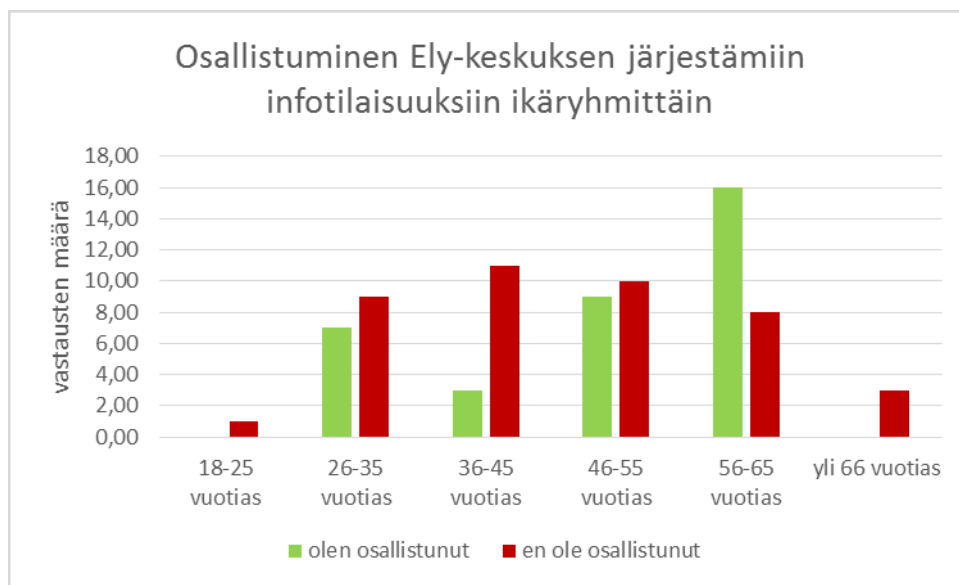
Sukupuolittain jaettuna huomataan, että miesvastaajat ovat ilmoittaneet ensisijaiseksi yhteydenottotahoksi kaikkia kolmea vaihtoehtoa (kuva 69). Sen sijaan naisvastaajista kukaan ei ottaisi ensimmäiseksi yhteyttä maaseutuasiamieheen. Ikäryhmittäin tarkasteltuna selviää, että kaikissa muissa ikäryhmissä vastaajat ottaisivat ensisijassa yhteyttä Ely-keskukseen, paitsi yli 66 vuotiaat viljelijät (kuva 70). He ottaisivat ensimmäisenä yhteyttä neuvontajärjestöön. Kun vastaukset jaetaan tuotantosuuntien mukaan, havaitaan, että luomukeruu-tuotantoa harjoittavilla tiloilla otettaisiin yhteyttä ensisijaisesti ainoastaan Ely-keskukseen (kuva 71). Kotieläintiloilla osa viljelijöistä ottaisi yhteyttä ensisijaisesti myös neuvontajärjestöön ja vain kasinviljelytiloilla ensisijainen yhteydenottotaho olisi joillakin viljelijöissä maaseutuasiamies.

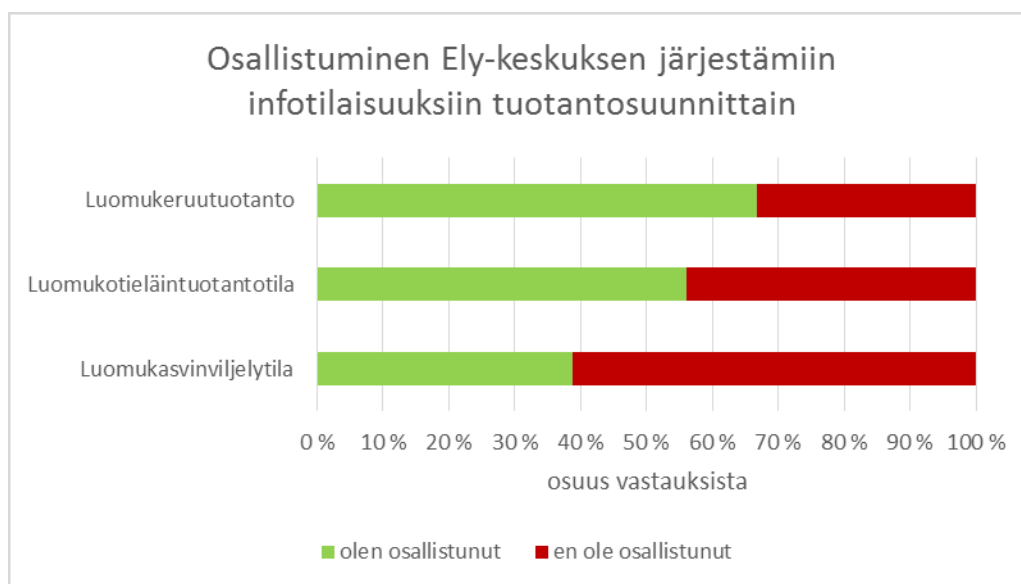
Kuva 64 Vastaajien osallistuminen Elyn järjestämiin infotilaisuuksiin (n=77)

Kuva 65 Eri sukupuolten osallistuminen Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin (n=77)

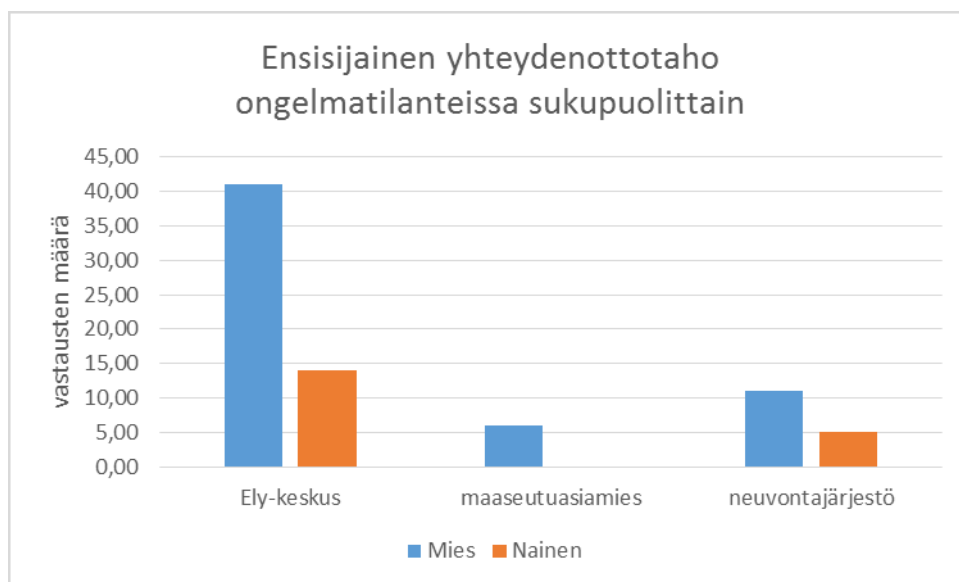
Kuva 66 Eri ikäryhmien osallistuminen Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin (n=77)

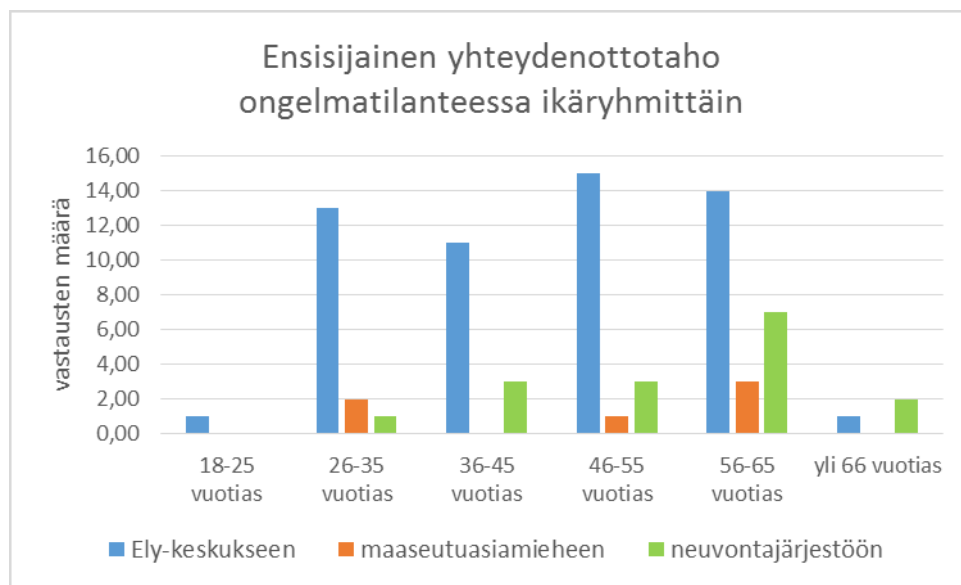
Kuva 67 Viljelijöiden osallistuminen Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin tuotantosuuntien mukaan kuvattuna (n=77)

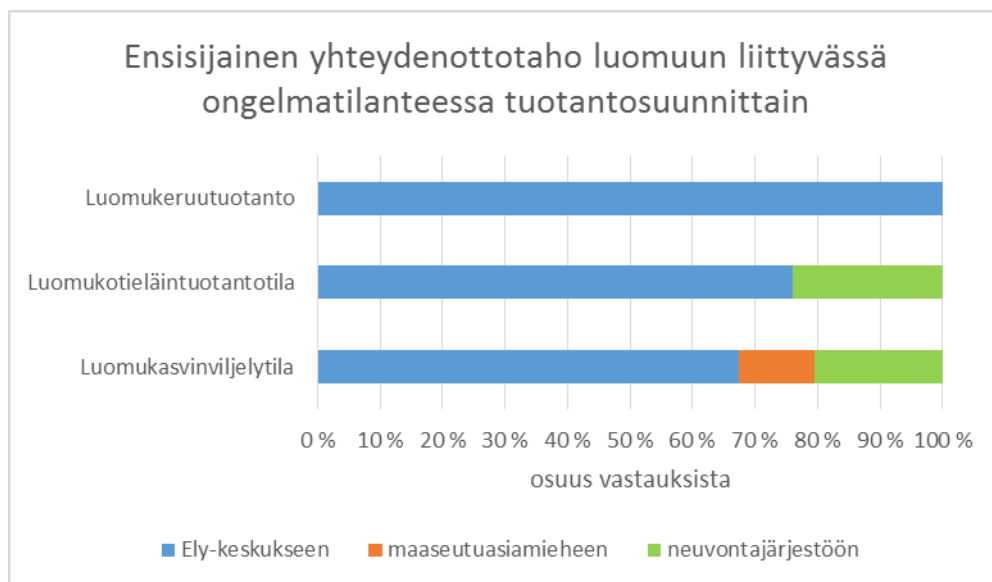
Kuva 68 Vastaajien kertoma yhteydenottotaho luomuvälvönnän ongelmatilanteissa (n=77)

Kuva 69 Vastaajien ensisijainen yhteydenottotaho ongelmatilanteissa sukupuolittain kuvattuna (n=77)

Kuva 70 Vastaajien ensisijainen yhteydenottotaho luomuun liittyvässä ongelmatilanteessa ikäryhmittäin kuvattuna (n=77)

Kuva 71 Viljelijöiden kertoma ensisijainen yhteydenottotaho luomuvälvönnän ongelmatilanteessa tuotantosuunnan mukaan (n=77)

9.4 Muut luomuvälvönnän liittyvät vastaajien mielipiteet

Tutkimuksen lopussa oli vielä kysymys, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, jos heille tuli mieleen jotakin, mitä ei tutkimuksessa oltu vielä käsitelty (kuva 72). Vastauksista nousi esille kaksi asiaa, joista oli kirjoitettu yhtä paljon. 15 % vastaajista kommentoi, että luomuvälvönnä on turhan kallista ja että he eivät koe saavansa tarkastuksista vastinetta rahoilleen, ja samoin 15 % vastaajista toivoi sähköisiä palveluja lisää.

Useissa mielipiteissä kerrottiin, että sähköiset palvelut olisivat enemmän nykyä. Tällä hetkellä toteutettua luomuvälvönnän pidettiin jäykkänä ja vanhanaikaisena järjestelmänä. Sähköisten palvelujen toivottiin tuovan helpotusta tähän asiaan ja todettiin, että jos Elyllä on tarkoitus tuoda palvelujaan tulevaisuudessa enemmän sähköiseen muotoon ja osittain verkossa toimivaksi, sen tulisi olla sellaista, että viljelijän ei tarvitsisi ladata mitään omalle koneelleen. Palvelu olisi tuolloin tukisovellusten kaltainen – kuten Vipu-palvelu – jossa ei tarvitse ladata omalle tietokoneelle mitään. Vastauksissa täsmennettiin, että siitä syystä verkossa toimivaa palvelua toivottiin, koska tiloilla on usein heikot nettiyhteydet ja isojen tiedostojen lataaminen moneen kertaan on usein hankalaa ja aiheuttaa viljelijöille harmaita hiuksia. Eräs vastaaja kommentoi lisäksi, että jos palvelut olisivat verkossa, tulisi siitä tehdä myös sellainen järjestelmä, että esimerkiksi poikkeuslupien hakeminen onnistuisi vaivatta, yhdellä kirjautumisella.

Myös erilaiset sähköiset lomakkeet saivat kannatusta sähköisten palvelujen kehittämistä ajatellen. Jos lomakkeet löytyisivät Vipu-palvelujen kaltaisesta järjestelmästä, ne olisivat kaikille samanlaiset, tarkastajien olisi helppo tarkastaa lomakkeet ja ne pysyisivät hyvin tallessa järjestelmässä. Sähköisistä lomakkeista pystyisi tulevaisuudessa myös tekemään tarkastuksen etänä, ilman että tarvitsisi välttämättä mennä tilalle paikan päälle. Sähköiset lomakkeet mahdollistaisivat myös sen, että itsetehty välvönnä olisi helpompaa. Sähköisiin palveluihin liittyen eräs vastaaja myös toivoi, että nettiin tulisi matalan kynnyksen yhteydenottomahdollisuus, josta saisi nopeasti luotettavaa tietoa ilman suurta byrokratiaa.

Tarkastusten erisortista kehittymistä toivoikin vastaajista 12 %. Enimmäkseen tarkastuksia toivottiin tehtävän harvemmin ja enemmän riskiperusteisena. Myös pistokoeluontoista tarkastustapaa kannatettiin. Eräs viljelijä totesi, että toimintansa vakiinnuttaneille tiloille, joilla ei ole ollut vuosiin mitään huomauttamista, voisi tarkastukset hyvin tehdä harvemmin. Joka vuosi tehtävää tarkastusta hän piti täysin turhana ja totesi, että kahden-kolmen vuoden välein tehtävä tarkastus ajaisi asiansa paremmin. Hän kirjoitti, että nykyisellään tehtävä tarkastus, jossa käydään tilalla vuosittain katsomassa paperit ja toteamassa, että toiminta on aina täysin kunnossa, ei ole motivoivaa.

Tarkastuksia toivottiin myös kehitettävän niin, että erilaiset rutiiniasiat tarkastajat voisivat tehdä etänä, kunhan sähköisiä palveluja ensin kehitettäisiin tar-

peeseen sopivaksi, ja tällöin tarkastuksessa voitaisiin pitää enemmän painoa kasvustojen katsomiselle, niiden suunnittelulle ja muutenkin asioiden läpikäymiselle. Tarkastuksia toivottiin myös kehitettävän niin, että tarkastusajan-kohtaan saisi enemmän joustoa. Yksi viljelijä toivoi erityisesti, että tarkastuksen ajankohtaan voisi itse vaikuttaa sen verran, ettei tarkastus olisi koskaan lomien aikaan eikä välittömästi sen jälkeen. Hän kirjoitti, että tarkastukseen valmistautumisessa menee yksi koko päivä, jotta erilaisista muistiinpanoista saa tehtyä ymmärrettävän kokonaisuuden ja tämän takia loma-ajat tai välittömästi niiden jälkeinen aika on hänen mielestään huonoin mahdollinen tarkastusajankohta.

Viljelijöistä 9 % kertoi toivoansa, että tarkastustilanteessa käytettäisiin maalaisjärkeä enemmän mukana ja että koko ilmapiiri tulisi enemmän viljelijää auttavammaksi. Eräs vastaaja kertoi esimerkkinä, että maalaisjärkisyyttä hän toivoisi nimenomaan ehtojen tulkintoihin ja nimesi tässä kohtaa kuivikkeet erityisesti. Toinen vastaaja taas kertoi, että yleisellä tasolla koko tarkastusilmapiiriä tulisi kehittää. Hänen mukaansa yleinen ilmapiiri niin tarkastuskäynnillä kuin erilaisissa Elyn palveluissa tulisi olla viljelijää auttava ja asioita tulisi ajatella enemmän viljelijän kannalta eikä viljelijän vastaisesti.

Tarkastustilanteiden kehittämisessä toivottiin myös sähköisiä asiakirjoja tarkastajille mukaan. Eräät vastaajat kirjoittivat, että nykyisellä käytännöllä tarkastajilla on mukana paperiset versiot edellisistä tarkastuspöytäkirjoista ja usein päivittämättömät tukilomakkeet paperisina. Tietoa joudutaan siirtämään tarkastuskäynnillä paperilta toiselle ja tähän kuluu paljon aikaa. Jos koko homma tehtäisiin sähköisesti, tarkastajilla olisi mukana aina viimeisimmät tiedot ja tarkastaminen sujuisi huomattavasti joutuisammin, kun sähköiseen lomakkeeseen tarvitsisi tehdä vain tarpeelliset lisäykset tai muutokset.

Tarkastajien suurempaa kierrättämistä toivoi myös 5 % viljelijöistä. Eräs kommentoi, että kierrättämällä tarkastajia enemmän, ei tilalle sattuisi aina se sama tarkastaja, vaan pääsisi aina välillä jututtamaan toisia tarkastajia ja saisi heiltä mahdollisesti uutta näkemystä tilan toimintaan. Eräs vastaaja toivoi myös julkisesti nähtäväksi organisaatiokaaviota, jossa olisi lueteltu kaikki alueen tarkastajat, heidän koulutustausta, tarkastajien kokemus ja tarkastajien esimiehet.

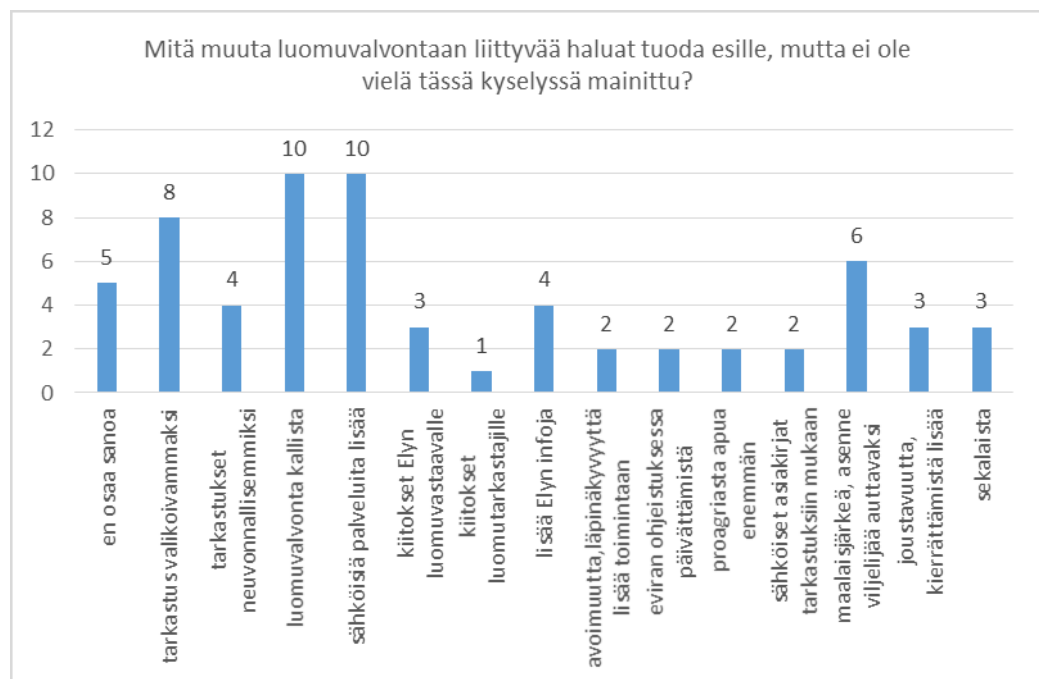
6 % vastaajista toivoi myös lisää Elyn järjestämiä infotilaisuuksia. Aikaisemmin olleita infotilaisuuksia kiiteltiin ja pidettiin hyvin tarpeellisina. Eräs viljelijä kommentoi, että informaatiota tarvitaan erityisesti siitä, mitä hallinto ja sääntöpuolella kulloinkin tapahtuu. Hän toivoi, että infotilaisuuksissa annettaisiin käytännön esimerkkejä jokaiseen uuteen sääntöön. Toinen vastaaja taas kirjoitti, että infotilaisuuksissa olisi hyvä olla esimerkit erityyppisille tiloille ja näissä esimerkeissä olisi havainnollistettu, miten tila voisi saada kasaan maksimi tuet.

Kaikkiaan luomuvälvönnön toivottiin neuvonnallisempaa otetta 6 % vastauksista. Monessa vastauksista todettiin, että lisäneuvonta on aina paikallaan,

mutta jotkut viljelijät tarkensivat vielä, mihin he neuvontaa haluaisivat. Viljelytekninen neuvontaa sai kannatusta ja erityisesti kasvustojen kuntoon liittyvät neuvot katsottiin tarpeellisiksi. Kun sähköiset palvelut tulevaisuudessa kehittyvät ja nopeuttavat varsinaisia tarkastustilanteita, moni vastaaja toivoi neuvonnan lisääntyvän. Eräs vastaaja kirjoitti, että tulevaisuudessa koko tarkastustilanne voisi olla neuvonnallinen tapahtuma.

Positiivisen kommentin Elyn tai luomutarkastajien toiminnasta antoi 7 % viljelijöistä. Ely-keskukseen liittyvissä kirjoituksissa keuhuttiin erityisesti luomuvastaavan asiantuntevuutta. Eräs vastaaja kirjoitti, että hän haluaa kiittää erityisesti luomuvastaavaa hyvästä palvelusta ja neuvonnasta. Luomuvastaava on ollut aktiivinen tiedottamisessa ja on ollut kertomassa luomuvälvonnasta useissa tilaisuuksissa sekä ottaa hyvin yhteyttä viljelijöihin mm. sähköpostilla. Samanlaista positiivista palautetta oli muillakin vastaajilla. Eräs viljelijä vielä lisäsi, että luomuvastaava vastaa erilaisiin yhteydenottoihin aina nopeasti ja tarkasti. Kyseinen viljelijä piti tätä suuressa arvossa ja totesi, että tällainen toiminta on aivan ykkösluokan asiakaspalvelua.

Tarkastajiin liittyvissä positiivisissa palautteissa arvostettiin sitä, että tarkastaja oli saanut jännittävän tarkastustilanteen tuntumaan helpommalta ja tehnyt tilanteesta rennomman. Vastauksissa annettiin kiitosta myös siitä, jos tarkastajalla oli tarkempaa kokemusta luomuviljelystä tai oli muuten alansa huippuosaaja. Saatua hyvää asiakaspalvelua pidettiin arvossa.

Kuva 72

Vastaajien mielipiteet muista luomuvälvontaan liittyvistä asioista

10 KEHITYSEHDOTUKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

10.1 Työssä esiin nousseet kehitysehdotukset

Viljelijät antoivat kommentteja ja kehitysehdotuksia luomutarkastuksiin, Ely-keskuksen palveluihin, luomuvälvönnän lomakkeisiin ja yleisesti luomuvälvöntään liittyen. Eniten luomutarkastuksiin liittyvissä kehitysehdotuksissa mainittiin, että pienillä viljelyksensä vakiinnuttaneilla tiloilla, joilla ei juurikaan ole tapahtumia vuodessa, olisi hyödyllisempää noudattaa harvennettuja tarkastuskäyntejä välvönnässä. Monessa vastauksessa ehdotettiin, että tarkastuksia tehtäisiin tällaisille kasvinviljelytiloille kerran kahdessa tai kolmessa vuodessa. Jokavuotista tarkastuskäyntiä ei nähty tarpeellisena, koska useammalla käynnillä tarkastetaan samat asiat, eikä niihin ole välttämättä tullut lainkaan muutoksia käyntien välillä. Tarkastajille toivottiin myös enemmän koulutusta, jotta tarkastajien ammattitaito olisi tasaisempi, tosin vastaajat ymmärsivät myös sen, että joillakin tarkastajilla oli erityisosaamista omasta viljelytaustasta johtuen. Useampi viljelijä antoi myös sellaisia kehitysehdotuksia, joissa toivottiin tarkastuksia tehtävän enemmän pistokoeluoontoisesti. Tällöin kaikkia alueen luomutoimijoita ei tarvitsisi välttämättä tarkastaa vuosittain.

Viljelijät ehdottivat myös, että tarkastuskäynnit voisivat olla enemmän neuvonnallisia tapahtumia ja että niissä voitaisiin keskittyä enemmän kasvustoihin. Moni kertoi, että aikaisemmin tarkastukset olivat neuvonnallisempia kuin nykyään, mutta jostakin syystä painotus kääntyi siihen suuntaan, että luomutarkastuksista tuli enimmäkseen viranomaisvälvöntää sisältävä tapahtuma. Lisäksi toivottiin käytäntöä, että tarkastajat laittaisivat aina tarkastuskäynnin sopimisen jälkeen sähköpostilla viljelijöille listat, mitä tilakäynnillä käsitellään, mitä papereita viljelijän tulisi varata valmiiksi ja tiedon siitä, kuinka kauan tarkastukseen tulisi varata aikaa. Näin viljelijät osaisivat paremmin valmistautua tarkastukseen. Sähköpostin mukana viljelijöille jäisi myös samalla tarkastajan yhteystiedot.

Joissakin vastauksissa ehdotettiin myös sitä, että tarkastajia kierrätettäisiin tiloilla useammin. Tällöin sama tarkastaja ei kävisi tilalla yhtä monta kertaa kuin nykyään, vaan tarkastaja vaihtuisi nopeammin. Tätä toivottiin sen takia, että viljelijät kuulevat tarkastajilta erilaisia vinkkejä ja nopeammalla tarkastajien kierrättämisellä uusia ideoita kuulisi enemmän.

Ely-keskukseen liittyvät kehitysehdotukset käsittelivät enimmäkseen sähköisiä palveluita. Moni vastaaja toivoi, että Ely-keskuksissa kehitettäisiin niiden sähköisiä palveluja eteenpäin ja kattamaan useampia palveluja. Sähköisistä palveluista toivottiin sellaisia, jossa ei tarvitsisi ladata omalle tietokoneelle mitään, koska kaikilla viljelijöillä eivät tietoliikenneverkot ole kovin hyviä ja isojen tiedostojen lataaminen ei välttämättä onnistu kovien helposti. Sähköisistä järjestelmistä toivottiin kehitettävän myös sellaisia, että tarkastajat voisi-

vat niiden kautta tehdä osan luomutarkastuksesta etänä, jolloin tilalla ei välttämättä tarvitsisi aina edes käydä.

Kehitysehdotuksia tuli myös siitä, että jos Ely-keskuksen on tarkoitus lisätä sähköisiä palvelujaan, ne tulisi tehdä sellaisiksi, että yhdellä kirjautumisella pystyisi tekemään useampia toimintoja. Tällöin jokaisen eri toiminnon välillä ei tarvitsisi kirjautua aina uudestaan. Yhdellä kirjautumisella säästettäisiin viljelijöiden aikaa ja tehtäisiin palvelut käyttäjäystävällisemmiksi. Vastaajat myös toivoivat, että kehitettäisiin sähköisiin palveluihin tulisi saataville reaaliajassa tai virastoajassa toimiva tukipalvelu. Tukipalvelun kautta viljelijät voisivat kysyä luomuasioihin liittyvistä ongelmatilanteista ja saadut vastaukset olisivat ammattilaisen kertomaa tietoa. Tällöin viljelijät saisivat tarvitsemansa tiedon nopeasti ja tieto olisi tarkkaa täsmätietoa. Sähköinen tuki mahdollistaisi näin asiantuntijalta tulevan tiedon saannin ilman, että viljelijän tarvitsisi ottaa puhelimella yhteyttä Ely-keskukseen. Ely-keskuksen sähköisiin palveluihin liittyen toivottiin myös sitä, että Ely-keskuksen nettisivuille tulisi julkisesti nähtäväksi nimelistat alueen luomutarkastajista. Listoilta viljelijä voisi sitten itse katsoa, kuinka monta tarkastajaa alueella vaikuttaa.

Sähköisiin palveluihin liittyen ehdotettiin myös, että Ely-keskuksen nettisivuille tai kehitettäisiin sähköisiin palveluihin, yhden kirjautumisen taakse, tulisi näkyville ns. luomuviljelijän vuosikalenteri. Kalenterista näkisi kaikki tärkeät päivämäärät, jotka luomutuotannossa ja luomuvalvonnassa ovat oleellisia. Kalenterista viljelijä voisi itse tarkistaa, onko muistanut tehdä kaikki toimet ajoissa ja se toimisi samalla eräänlaisena kannustimena, kun päivämäärät olisivat selvästi näkyvillä ja käytettävissä olevan ajan näkisi konkreettisesti.

Joissakin Ely-keskukseen liittyvissä kehitysehdotuksissa puhuttiin Ely-keskuksen järjestämistä infotilaisuuksista. Niitä ehdotettiin pidettävän useammin ja toivottiin myös sitä, että tilaisuuksissa annettaisiin konkreettisia esimerkkejä luomuvalvontaan ja luomutukiin liittyen. Jos infotilauudessa olisi esimerkkejä eri tilanteille ja erilaisille tuotantosunnille, viljelijöiden olisi helppo valita esimerkeistä itselleen ja omalle tilalleen parhaiten sopivat mallit.

Luomuvalvonnan lomakkeisiin tuli tutkimuksessa myös useampia kehitysehdotuksia. Erityisesti toivottiin sitä, että tiloilla käyvillä tarkastajilla olisi mukanaan tieto tilan viljelyksestä sähköisessä muodossa. Tällöin heillä olisi automaattisesti mukanaan myös viimeisin ja oikea tieto. Kun tieto olisi sähköistä, säästytettäisiin tarkastuskäynnillä kirjaamasta tietoja paperilta toiselle, eivätkä tarkastajat luulisi tilalla olevan sellaisia kasveja, mitä sinne ei ole kylvetty. Sellaisia lomakkeisiin liittyviä ehdotuksia tuli vastaajilta myös, joissa ehdotettiin, että tarkastaja laittaisi aina yhteydenottonsa jälkeen viljelijälle sähköpostiin liitteeksi valmiit lomakepohjat. Viljelijä voisi sitten täyttää valmiit lomakepohjat halutuilla tiedoilla ja varmistaisi samalla, että on valmistautunut tarkastukseen riittävällä laajuudella. Tarkastukset olisivat tarkastajille myös helpompia, kun vaadittava tieto olisi lomakkeissa järjestyksessä ja valmiina, eikä viljelijä toisi nähtäväksi lukuisia lappusia, joista tarkastajan pitäisi itse etsiä tarvitsemansa tieto.

Yleisesti luomuvälvönnän liittyvistä ehdotuksista enemmistö liittyi maksuihin. Nykyistä välvönnän hintaa pidettiin liian kalliina erityisesti käytettyyn tarkastusaikaan verrattuna. Jos tarkastusmaksulla saisi samalla muuta palvelua, hinta olisi viljelijöiden mielestä kohtuullisempi. Muu palvelu voisi olla neuvontaa, sähköisiä palveluja tai muuta välvönnän liittyvää.

10.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimustyön perusteella esiin nousseista kehitysehdotuksista olisi hyvä tehdä vielä lisää jatkotutkimuksia erityisesti Ely-keskuksen sähköisiin palveluihin liittyen. Sähköisiin järjestelmiin on selvästi viljelijöiden keskuudessa tarvetta ja onhan sähköisten järjestelmien kiihtyvä kehittyminen myös nykypäivää. Monta hyvää kehitysehdotusta nousi tämän opinnäytetyön perusteella esille ja näitä kannattaisi jalostaa eteenpäin. Kun Ely-keskuksissa aletaan kehittämään sähköisiä palveluja vastaamaan nykypäivän vaatimuksiin, kannattaisi tässä tutkimustyössä esiin tulleet kehitysehdotukset ottaa harkintaan jo alusta alkaen. Esimerkiksi kirjautumiseen, luomuviljelijän vuosikalenteriin ja tukipalveluihin liittyvät ehdotukset voisivat olla varsin toteutuskelpoisia. Jos aiheesta tehtäisiin vielä lisää tutkimuksia, saataisiin varmasti vielä lisää varsin hyviä ehdotuksia, joista voisi olla hyötyä sekä viranomaisille että viljelijöille.

11 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

11.1 Tutkimuksen pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimusta aloitettaessa ja ensimmäisiä webropol-linkkejä viljelijöille lähetettäessä ajatuksena oli, että kyselyn vastausprosentiksi saataisiin lähelle 80 %. Ajatus perustui siihen, että viljelijät olivat itse valinneet tuotantotavakseen luonnonmukaisen tuotannon ja että jokaisella luomuviljelijällä on varmasti omia ajatuksia ja mielipiteitä heidän tilalleen toteutetusta luomuvälvönnästä. Kyselyyn vastaamalla he olisivat voineet helposti tuoda ajatuksensa ja mielipiteensä esille ja samalla antaa kehitysehdotuksia siihen, miten luomuvälvönnästä tulisi jatkossa kehittää. Jo kyselyn voimassaoloaikana huomattiin kuitenkin, että asetettu tavoite oli aivan liian korkea ja että siitä jäätäisiin jonkin verran. Virallinen kyselyn vastausprosentti oli lopulta 50 %, joka on oikein hyvä tulos ja josta saatiin aivan riittävästi tuloksia purettavaksi.

Kyselytutkimuksen aikana oletettiin, että juuri nuoret viljelijät vastaisivat sähköiseen kyselyyn paremmin kuin vanhemmat viljelijät. Tämä oletus perustui siihen, että nuorille on yleensä erilaisten sosiaalisten medioiden käyttö arkipäivää ja he myös lukevat sähköpostia säännöllisesti, joskus jopa päivittäin. Nuorilla on myös yleensä sähköpostiosoitteet voimassa ja ne ovat useammalla yhteistyötaholla paremmin tiedossa, kuin sellaisilla viljelijöillä, jotka lukevat sähköpostia harvemmin tai eivät juuri lainkaan. Tämä oletus osoittautui kuitenkin vääräksi, sillä vastauksia tuli eniten juuri hieman vanhemmalta vastaajaryhmältä. Aktiivisimmat vastaajat olivat iältään 55 ja 65 vuoden välissä.

Alunalkaen oletettiin myös, että kyselyn tuloksista näkyisi selkeä ero nuorempien ja vanhempien vastaajien välillä. Erityisesti eroa oletettiin oleva siinä, miten viljelijät suhtautuvat tehtyihin tarkastuksiin ja millaisen arvosanan he antavat tällä hetkellä toteutetulle välvönnälle. Oletus perustui siihen, että nuoret viljelijät ovat kasvaneet EU-säädösten ja välvönnän aikana, jolloin he suhtautuisivat tarkastuksiin neutraalimmin ja antaisivat parempia arvosanoja nykyiselle välvönnälle. Oletuksen taustalla oli myös ajatus, että nuoret ovat oppineet jo koulussa luomuvälvönnän merkityksen ja ymmärtäisivät näin paremmin, että tukien saamisen takia välvönnä on suoritettava. Tämäkään oletamus ei kuitenkaan pitänyt täysin paikkaansa, sillä oletettua selkeää eroa ei tuloksista käynyt ilmi.

Pientä eroa ikäryhmien välille kuitenkin nousi esiin, kun tarkasteltiin vastaajien suhtautumista luomuvälvönnään. Tilalla tehtyjen luomutarkastusten arvioinnissa ero oli selkein. Tässä nuorimmat ja vanhimmat vastaajat olivat mielipiteissään eniten eri mieltä asiasta. Nuorimmat vastaajat pitivät tarkastuksia pelkästään erinomaisina, mutta osa vanhimmistä vastaajista piti tarkastuksia huonoina. Vanhimmat vastaajat olivatkin ainoita, jotka olivat arvostelleet tarkastuksia huonoiksi, missään muussa ikäryhmässä kyseistä arvosanaa ei oltu annettu. Osa vanhimmistä vastaajista kuitenkin antoi tarkastuksista myös hy-

vän tai tyydyttävän arvosanan. Annetut arvosanat vaihtelivat saman ikäryhmän sisässä myös muissakin ikäluokissa. Eniten eri mielipiteitä tarkastuksen arvostelusta oli iältään 56-65 vuotiaissa. Tämän ikäisistä osa piti tarkastuksia erinomaisia ja toiset vain välttävänä, mutta paljon sai kannatusta myös hyvä ja tyydyttävä arvostelu.

Nykyisen luomuvalvonnan tyytyväisyydessä ei tullut ilmi yhtä selkeää eroa nuorimpien ja vanhempien vastaajien kesken, kuin mitä oli tilalla tehdyissä tarkastuksissa. Nuorimmat vastaajat olivat kuitenkin edelleen myös tässä tyytyväisiä valvontaan ja suhtautuivat valvontaan kaikkiaan muita positiivisemmin. Tyytymättömien sen sijaan löytyi useammasta ikäluokasta. Suhteessa tyytymättömämpiä luomuvalvontaan olivat kuitenkin edelleen vanhimmat vastaajat, joista joka kolmas ilmoitti olevansa tyytymätön. Yllättävää sen sijaan oli, että iältään kolmenkymmenen ja kuudenkymmenen vuoden tuntu-massa olevista vastaajista joka neljäs ilmoitti olevansa tyytymätön nykyiseen luomuvalvontaan.

Olisi voinut myös kuvitella, että kaikki ne vastaajat, jotka ilmoittivat olevansa tyytymättömiä nykyisellä tavalla toteutettuun luomuvalvontaan, ilmoittaisivat olevansa tyytymättömiä myös Ely-keskukselta luomuasioissa saatuun tukeen. Näin ei kuitenkaan käynyt. Erityisen paljon muuttuivat vanhimman ikäluokan vastaukset. Näistä vastaajista kaikki ilmoitti saavansa mielestään riittävästi tukea alueen Ely-keskukselta. Myöskin noin kolmenkymmenen ikävuoden vastaajien ryhmässä huomattavan moni vastaaja, joka oli ilmoittanut olevansa tyytymätön luomuvalvontaa, oli kuitenkin tyytyväinen Ely-keskukselta saamaansa tukeen. Näin tapahtui myös iältään kuudenkymmenen vuoden tuntu-massa olevilla vastaajilla. Lähes puolet sellaisista kyseisen ikäryhmän vastaajista, jotka olivat tyytymättömiä luomuvalvontaan, ilmoittivat kuitenkin olevansa täysin tyytyväisiä alueen Ely-keskuksen toimintaan.

Yksi alkuperäinen oletus osoittautui kuitenkin lähes oikeaksi. Alun perin oli ajateltu, että nuoret vastaajat olisivat näppärämpiä sosiaalisen median käyttäjiä kuin vanhimmat ikäluokat. Tämä oletus osoittautui oikeanlaiseksi Ely-keskuksen sähköisten palvelujen osalta. Tutkimuksessa ihan nuorimmat vastaajat ilmoittivat poikkeuslupien sähköisen hakemisen olevan erittäin helppoa, kun taas ihan vanhimmat vastaajat ilmoittivat poikkeuslupien hakemisen olevan erittäin vaikeaa tai eivät osanneet sanoa asiaan mielipidettään. Muut ikäryhmät näiden väliltä olivat mielipiteissään jakautuneita. Erityisen jakautunut oli 26-35 vuotiaiden vastaajien ryhmä, jossa vastauksia tuli kaikkiin arviointikohtiin.

Tutkimuksesta nousi esiin, että Etelä-Savon alueella tehtyyn luomuvalvontaan oltiin kaikkiaan keskimäärin tyytyväisiä, kun enemmistö vastaajista antoi luomuvalvonnalle hyvä kouluarvosanan. Erityisen tyytyväisiä olivat naiset. Myös tiloilla tehtyihin tarkastuksiin oltiin pääosin tyytyväisiä ja enemmistö vastaajista koki tarkastukset positiivisena palveluna. Luomuvalvonnan hyviksi puoliksi kuvailtiin, että se opastaa viljelijöiden toimintaa oikeaan suuntaan, on neuvonnallista ja palveluhenkistä, toteutettu valvonta on kaikkiaan asiallis-

ta ja tarkastajat ovat olleet ystävällisiä. Viljelijöiden tiloilla tehty tarkastukset kuvailtiin myös sujuneen hyvässä hengessä. Lisäksi monissa vastauksissa kerrottiin, että luomuvälvönnä kaikkiaan tuo luonnonmukaiseen tuotantoon lisää uskottavuutta ja että kuluttajat arvostavat välvöttua toimintaa.

Moni vastaajista myös kiitteli erityisesti osaavia tarkastajia. Tarkastajien ammattitaitoa arvostettiin monessa vastauksessa ja heiltä saatuja kommentteja pidettiin arvossa. Erityisen paljon kiiteltiin sitä, jos tarkastaja toi esille tilan kehityskohteita tai antoi vinkkejä jonkin asian tekemiseen. Viljelijät ymmärsivät, että oman tilan toiminnalle voi sokeutua ja tästä syystä ulkopuolisen ammattilaisen näkökulmia pidettiin arvossa. Kehityskohteiden esiin tuonti helpottaa viljelijöiden toimintaa ja parhaimmillaan lisää tilan kannattavuutta. Moni myös kertoi, että he olivat saaneet tarkastajilta hyviä vinkkejä asioiden tekemiseen ja erityisen arvokkaina pidettiin sellaisia vinkkejä, jotka oli saatu tarkastajilta, joilla oli itse henkilökohtaista kokemusta luomuvälvönnästä.

Tutkimuksen vapaan sanan osiossa annettiin erityisesti kiitosta alueen Ely-keskuksen luomuosajille ja luomuvastaavalle. Useampi viljelijä ilmoitti, että Ely-keskuksesta oli aina saanut avun luomuun liittyviin kysymyksiin, kun sitä oli tarvittu. Tämä näkyy myös siinä, että lähes kolme neljästä vastaajasta ilmoitti ensimmäiseksi ottavansa aina yhteyttä Ely-keskukseen, jos heille tulee vastaan luomuun liittyviä ongelmatilanteita. Ely-keskuksen luomuvastaavaa mainittiin myös erikseen. Hänen viestintäänsä pidettiin hyvänä, hänen kerrottiin olevan helposti tavoitettavissa ja hänen kiiteltiin antavan aina nopeasti sekä täsmällisesti vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Luomuvastaavan ammattitaitoa kiiteltiin ja hänen asiakaspalveluansa pidettiin ykkösluokkaisena.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että tulevaisuudessa luomuvälvönnä tulisi viljelijöiden mielestä kehittää niin, että Elyn sähköisiä palveluita tulisi lisää, tilalla tehtävää luomuvälvönnä vähentää ja tarkastajien ammattitaitoon kiinnittää entistä enemmän huomiota. Sähköisiä palveluita toivottiin kehitettävän eteenpäin niin Elyn toimesta kuin myös valtakunnan tasollakin. Jo olemassa olevia sähköisiä palveluita pidettiin hyvinä, mutta niitä toivottiin kehitettävän eteenpäin ja samalla toivottiin myös aivan uusia sähköisiä palveluita. Viljelijät toivoivat, että kaikki sähköiset palvelut löytyisivät tulevaisuudessa samasta paikasta ja yhden kirjautumisen takaa. Tällä tavoin luotu palvelu helpottaisi viljelijän toimintaa ja takaisi sen, että asiat olisivat helposti löydettävissä ja tarkistettavissa nopeasti sekä pienellä vaivalla. Tarkastusviranomaisten toimintaa sähköiset palvelut nopeuttaisivat myös, jos kaikki tarvittavat tilan tiedot löytyisivät pilvipalvelimilta. Tarkastuksia pystyttäisiin tällöin tekemään osittain myös etänä ja samalla säästyisi kaikkien viranomaisten aikaa. Säästynyt aika voitaisiin sitten hyödyntää viljelijöiden neuvontaan ja asiakaspalveluun.

Viljelijöiden mielestä tiloilla tehtävää luomuvälvönnä pitäisi harventaa ja muuttaa enemmän pistokoeluontoiseksi. Erityisesti toimintansa vakiinnuttaneilla tiloilla, joilla on tapahtumia hyvin vähän vuodessa ja huomautettavaa ei

ole juuri koskaan, voisi viljelijöiden mielestä tarkastuksia tehdä useamman vuoden välein. Vuosittain tehtävät tarkastukset tuovat tällaisille tiloille vastaa-
jien mukaan vain turhia kustannuksia ja vievät viljelijöiden aikaa. Osa tarkas-
tuksista voisi vastaajien mukaan myös tehdä sähköisessä muodossa etänä, jos
sähköisiä palveluita ensin kehitettäisiin eteenpäin. Viljelijät toivoivat myös,
että itse tarkastustapahtuma olisi tulevaisuudessa enemmän neuvonnallinen
tapahtuma, jossa voitaisiin opastaa viljelijää ja panostaa enemmän asiakaspal-
veluun.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että vastaajat toivoivat myös tarkastajien ammattitai-
toon kiinnitettävän enemmän huomiota. Ammattitaitoa vastaajien mukaan
osoitti se, että tarkastaja toi ilmi tilan ongelmakohtia ja puutteita sekä antoi
palautetta. Palautteen antamista pidettiin hyvänä asiana ja viljelijät arvostivat
erityisesti, jos tarkastajalla oli omaa viljelytaustaa. Erilaisia vinkkejä viljelijät
pitivät myös arvossa. Viljelijät kokivat, että tiloille annettu palaute, oli se sit-
ten hyvää tai huonoa, osoitti tarkastajien ammattitaitoa. Hyviä asioita oli hei-
dän mukaansa mukava kuulla ja huonosti olevista asioista annettu palaute ke-
hitti viljelijöiden toimintaa.

11.2 Tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus

Validiteetti, eli tutkimuksen pätevyys, ilmaisee sen, miten hyvin tutkimus-
menetelmä mittaa juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetti, eli
luotettavuus, kertoo tutkimusmenetelmän kykyä saavuttaa tarkoitettuja tulok-
sia. Se siis ilmaisee, miten luotettavasti ja toistettavasti tutkimusmenetelmä
mittaa haluttua ilmiötä (Hiltunen 2009).

Tässä tutkimuksessa on tutkittu Etelä-Savon alueella toteutettua luomuval-
vontaa ja opinnäytetyön tarkoituksena on saada selville, miten luomuvälvön-
nan palveluja tulisi kehittää Etelä-Savossa. Kohderyhmäksi valittiin kaikki ne
alueen luomuviljelijät, joiden sähköpostiosoite on Etelä-Savon Ely-keskuksen
tiedossa. Tähän kohderyhmään kuului 156 luomuviljelijää. Tutkimusmene-
telmäksi valittiin kvantitatiivinen -eli määrällinen- tutkimus, koska tarkoituk-
sena oli tavoittaa mahdollisimman moni kohderyhmään kuuluva luomuviljeli-
jä. Kyselylomake tehtiin yhteistyössä Ely-keskuksen kanssa ja kysymyksiin
kiinnitettiin erityistä huomiota, jotta vastauksia saatiin juuri niihin asioihin,
joita oltiin tutkimassa. Kyselyn vastausprosentti oli 50%, joten vastauksia saa-
tiin varsin edustava otos. Voidaan siis todeta, että tässä tutkimuksessa validi-
teetti varmistettiin huolellisella suunnittelulla, harkitulla tiedonkeruulla ja
korkealla vastausprosentilla. Kyselylomakkeen kysymyksiä voidaan myös pi-
tää onnistuneina, koska niiden avulla saatiin vastauksia asetettuun tutkimus-
ongelmaan.

Tutkimuksen reliabiliteetti varmistettiin siten, että koko tutkimusprosessin ajan pyrittiin olemaan mahdollisimman tarkka ja huolellinen. Kyselytutkimuksella saatujen tulosten käsittelyssä oltiin erityisen tarkkana, jotta vastaus-ten käsittelyssä ja tulosten tulkinnoissa ei tulisi virheitä. Tuloksia tarkasteltiin myös kriittisesti. Koska kyselytutkimuksen vastausprosentti oli 50, voidaan todeta, että otoskoko oli riittävän suuri ja tulokset ovat päteviä eikä sattuman-varaisuutta esiinny.

11.3 Yleistä opinnäytetyön pohdintaa

Tämä opinnäytetyö oli prosessina erittäin mielenkiintoinen ja opettava. Opin valtavasti uutta ja perehdyin sellaisiin asioihin, joihin ei muuten olisi tullut perehdyttyä. Opinnäytetyön aihe oli minulle erittäin kiinnostava ja mieluinen. Työn aihepiiri on minun sydäntä lähellä, joten kaikkiaan työn tekeminen oli ilo, eikä missään tekemisen vaiheessa tämä mielipide horjunut. Aihe myös si-vuaa ammattiani, joten tämän työn tekemisestä on minulle luultavasti hyötyä myös tulevaisuudessa. Lisäksi tutkimuksen vastauksissa nousi esiin sellaisia kehitysehdotuksia, jotka minun on helppo toteuttaa omassa työskentelyssäni.

Tekemisen vaiheista varmasti vaikein osa oli varsinaisen tekstin kirjoittami-nen. Erityisesti teoriaosuuden aloittaminen tuntui hankalalta, koska en oikein tiennyt, mistä aloittaa. Kun sain ajatukset kasaan ja hankittua riittävästi läh-demateriaalia, myös tekstin kirjoittaminen lähti onnistuneesti käyntiin. Alun vaikeuksien takia, alun perin asettamani aikataulu ei kuitenkaan pitänyt, vaan työn valmistuminen venähti jonkin verran. Jos aloittaisin nyt uuden opinnäy-tetyön tekemisen ja tietäisin sen, mitä tästä työstä opin, asettaisin itselleni rea-listisemman valmistumisaikataulun jo alussa ja katsoisin, että se myös pitäisi. Tämän oppimani laitan kuitenkin korvan taakse talteen tulevaisuuden haastei-ta odottamaan.

LÄHTEET

A. I. Virtanen. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/A._I._Virtanen

Alasuutari, P. (1999). Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Albert Howard. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Howard

Bioland. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Bioland>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Elinkeino-,_liikenne-_ja_ymp%C3%A4rist%C3%B6keskus

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Elintarviketurvallisuusvirasto_Evira

Ely-keskukset. Ely-keskus. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.ely-keskus.fi/web/ely/ely-keskukset#.V9LWiNJPpox>

Ely-keskukset. Tehtävä ja toiminta –Etelä-Savo. Ely-keskus. Viitattu 12.9.2016.

<https://www.ely-keskus.fi/web/ely/ely-etela-savo-tehtavat-ja-toiminta#.V9a149JPpow>

Evira ennakoi: luomuala lisääntyy 8 %. Pro Luomu. Luomu.fi.

<http://luomu.fi/kirjoitus/evira-ennakoi-luomuala-lisaantyy-8/3/?ref=luomuviljelyn-kehitys>

Evira (2017). Luonnonmukainen tuotanto 1. Yleiset ja kasvintuotannon ehdot. 6. painos. Eviran ohje 18219/6.

Hakuohjeet luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymistä koskevaan sopimukseen sekä sopimukseen luonnonmukaisesta tuotannosta. Hakuohje 1995-1999. Hakuohjeen liite lomakkeeseen Lnro 215.

Heikkinen, A. (2013). Etelä-Savon vanhin luomuyritys hakeutui konkurssiin. Länsi-Savon sanomat. Julkaistu 29.4.2013. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.lansi-savo.fi/uutiset/l%C3%A4hell%C3%A4/etel%C3%A4-savon-vanhin-luomuyritys-hakeutui-konkurssiin-54654>

Hiltunen, L. (2009). Validiteetti ja reabiliteetti. Graduryhmä 18.2.2009. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 22.3.2017.

http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hovi, A. (1985). Luonnonmukainen viljely. Helsinki: Tammi.

Huokuna, E., Dalman, P., Nykänen-Kurki, P., Galambosi, B., Häkkinen, S. & Sormunen-Cristian, R. (1995). Etelä-Savon tutkimusasema 75 vuotta Tutkimusta ja koetoimintaa viljelijän hyväksi vuodesta 1919. Maatalouden tutkimuskeskus tiedote 7/95. p. 9.

https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/443209/maatut7_95.pdf?sequence=1

Hyttinen, J. (2014). Mistä syntyy menestyvä asiakaspalvelu?. Asma blogi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.asml.fi/blogi/mista-syntyy-menestyva-asiakaspalvelu/>

Hyvää ruokaa puhtaasti ja luonnonmukaisesti. Luomuruoka.fi Terveyttä ja makunautintoja. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.luomuruoka.fi/?id=887>

Jaakkola, E., Orava, M. & Varjonen, V. (2009). Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua – Opas yrityksille. Helsinki: Tekes. Viitattu 22.3.2017.

https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/palvelujen_tuotteistamisesta_kilpailuetua.pdf

Janhunen, R., (2015). Luonnonmukaisen tuotannon korvaus. Luomusitoumus. Ely-keskus.

https://www.mtk.fi/liitot/keskisuomi/hankkeet/Tarkka/Ennakoi/fi_FI/tuki-infot_keva_2015/_files/93509334621561461/default/Luomusitoumus%20RJ_2015.pdf

Johansson, A., Leskinen, U-M., Suutarla, M., Tuominen, P. & Turunen, U. (2015). Luonnonmukaisen maidontuotannon hyvät toimitavat. Proagria. Proagria Keskusten Liitto Ry.

https://www.proagria.fi/sites/default/files/attachment/luonnonmukaisen_maidontuotannon_hyvät_toimintatavat_0.pdf

Kaipiainen-Heiskanen, P. (2004). Kymmenvuotias YTI-tutkimuskeskus sai oman historian. Nettiradio Mikaeli. Viitattu 22.3.2017.

<http://nettiradiomikaeli.internetix.fi/mikaeli/arkisto/tutkimus/yti10/>

Kasvinsuojelu. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/kasvit/kasvinsuojelu/>

Keränen, E., Laadukas asiakaspalvelu. Operosus Oy. Viitattu 22.3.2017.

http://www.operosus.fi/?page_id=44

Koikkalainen, K., Seuri, P., Koivisto, A., Tauriainen, J., Hyvönen, T. & Regina, K. (2011) Luomu 50 – mitä tarkoittaisi, jos 50 % Suomen viljelyalasta siirtyisi luomuun. MTT raportti 36, p. 4. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti36.pdf>

Koikkalainen, K., Vehkasalo, V., Linjakumpu, H. & Aakkula, J. (1998). Luomutuotannon kehittämisvaihtoehdot – taustamuistio kansallisen luomustrategian suunnittelun pohjaksi. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Selvityksiä 6/98. 44 s. Viitattu 22.3.2017.

<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/440655>

Korpela, J. & Mäkitalo, R. (2008). Julkishallinto murroksessa – Rohkeutta ja vauhtia muutokseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Koskimies, H. (2005). Tavoite oli uskottavuus. Teoksessa Heikki Koskimies (toim.) Luomuliitto 20 vuotta. Porvoo: Uusimaa Oy, 4.

Källander, I. (1993). Luonnonmukainen maanviljely. Jyväskylä: Kirjayhtymä.

Laitinen, I., Harisalo, R. & Stenvall, J. (toim.) (2013). Palvelutiede julkisten palveluiden uudistajana – kansainvälinen vertailu. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Lehtonen, U. (1984). Ullan mullat – opas luonnonmukaiseen kasvien viljelyyn ja asumiseen. Porvoo: WSOY.

Luomuasetus ei koske ammattikeittäjiä. Portaati luomuun.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.portaati.luomuun.fi/luomuvalvonta->

Luomu ja biodynaaminen viini. Wineserver. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.wineserver.fi/www/?sivu=biodynaaminen>

Luomuliitto. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Luomuliitto>

Luomun myynti lisääntyi lähes 7 %. Pro Luomu. Viitattu 22.3.2017.

<http://proluomu.fi/luomun-myynti-lisaantyi-lahes-7/>

Luomun tunnistaa merkistä. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/ruoka/luomumerkit/>

Luomu pähkinäkuoressa. Evira. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomu-pahkinankuoressa/>

Luomutilat (kpl) ja luomutuotantoala (ha) 2016. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/tilastot/luomu-2016ep1--lopullinen-31122016.pdf>

Luomutuotannon edistäminen. MTK 100 vuotta kasvua. Viitattu 22.3.2017.

https://www.mtk.fi/maatalous/luomutuotanto/luomutuotannon_edistaminen/fi_FI/luomutuotannon_edistaminen/

Luomutuotannon valvonta tukea ja turvaa. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/luomutuotannon-valvonta-tukea-ja-turvaa/>

Luomutuotanto kääntyi kasvuun. Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. Ympäristö.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.ymparisto.fi/fi->

[FI/Kartat ja tilastot/Ympariston tilan indikaattorit/Vihrea talous/Luomutuotanto kaantyi kasvuun\(28657\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Vihrea_talous/Luomutuotanto_kaantyi_kasvuun(28657))

Luomutuote - Luomumerkinät. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Luomutuote>

Luonnonmukainen kotieläintuotanto. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/globalassets/lelain2016b.pdf>

Luonnonmukainen kotieläintuotanto –Ympäristötuen erityistukisopimus. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013. Mavi.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomak-keet/viljelijä/Documents/Ymp%C3%A4rist%C3%B6tuen%20erityistukien%20esitteet%202012/YE%20esite%20Luonnonmukainen%20koti-el%C3%A4intuotanto%202012.pdf>

Luonnonmukainen tuotanto. Viitattu 22.3.2017.

http://www.virtuaali.info/dokumentit/file/luomu/luonnonmukainen_tuotanto.pdf

Luonnonmukaisen maataloustuotannon valvonta. Viljelijäkirje 1/2016. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/ajankohtaista/luomuviljelijäkirje-1-2016.pdf>

Luonnonmukaisen tuotannon korvauksen sitomusehdot 2015. Mavi.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomak-keet/viljelijä/Documents/Luonnonmukaisen%20tuotannon%20korvauksen%20sitomusehdot%202015.pdf>

Luonnonmukaisen tuotannon korvaus. Ely.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://elyt.fi/documents/10191/8697221/Luonnonmukaisen+tuotannon+korvaus.pdf/1481875e-38d9-473b-bd54-89031020d7fc>

Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmät Suomessa. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/valvontajärjestelmät/>

Luonnonmukaiset siemenet ja taimet (lisäysaineistorekisteri). Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/kasvit/siemenet-ja-taimet/>

Luonnos keskustelujen pohjaksi. Ehdotus alkutuotannon luomuvälvönnän keskittämisestä ja muusta kehittämisestä. Pro luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

http://proluomu.fi/wp-content/uploads/sites/3/2015/11/Luonnos_-esitys-luomuvälvönnän-keskittämisestä.pdf

Maatilan luomutarkastus pähkinäntuotossa. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.lantbrukssällskapet.fi/wp-content/uploads/Luomutarkastus-p%C3%A4hkin%C3%A4ntuotossa.pdf>

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma vuosille 2007-2013. Maatalouden ympäristötuki. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Documents/Manner-Suomen%20maaseudun%20kehitt%C3%A4misohjelma%20vuosille%202007%20-2013.pdf>

Meinander, B., (2016). Luonnonmukaisen tuotannon valvontaraportti 2015. Evira.

https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/julkaisut/raportit/luomun_valvontaraportti_2015.pdf

Meinander, B. (2016). Yleistietoa luomuvälvönnästä. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/tapahtumat/tapahtumien-materiaalit/laboratoriotöiminta/2016_ajankohtaista-lab.rintamalla/meinander_luomu_05102016.pdf

Mitä luomu on? MTK 100 vuotta kasvua. Viitattu 22.3.2017.

http://www.mtk.fi/maatalous/luomutuotanto/fi_FI/mita_luomu_on/

Mitä on palvelumuotoilu? Palvelumuotoilun työkalupakki. Service Design Toolkit. Sdt.fi. Viitattu 22.3.2017.

http://sdt.fi/mita_palvelumuotoilu.html

Myyryläinen, H. (1998) Ekomaakunta Etelä-Savo. Viitattu 22.3.2017.

http://materiaalit.internetix.fi/fi/opintojaksot/9historia/mikkelinpaikallishistoria/sitasuntata/ekomaakunta_etelasavo

Niemi, E. (2011). Hallitus käynnistää luomualan kehittämisohjelman. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/hallitus-kaynnistaa-luomualan-kehittamisohjelman/>

Palvelumuotoilu. Tutkimustietoa. Kulmat.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.kulmat.fi/tutkimustietoa/palvelumuotoilu>

Palvelumuotoilu. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Palvelumuotoilu>

Partalan kartano. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Partalan_kartano

Peltola, A. (2017). Opinnäytetyön tarkistuksen eteneminen. Sähköpostiviesti tekijälle 27.10.2017.

Perko, T. (2015). Mies, liekki ja unelma. Nobelisti A. I. Virtasen elämäntyö. A. I. Virtanen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Perustiedot alueesta. Tilasto- ja ennakkointitietoa Etelä-Savosta. Etelä-Savo ennakoi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.esavoennakoi.fi/perustiedot>

Pulkkinen, M. (2011). Erityisympäristötuki, luomukasvintuotannon sopimus, luomukotiäintuotannon sopimus. Etelä-Savon Ely-keskus. Viitattu 22.3.2017.

http://www.luomu.fi/materiaalit/02_Diat/Pulkkinen/Luomusopimukset.pdf

Pulkkinen, M. (2011). Luomutarkastus ja hallinto. Etelä-Savon Ely-keskus. Viitattu 22.3.2017.

http://www.luomu.fi/materiaalit/02_Diat/Pulkkinen/Luomutarkastus_ja_hallinto.pdf

Puttonen, M. (1993). Työyhteisön kehittäminen. Juva: WSOY.

Rajala, J. (2013). Hallituksen luomuojelma on hyväksytty. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/hallituksen-luomuojelma-on-hyvaksyty/>

Rajala, J. (2010). Luomun kehityksen merkkipylväitä maailmalla. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/luomun-kehityksen-merkkipylvaita-maailmalla/>

Rajala, J. (2010). Luomun kehityksen merkkipylväitä Suomessa. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/luomun-kehityksen-merkkipylvaita-suomessa/>

Rajala, J. (1995). Luonnonmukainen maatalous. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Ranta, R. (2005). Kehittyvä työyhteisö – Kehittäminen ja uudistaminen ihmisenä ja organisaationa. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

Rissanen, T. (2006). Hyvän palvelun kehittäminen. Vaasa: Kustannusyhtiö Pohjantähti Po-
lestar Ltd.

Rissanen, T. (2005). Hyvä palvelu. Vaasa: Kustannusyhtiö Pohjantähti Polestar Ltd.

Ryynänen I. 20 luomujalostus alkoi vasta 1990-luvulla. Kehittyvä elintarvike – elintarvike-alan tiede ja ammattilehti. Viitattu 22.3.2017.

<http://kehittyvaelintarvike.fi/teemajutut/20-luomujalostus-alkoi-vasta-1990-luvulla>

Siiskonen P. (2016) Katkelmia luomun kehitysvaiheista. Tutkittua tietoa luomusta. Viitattu 22.3.2017.

http://luomuinstituutti.fi/wp-content/uploads/sites/2/2016/11/Katkelmia-29.11.2016_valmis.pdf

Eurolehti –luomumerkki (2012). Tietopankki.fi. Luomu. fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/eurolehti-luomumerkki/>

Suokas, B. (2012). Demeter- merkki kertoo biodynaamisesta maataloustuotannosta. Tietopankki. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/tietopankki/demeter-merkki-kertoo-biodynaamisesta-maataloustuotannosta/>

Suokas, B (2012). Luomu rokkaa ennätys. Luomulehti 6/2012. Pro Luomu. p. 59.

http://www.luomuliitto.fi/hallinta/wp-content/uploads/2012/11/9vedos_LL-6-2012.pdf

Suomen EU-kansanäänestys. Wikipedia. Viitattu 22.3.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_EU-kansan%C3%A4%C3%A4nestys

Stigell, J., Mäkelä, S., Taipale T., Tamminen, S., Turtia J., Vesämäki R. & Ryhtä M. Luomutuotannon historia. Virtuaalikylä. Viitattu 22.3.2017.

http://www.virtuaali.info/opetusmaatilat/index.php?tila_id=1&ohjemappi&kategoria_id=288&kortti=3479

Taskinen, A., (2006). Eco Studies: Academic education on organic food and farming in Finland. Forskningsnytt 2/2006. Viitattu 22.3.2017.

<http://orgprints.org/9195/1/fnytt206a.pdf>

Tilastotietokanta. Luonnonvarakeskus. Luke.fi.

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_02%20Rakenne_02%20Maatalous-02%20ja%20puutarhayritysten%20rakenne/01_Maatalous_ja_puutarhayrit_lkm_ELY.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9d42d4c2-8fd4-4882-a44e-a817266fbc54

Tirkkonen, T. (2014). Palvelun laatu – määritelmä, mittaaminen ja kehittäminen. Viitattu 22.3.2017.

<https://terhotirkkonen.com/2014/04/29/palvelun-laatu-maaritelma-mittaaminen-ja-kehittaminen/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tuulaniemi, J. (2011). Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

Tynkkynen, O., Pulliainen, E. & Cronberg, T. (2005). Kirjallinen kysymys: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Partalan tutkimusaseman lakkauttaminen. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.orastynkkynen.fi/?p=129>

Valvontaan ilmoittautuminen. Evira.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/valvontaan-ilmoittautuminen/>

Valvottua viljelyä. Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/kasvit/luomuvalvonta/>

Viljely. Biodynaaminen yhdistys. Viitattu 22.3.2017.

<http://biodyn.fi/viljely/>

Voiko luomuruokaan luottaa? Luomu.fi. Viitattu 22.3.2017.

<http://luomu.fi/ruoka/valvonta/>

Yliopistokeskus. Mikkelin yliopistokeskus. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.muc.fi/yliopistokeskus>

2015: Luomuliitto 30 v. Luomuliitto. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.luomuliitto.fi/jarjesto/historiaa/>

Hei,

olen Hämeen ammattikorkeakoulun ylemmän agrologilinjan opiskelija ja teen tutkimusta Etelä-Savon Ely keskukselle. Tutkimuksen aiheena on luomuvälvönnän palvelun kehittämisen Etelä-Savossa ja sen tarkoituksena on kehittää luomuvälvönnän palveluja enemmän asiakaslähtöiseen suuntaan.

Nyt Sinulla on tilaisuus kertoa mielipiteesi luomuvälvönnän toimivuudesta ja nykyisen välvönnän hyvät sekä huonot puolet. Lisäksi pääset kertomaan, miten Sinun mielestäsi luomuvälvönnää tulisi kehittää tulevaisuudessa, jotta se palvelisi jokaista mahdollisimman hyvin. Kyselyn vastaukset käsitellään täysin anonyymeinä. Vastauksia toivotaan 24.10.16 mennessä.

Käytä nyt hyväksesi tämä ainutkertainen tilaisuus ja ilmaise mielipiteesi luomuvälvönnän toimivuudesta ja sen kehittämiskohteista Etelä-Savon alueella!

Jos kyselyssä on jotakin epäselvää ja haluat tarkennusta asioihin, vastaan tiedusteluihin numerosta 050-3554066 tai sähköpostilla pia.laukkanen@student.hamk.fi

Ystävällisin terveisin Pia Laukkanen

Luomuvälvönnän palvelun kehittäminen Etelä-Savossa
kysely:

1. Olen a) mies b) nainen

2. Olen a) 18-25 b) 26-35 c) 36-45
 d) 46-55 e) 56-65
 f) yli 66vuotias

3. Asuinkuntani on
 a) Enonkoski
 b) Heinävesi
 c) Hirvensalmi
 d) Juva
 e) Joroinen
 f) Kangasniemi
 g) Mikkeli
 h) Mäntyharju
 i) Pertunmaa
 j) Pieksämäki
 k) Puumala
 l) Rantasalmi
 m) Savonlinna
 n) Sulkava

4. Tilani pinta-alasta viljelyksessä on
 a) 1-20 b) 21-40 c) 41-60
 d) 61-80 e) 81-100 f) 101-120
 g) 121-140 h) 141-160 i) 161-180
 j) 181-200 k) yli 200 hehtaaria

12. Minkälaisena palveluna koet tilallasi tehdyn tarkastuskäynnin?

13. Miten Ely-keskus on sinuun yhteydessä tarkastuksen jälkeen?

14. Onko sinulla ollut koskaan mitään huomauttamista tilallesi tehdystä luomutarkastuksesta?

15. Oletko tyytyväinen nykyiseen tapaan tilallasi tehtyyn luomuvälvontaan?

a) kyllä

b) ei

16. Mitä hyviä puolia on nykyisessä luomuvälvonnassa?

17. Saatto mielestäsi tarpeeksi tukea ja informaatiota luomuvälvonta-asioissa Elystä?

a) kyllä

b) ei

18. Jos vastasit edelliseen kysymykseen EI, mihin asioihin toivoisit saavasi enemmän tukea ja informaatiota?

19. Miten sähköinen asiointi ja palvelun tuottaminen osittain verkossa helpottaisi yritys-toimintaasi?

a) helpottaisi paljon	b) helpottaisi vähän
c) ei toisi muutosta	d) vaikeuttaisi yritys-toimintaa
e) en osaa sanoa	

20. Minkälaisena koet erilaisten poikkeuslupien hakemisen Elystä tällä hetkellä?

a) erittäin helppona	b) melko helppona
c) melko vaikeana	d) erittäin vaikeana
e) en osaa sanoa	

21. Oletko osallistunut Ely-keskuksen järjestämiin infotilaisuuksiin?

a) kyllä	b) ei

22. Keneen ottaisit ensimmäisenä yhteyttä luomuvälvönnän liittyvissä ongelmatilanteissa?

a) Ely-keskukseen	b) maaseutuasiamieheen	c) neuvontajärjestöön

23. Mitä muuta luomuvälvönnän liittyvää haluat tuoda esille, mutta ei ole vielä tässä kyselyssä mainittu?

Kiitos vaivannäöstäsi!

